

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

**«Οι Αμυντικές Επιχειρήσεις των Ιαπώνων
στον Ειρηνικό (1942-1945): Στρατηγική Ανάλυση, Διδάγματα για το
Σήμερα»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ιωάννης Παρασκευόπουλος

ΑΘΗΝΑ 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ιωάννης Παρασκευόπουλος, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της πτυχιακής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση πτυχιακής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, η οποία μου συμπαράσταθη με μεγάλη υπομονή σε κάθε δυσκολία που αντιμετώπισα, σε όλη τη διάρκεια των φοιτητικών και των επαγγελματικών μου υποχρεώσεων, καθώς και χωρίς την συμπαράστασή τους δεν θα κατάφερνα ποτέ να φτάσω εδώ.

Επιπλέον, όλους τους καθηγητές μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο για τις πολύτιμες γνώσεις τους στην επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων, όμως ξεχωριστά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Αρβανιτόπουλο, για την πολύτιμη υποστήριξη και καθοδήγηση που μου παρείχε.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Κολιόπουλο, μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής, για τις οξυδερκείς παρατηρήσεις του για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, αλλά και σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περιεχόμενα	Σελίδα
Περίληψη	7
Εισαγωγή	11
Γενικά	11
Σκοπός	12
Προϋποθέσεις	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η Περίπτωση της Ιαπωνίας

1.1 Ιστορική Ανασκόπηση	15
1.2 Το διεθνές Περιβάλλον και ο Συσχετισμός των Δυνάμεων	20
1.2.1 ΗΠΑ	20
1.2.2 Κίνα	21
1.2.3 Σοβιετική Ένωση.....	22
1.2.4 Μεγάλη Βρετανία.....	23
1.2.5 Γερμανία.....	25
1.3 Εσωτερική Νομιμοποίηση.....	26
1.4 Εξωτερική Νομιμοποίηση	27
1.5 Πολιτικός ΑΝΣΚ.....	28
1.6 Πορεία προς τον Πόλεμο.....	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ιαπωνία - Ο Ανατέλλων Ήλιος

2.1 Η Ιαπωνική Επέκταση	35
2.2 Η Ναυμαχία στο Μίντγουεϊ - Το σημείο Καμπής	38
2.3 Το Τέλος της Ιαπωνικής Επέκτασης στον Ειρηνικό	39
2.3.1 Γκουανταλκανάλ	40

2.3.2	Σαϊπάν.....	44
2.4	Η Επιστροφή του Μακ'Αρθουρ - Η Μάχη στον Κόλπο του Λέιτε.....	50
2.5	Καμικάζι.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Έκλειψη της Αυτοκρατορίας

3.1	Μανίλα: «Το Στάλινγκραντ της Ασίας».....	57
3.2	Ιβοζίμα και Οκινάβα - Οι Ιάπωνες Αμύνονται Απεγνωσμένα.....	58
3.2.1	Ιβοζίμα.....	59
3.2.2	Οκινάουα.....	64
3.3	Αποκλεισμός - Ο Υποβρύχιος Πόλεμος.....	71
3.4	Στρατηγικός Βομβαρδισμός.....	74
3.5	Οι Ατομικές Βόμβες - Η Συνθηκολόγηση.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Αξιολόγηση Στρατηγικής

4.1	Αξιολόγηση Στρατιωτικής Στρατηγικής της Ιαπωνίας.....	81
4.2	Γιατί η Ιαπωνία Έχασε τον Πόλεμο.....	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα - Διδάγματα

5.1	Συμπεράσματα.....	89
5.2	Διδάγματα για το Σήμερα.....	93

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα «Α»:	Βιβλιογραφία.....	A-1
Παράρτημα «Β»:	Σχεδιαγράμματα Κυριότερων Μαχών.....	B-1
Παράρτημα «Γ»:	Ορολογία - Όροι.....	Γ-1

Περίληψη

Σύμφωνα με τον Κλάουζεβιτς η ουσία του πολέμου μοιάζει με μία μονομαχία δύο πολεμιστών, στην οποία ο κάθε αντίπαλος αγωνίζεται να κάμψει την αντίσταση του άλλου και να του επιβάλλει τη θέλησή του. Αυτή, λοιπόν, η μονομαχία σε μεγάλη κλίμακα, που ονομάζεται πόλεμος, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον, στην Άπω Ανατολή, από το 1942 μέχρι το 1945 στον Ειρηνικό Ωκεανό, όπου μονομάχησαν δύο από τις μεγαλύτερες δυνάμεις της Εποχής, η ανερχόμενη σε περιφερειακή δύναμη Ιαπωνία και η πανίσχυρη Αμερική.

Η διάρθρωση της παρούσας διατριβής έχει γίνει με γνώμονα τις επιμέρους διαστάσεις της στρατηγικής ανάλυσης και χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο γίνεται μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση των γεγονότων που προηγήθηκαν της πολεμικής σύγκρουσης της Ιαπωνίας με την Αμερική, καθώς και των αιτιών που οδήγησαν σε αυτή. Στη συνέχεια αναφέρεται η εσωτερική νομιμοποίηση και γίνεται μία σύντομη ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος την εξεταζόμενη περίοδο, σε μια προσπάθεια κατάδειξης πως η χώρα χρησιμοποίησε στο έπακρο όλες τις συνιστώσες της Υψηλής Στρατηγικής, προκειμένου να επιτύχει τους πολιτικούς της σκοπούς.

Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ιαπωνική επέκταση στον Ειρηνικό μέχρι το κορυφαίο σημείο αυτής, τη ναυμαχία στο Μίντγουεϊ. Στη συνέχεια περιγράφεται η επιστροφή του ΜακΆρθουρ στις αγαπημένες του Φιλιπίνες και η νέα αμυντική στρατηγική των Καμικάζι που συνίσταται σε ειδικές επιθέσεις αυτοκτονίας από τη γη, τον αέρα και τη θάλασσα.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται αυτές καθαυτές οι αμυντικές επιχειρήσεις των Ιαπώνων στον Ειρηνικό. Πρώτα αναλύεται η στρατιωτική στρατηγική έτσι ώστε ο αναγνώστης να έχει μια γενική άποψη των γεγονότων που έλαβαν χώρα και στη συνέχεια καταδεικνύεται πως η υπέρτερη στρατιωτική ισχύς των ΗΠΑ επέβαλε τη θέληση της στην Ιαπωνία, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα, όπως ο αποκλεισμός με την ευρεία χρησιμοποίηση υποβρυχιακού πολέμου, οι στρατηγικοί βομβαρδισμοί εναντίων των ιαπωνικών πόλεων και τέλος η ρίψη των δύο ατομικών βομβών που υποχρέωσε την Ιαπωνία σε άνευ όρων παράδοση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια αξιολόγηση της ιαπωνικής στρατηγικής που εφαρμόστηκε στην υπό εξέταση περίοδο και επιχειρείται η ανάλυση των αιτιών για τις οποίες η Ιαπωνία έχασε τον πόλεμο.

Το τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα που εξάγονται από την αμυντική στρατηγική της Ιαπωνίας, στην περίοδο 1942-1945 και καταλήγει στα χρήσιμα διδάγματα αυτού του πολέμου για τη σύγχρονη εποχή των πολυδιάστατων προκλήσεων.

Λέξεις Κλειδιά: Υπερεξάπλωση- Πόλεμος Φθοράς - Αεροπλανοφόρα - Αποβατικές Επιχειρήσεις - Ναυτικός Αποκλεισμός - Ατομικές Βόμβες

Abstract

According to Clausewitz, the essence of the war resembles a duel of two warriors, in which each opponent strives to bend the resistance of the other one and to impose his will. Then this large-scale duel, called war, is of particular interest in the Far East from 1942 to 1945 in the Pacific Ocean, where two of the greatest powers of the Era were dueling, the emerging peripheral power of Japan and the Powerful America.

The structure of this dissertation is based on all the aspects of the strategic analysis and is divided into five chapters. The first is a brief historical review of the events that preceded Japan's war with America and the causes that led to it. Afterwards is the internal legalization and a brief analysis of the international environment during the period under review in an effort to show that the country has fully utilized all the components of the High Strategy in order to achieve its political goals.

The second chapter focuses on the Japanese expansion in the Pacific to its peak, the naval battle at Midway. It then describes the return of McArthur to his beloved Philippines and Kamikaze's new defense strategy consisting of special suicide attacks from the earth, the air and the sea.

The third chapter deals in particular with the Japanese defense operations in the Pacific. First, the military strategy is analyzed so that the reader has a general view of the events that took place and then shows that the US's superior military force has imposed its will on Japan using all available means such as exclusion and widespread use submarine warfare, strategic bombings against Japanese cities, and finally the drop of two atomic bombs that forced Japan into an unconditional surrender.

In the fourth chapter there is an evaluation of the Japanese strategy applied during the period under review and an attempt is made to analyze the causes for which Japan lost the war.

The final chapter contains the conclusions drawn from Japan's defense strategy in the period 1942-1945 and concludes with the useful lessons of this war for the modern era of multidimensional challenges.

Keywords: Overwhelming - War of Attrition - Aircraft Carriers - Landing operAtionç - Blockade - Atomic Bomb

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

Εισαγωγή

Γενικά

Αν και η τύχη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου κρίθηκε στο Θέατρο της Ευρώπης, τα γεγονότα στον Ειρηνικό Ωκεανό ήταν εξίσου σημαντικά και το ενδιαφέρον για την πορεία και διεξαγωγή τους, μας εμπνέει για την περαιτέρω μελέτη τους. Στην πραγματικότητα θα μπορούσαμε να καταλάβουμε καλύτερα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν, αν θεωρήσουμε ότι διεξήχθησαν ταυτόχρονα δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Ο κοινός παρονομαστής των επιθέσεων, που εξαπέλυσαν η Γερμανία και η Ιαπωνία είναι ότι αυτές, ως επί των πλείστον, επέλεξαν τους ίδιους αντιπάλους.

Η Αμερική και η Ιαπωνία, το 1941, κατέληξαν σε πόλεμο, επειδή οι εθνικές στρατηγικές τους είχαν αποβεί ασυμβίβαστες, ιδίως στο θέμα της Κίνας. Και οι δυο τους, έτρεφαν αυταπάτες γι' αυτήν και ανέπτυξαν μη ρεαλιστικές πολιτικές, τόσο πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και κατά τη διάρκειά αυτού. Η στρατιωτική στρατηγική που ανέπτυξε η Ιαπωνία ως προς την ηπειρωτική Ασία, με το να αποστείλει το μεγαλύτερο μέρος των χερσαίων της δυνάμεων στην Κίνα και η ιδιαίτερη σημασία που έδωσαν οι Αμερικανοί σε μια θαλάσσια στρατηγική εναντίον της Ιαπωνίας, όπου τον πρώτο λόγο τον είχαν οι επιχειρήσεις στον Κεντρικό Ειρηνικό, καθόρισαν την πορεία του πολέμου στην Άπω Ανατολή. Σημαντικό, άλλωστε, ρόλο στη μεταπολεμική συμφιλίωση Αμερικής και Ιαπωνίας, έπαιξε η ανησυχία που προκάλεσε και στις δύο η εξάπλωση του κομμουνισμού στην Ασία και ιδίως στην Κίνα.

Σήμερα είναι δύσκολο να προβλέψουμε την έκβαση του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου χωρίς την ενεργό συμμετοχή των ΗΠΑ, οι οποίες δεν είναι βέβαιο ότι, θα λάμβαναν μέρος σε αυτό τον πόλεμο αν δεν είχε προηγηθεί η ιαπωνική επίθεση στο Περλ Χάρμπορ. Μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε ότι η είσοδος των ΗΠΑ στον πόλεμο ταυτίζεται με το Περλ Χάρμπορ. Η Ιαπωνία, ίσως να είχε και άλλες επιλογές από το να ξεκινήσει πόλεμο εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες είχαν περίπου οκτώ φορές περισσότερη δυναμική ισχύ από ότι η Ιαπωνία το 1941¹. Αυτή η επίθεση υπήρξε χαρακτηριστικό παράδειγμα υπερξάπλωσης που οδήγησε την Ιαπωνία σε καταστροφική ήττα².

¹ Mearsheimer J. John, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2007, σελ. 444

² Πλατιάς Αθανάσιος, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα, Εκδόσεις Εστία, 2010, σελ. 85

Ο αγώνας για τη υπεροχή στην Ασία συνεχίζεται έως σήμερα και για να γίνει κατανοητό πως έφτασαν στο σημείο που είναι σήμερα οι ασιατικές δυνάμεις, πρέπει να μελετηθούν τα γεγονότα που αν και συνέβησαν στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, οι εξελίξεις τους κορυφώθηκαν στον Πόλεμο του Ειρηνικού.

Σκοπός

Να μελετηθούν οι αμυντικές επιχειρήσεις των Ιαπώνων στον Πόλεμο του Ειρηνικού και να αναλυθούν όλα τα γεγονότα που έλαβαν χώρα με τα εργαλεία της στρατηγικής ανάλυσης, με σκοπό τη διερεύνηση των συνθηκών και την εξαγωγή συμπερασμάτων και διδαγμάτων για το σήμερα.

Προϋποθέσεις

Για τον πόλεμο στον ειρηνικό οι διαθέσιμες πηγές, είναι κυρίως από την πλευρά των Αμερικάνων, ενώ οι αντίστοιχες πηγές των Ιαπώνων είναι περιορισμένες έως ανύπαρκτες.

Η ύπαρξη πληθώρας ιστοσελίδων με ανάλογο θέμα, πολλές φορές με υποκειμενικό προσδιορισμό γεγονότων λόγω εθνικιστικών κληρονομιών.

Στην παρούσα μελέτη, η στρατηγική θα μελετηθεί από την προοπτική της στρατιωτικής στρατηγικής, δηλαδή της χρήσης όλων των στρατιωτικών μέσων ενός κράτους για την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών του ενόψει της πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης³.

Μέρος της τεχνολογίας που εφαρμόστηκε είναι πλέον ξεπερασμένη, με την εξέλιξη και μεγάλη αποτελεσματικότητα των νέων οπλικών συστημάτων. Μελετώντας τις μάχες και τις στρατηγικές που εφαρμόστηκαν και από τους δύο εμπολέμους είναι συναρπαστικό ότι έχουμε να μάθουμε πάρα πολλά.

Η στρατηγική ανάλυση γίνεται ταυτόχρονα με την παράθεση σημαντικών ιστορικών γεγονότων που προκαλούν την υιοθέτηση της, ενώ ο ορισμός της ορολογίας, γίνεται στο Παράρτημα «Γ».

³ Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2008, σελ. 44

Ο περιορισμένος διατιθέμενος χρόνος, για τη μελέτη των ιστορικών γεγονότων και την καταγραφή της στρατηγικής που εφαρμόστηκε αφού η ελληνική βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα φτωχή ενώ αντίθετα η αγγλική βιβλιογραφία είναι πάρα πολύ πλούσια, καταδεικνύει και την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται στον πόλεμο αυτό.

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η Περίπτωση της Ιαπωνίας

1.1 Ιστορική Ανασκόπηση

Από γεωγραφικής άποψης, η Ιαπωνία συχνά παρομοιάζεται με τη Μεγάλη Βρετανία ως προς την εγγύτητά της με την ηπειρωτική εχθρική ήπειρο, όμως στην πραγματικότητα η Ιαπωνία απέχει το πενταπλάσιο της αντίστοιχης απόστασης από την ασιατική ήπειρο και είναι πολύ περισσότερο απομονωμένη⁴. Παρά τη γεωγραφική ομοιότητα με τη Βρετανία, οι Ιάπωνες ηγέτες, οραματίζονταν το έθνος τους όχι μόνο ως μια προεξάρχουσα ναυτική δύναμη, αλλά ως μια κυρίαρχη ηπειρωτική δύναμη στην Ανατολική Ασία.

Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Ιαπωνία συμμετείχε ως κατώτερος εταίρος της Μεγάλης Βρετανίας, όπως είχε συμφωνηθεί με την Αγγλο-Ιαπωνική συμμαχία του 1902⁵. Στη συνέχεια όμως η Ιαπωνία άρχισε να αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως μία από τις μεγαλύτερες στρατιωτικές δυνάμεις του κόσμου, γεγονός που επιβεβαιώθηκε με τη συνθήκη του Ναυτικού Αφοπλισμού της Ουάσινγκτον, το 1922, που κατατάχθηκε στην Τρίτη θέση ως ναυτική δύναμη, πιο πάνω από την Ιταλία και τη Γαλλία⁶.

Η Ιαπωνία λάμβανε πάντοτε σοβαρά υπόψη την πιθανή στρατιωτική επέκταση της δύσης προς την Ασία. Αν και ένας πόλεμος με την Αμερική ήταν δύσκολο να επιτευχθεί εξαιτίας της απεραντοσύνης του Ειρηνικού Ωκεανού, που δημιουργούσε σημαντικά προβλήματα προβολής ισχύος⁷, το βασικό σχέδιο του Ναυτικού για πόλεμο εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών χρονολογείται από το 1907. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ξεκίνησε ένα ναυπηγικό κατασκευαστικό πρόγραμμα σχεδιασμένο να παράσχει, μέχρι το 1927, ένα στόλο αρκετά ισχυρό για να εγγυηθεί την περιφερειακή θέση της Ιαπωνίας και αν είναι απαραίτητο να αμφισβητήσει την κυριαρχία της Αμερικής στον Ειρηνικό⁸. Για το σκοπό αυτό, έδωσε επίσης προσοχή στην αεροπορική δύναμη, τόσο στην ξηρά όσο

⁴ Fernand Braudel, *Η Γραμματική των Πολιτισμών*, Αθήνα, Εκδόσεις Μορφωτικό Ίδρυμα Τράπεζας Ελλάδος, 2010, σελ. 389

⁵ Κομπαγιάσι Αυγουστίνος, *Η Ιαπωνία στον πόλεμο του Ειρηνικού*, Αθήνα, Εκδόσεις Historical Quest, 2016, σελ. 15

⁶ Marston Daniel, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima* (ηλεκτρονικό βιβλίο), Osprey Publishing LTD, 2005, σελ. 22

⁷ Mearsheimer, *Η Τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ 106

⁸ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 22

και στην αναπτυσσόμενη ναυτική έκδοση του φορέα αεροσκαφών. Επιπρόσθετα, οι στρατηγικοί σχεδιαστές υπολόγιζαν στη σωματική και ηθική ανθεκτικότητα και στο αγωνιστικό πνεύμα των ανδρών τους.

Ο πολιτικός κόσμος της Ιαπωνίας άρχισε να κλίνει προς τη στρατιωτική προσέγγιση, μια στάση την οποία διευκόλυνε η ιαπωνική παιδεία και κουλτούρα, που προτιμούσε τη συνεργασία και την ευπείθεια αντί για τον ανταγωνιστικό ατομικισμό. Δεν εξέλιπαν όμως οι φιλελεύθερες αντιλήψεις και συμπεριφορές που επιβίωσαν, ιδιαίτερα στην εκδυτικισμένη ανώτερη τάξη, μεταξύ κάποιων ανώτερων αξιωματικών του στρατού και του ναυτικού, στο πρόσωπο του Αυτοκράτορα και στο πρόσωπο, επίσης, του παλαιότερου πολιτικού, του Σαϊόντζι, που πέθανε το 1940 σε ηλικία 92 ετών, κηρύσσοντας τη σύνεση και τη λογική ως το τέλος⁹.

Από το 1930 η Ιαπωνία αναπτύσσει την Υψηλή Στρατηγική της και εμπλέκεται ενεργά την παγκόσμια σκηνή, ξεκινώντας μια ιμπεριαλιστική πολιτική για επέκταση στην ηπειρωτική Ασία. Αιχμή της καινούργιας επιθετικής ισχύος ήταν ο στρατός που το 1931, αγνοώντας τις πολιτικές αρχές του Τόκιο, προκάλεσε σύγκρουση με τους Κινέζους για τη Μαντζουρία, την οποία και κατέλαβε σχεδόν αναίμακτα για να εξασφαλίσει τον άνθρακα, τις πρώτες ύλες, της βιομηχανίες της και της στρατηγικής σημασίας σιδηρογραμμές της. Τον επόμενο χρόνο η Ιαπωνία ίδρυσε, ένα κράτος μαριονέτα, το Μαντσουκού¹⁰. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ και η Κοινωνία των Εθνών, υπό την ηγεσία της Βρετανίας, καταδίκασαν τα γεγονότα και αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν το υπό ιαπωνική κηδεμονία νεοσύστατο κράτος της Μαντζουρίας, αλλά δεν ήταν διατεθειμένοι να κάνουν κάτι για να επιβάλουν τις απόψεις τους. Η Ιαπωνία αποχώρησε από την Κοινωνία των εθνών το Μάρτιο 1933, εξαιτίας των καταδικαστικών για αυτή αποφάσεων¹¹. Η ιαπωνική προέλαση στη Μαντζουρία οδήγησε, επομένως, την Ιαπωνία σε απομόνωση, πυροδότησε τον κινέζικο εθνικισμό και προκάλεσε την εχθρότητα της Βρετανίας και των ΗΠΑ.

Το 1932, ο στρατός απέτυχε να επεκτείνει τον ιαπωνικό έλεγχο στη Σαγκάη, αλλά το 1933 κατέκτησε την κινεζική επαρχία Τζεχόλ, την οποία προσάρτησε στο κράτος-μαριονέτα τηξς Μαντζουρίας. Μεσολάβησε για μερικά χρόνια μια χαλαρή ανακωχή, ενώ ο ιαπωνικός στρατός συνέχιζε να αναζητά Κινέζους ηγέτες που θα

⁹ Parker Alastair, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, Θεσσαλονίκη*, Εκδόσεις Θύραθεν, 2007, σελ. 111

¹⁰ Max Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, Αθήνα, Εκδόσεις Ψυχογιός, ανατύπωση 2009, σελ. 286

¹¹ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 110

αποδέχονταν και θα προάσπιζαν τα ιαπωνικά εμπορικά συμφέροντα. Ένας λόγος που συνεχίστηκε η ανακωχή ήταν ότι ο Κινέζος αρχιστράτηγος Τσανγκ Κάι Σεκ, προσπαθούσε να αναχαιτίσει τους Κινέζους κομμουνιστές παρά να τα βάλει με τους Ιάπωνες¹². Τον Ιούλιο του 1937, η κυβέρνηση στην οποία κυριαρχούσαν πια οι στρατιωτικοί οδήγησε το έθνος σ' έναν μοιραίο πόλεμο, καθώς επιδίωξε το μεγαλύτερο έπαθλο, την κατάκτηση δηλαδή της Κίνας.

Αν και η ιαπωνική κυβέρνηση δεν ήθελε μια πλήρη σύγκρουση, ο ανανεωμένος Σινο-ιαπωνικός πόλεμος ήταν, από τις πρώτες μέρες, ένας πλήρης πόλεμος ως προς τη συμπεριφορά του¹³. Οι Ιάπωνες σύντομα κατέλαβαν τις πόλεις του Πεκίνου και του Τιέντσιν και τον Αύγουστο του 1937 κατέλαβαν το στρατηγικής σημασίας λιμάνι της Σαγκάης. Στη βόρεια Κίνα κατά την προέλαση από τη Ματζουρία ο Στρατός σταμάτησε λόγω μίας αντεπίθεσης των Κινέζων κατά τη διάρκεια της οποίας σκοτώθηκαν 20.000 Ιάπωνες. Αυτό αποτέλεσε την πρώτη στρατιωτική ήττα στην ιστορία της σύγχρονης Ιαπωνίας. Μέχρι τα τέλη του 1938 η Ιαπωνία είχε θέσει υπό τον έλεγχό της τις βιομηχανικές πόλεις που ήταν πηγές πλούτου μιας μόνιμα λιμοκτονούσας χώρας, το μεγαλύτερο μέρος των ακτών και όλα τα σημαντικά κινεζικά λιμάνια, ακόμη και την Καντόνα στα νότια που υποκαθιστούσε τη Σαγκάη¹⁴, αλλά η κινεζική αντίσταση δεν κατέρρευσε όπως ήλπιζε. Η Ιαπωνία βρέθηκε παγιδευμένη σε έναν πόλεμο φθοράς, που απορροφούσε ένα ανησυχητικά μεγάλο ποσοστό της στρατιωτικής δύναμής της, σε ανθρώπους και εφόδια, χωρίς να είναι ορατό κάποιο αποτέλεσμα.

Το καλοκαίρι του 1938 οι Ιάπωνες εξαπέλυσαν δυο επιθέσεις κατά της Σοβιετικής Ένωσης στη Ματζουρία, οι οποίες αποκρούστηκαν με μεγάλες απώλειες των ιαπωνικών δυνάμεων. Η Μόσχα δεν ήταν σε θέση να επιτεθεί στην Ασία, και επικεντρώθηκε στην αναχαίτιση της ιαπωνικής επέκτασης, παρέχοντας σημαντική βοήθεια στην Κίνα κατά τη διάρκεια του σινοϊαπωνικού πολέμου. Ο στόχος των σοβιετικών ήταν, να κρατήσουν την Ιαπωνία καθηλωμένη σε έναν πόλεμο φθοράς με την Κίνα¹⁵. Κατόπιν αυτού, οι δεινοί στη στρατηγική Ιάπωνες γρήγορα

¹² Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 112

¹³ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 24

¹⁴ Boyle David, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, Αθήνα, Εκδόσεις Καρακώστογλου, 2005, σελ. 306

¹⁵ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 400

συνειδητοποιήσαν ότι, εάν η σημαία του Ανατέλλοντος Ηλίου επρόκειτο να υψωθεί οπουδήποτε αλλού, αυτό θα ήταν ανατολικά στον Ειρηνικό¹⁶.

Καθώς οι ανάγκες της ιαπωνικής πολεμικής προσπάθειας προσέγγιζαν σε κρίσιμα επίπεδα λόγω του αδιεξόδου, η Ιαπωνία κατέστρωσε σχέδια, προκειμένου να αποκτήσει τον έλεγχο των πλούσιων πόρων της Νοτιοανατολικής Ασίας. Καλώντας τους Ασιάτες σε ενότητα εναντίον της Δύσης, η ιαπωνική κυβέρνηση διακήρυξε πως ήταν υποχρέωσή της να δημιουργήσει μια σφαίρα ευημερίας στη Νοτιοανατολική Ασία¹⁷.

Οι Ιάπωνες θεωρούσαν ότι, συνέχιζαν απλώς την παράδοση που είχαν δημιουργήσει οι δυτικές δυνάμεις στην Ασία εδώ και αιώνες¹⁸. Μάλιστα στις πρώτες φάσεις του πολέμου, οι ιαπωνικοί ισχυρισμοί ότι απελευθέρωναν την Ασία από την ιμπεριαλιστική κυριαρχία των λευκών έλκυσαν πολλούς Ασιάτες. Όμως οι ωμότητες που διέπραξαν οι Ιάπωνες, είχαν σοκάρει την παγκόσμια κοινή γνώμη και γρήγορα άλλαξαν την παραπάνω εντύπωση στην Άπω Ανατολή. Επίσης γρήγορα έγινε αντιληπτό ότι, αυτοί που κήρυσσαν την ασιατική αδελφότητα θα αντικαθιστούσαν τη δυτική ηγεμονία, με μία νέα ηγεμονία ενός ανώτερου ασιατικού λαού, των Ιαπώνων¹⁹. Ταυτόχρονα η Ιαπωνία οραματιζόταν τον αποικισμό των καινούργιων αλλά και των μελλοντικών της κατακτήσεων.

Η Γαλλική Ινδοκίνα είχε μεγάλη στρατηγική αξία για τον πόλεμο κατά της Κίνας, και οι Ολλανδικές Ανατολικές Ινδίες ήταν πλούσιες σε φυσικούς πόρους, ιδιαίτερα σε πετρέλαια. Οι Ιάπωνες φοβήθηκαν ότι οι Βρετανοί ή οι Αμερικανοί θα έθεταν υπό τον έλεγχό τους αυτά τα εδάφη, και θεώρησαν ότι μπορούσαν να εισβάλουν πρώτοι αυτοί και να τα κυριέψουν²⁰.

Στην προσπάθειά της Ιαπωνίας να ανανεώσει την πολεμική της δράση στην Ανατολική Ασία, για να δώσει ένα αποφασιστικό τέλος στη σύρραξη με την Κίνα και για να κερδίσει συμμάχους σε έναν πιθανό πόλεμο με την Αγγλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τον Σεπτέμβριο του 1940 προσχώρησε στο Σύμφωνο του

¹⁶ Boyle David, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 306

¹⁷ Τζέιμς Κλέιτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, στο Βιβλίο οι δημιουργοί της σύγχρονης στρατηγικής από τον Μακκιαβέλι στην Πυρηνική Εποχή, επιμέλεια. Peter Paret, Αθήνα Εκδόσεις Τουρίκη, 2004, σελ.834

¹⁸ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 286

¹⁹ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 75

²⁰ Κλέιτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 834

Άξονα²¹. Στα μέσα του 1941, η επικράτηση της Γερμανίας επί της Γαλλίας και της Ολλανδίας επέτρεψε στις ιαπωνικές δυνάμεις να καταλάβουν το νότιο τμήμα της Γαλλικής Ινδοκίνας και τον Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς τις Ολλανδικές Ανατολικές Ινδίες, περιοχή πολύ πλούσια σε πρώτες ύλες και πετρέλαιο. Αυτές οι ενέργειες συνάντησαν τη σθεναρή απάντηση των Ηνωμένων Πολιτειών υπό τη μορφή του πετρελαϊκού εμπάργκο. Το γεγονός αυτό μείωσε στο ελάχιστο τις επιλογές της Ιαπωνίας. Ούτε οι ΗΠΑ, ούτε η Ιαπωνία ήθελαν τον πόλεμο, αλλά οι όροι που έθεταν απέκλιναν απελπιστικά μεταξύ τους. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ προτίμησε τελικά να διακινδυνεύσει μια επίθεση της Ιαπωνίας, παρά να της εκχωρήσει πλήρη ελευθερία κινήσεων στην Ανατολική Ασία και στον ΝΔ Ειρηνικό, αν και μέχρι το τελευταίο λεπτό θεωρούσε δεδομένο ότι οι Ιάπωνες δεν θα διακινδύνευαν έναν πόλεμο²².

Η εισβολή της Γερμανίας στη Σοβιετική Ένωση, φέρνει την Ιαπωνία αντιμέτωπη με το δίλλημα και μιας δικής της εισβολής στη Σοβιετική Ένωση ή της συνέχισης της επεκτατικής της στρατηγικής προς το νότο. Τελικά αποφάσισε να προετοιμαστεί και προς τις πλευρές²³.

Από την άλλη πλευρά η Ιαπωνία δεν εκτίμησε σωστά τις δυνατότητες του αντιπάλου της και πράγμα παράξενο, για ένα έθνος που ετοιμαζόταν για πόλεμο δεν προετοιμάστηκε ανάλογα. Οι ηγέτες της επέτρεψαν σε μία σχετική οικονομική ανάπτυξη, να τους δημιουργήσει αυταπάτες ως προς την ικανότητά τους να αντέξουν ένα πόλεμο με τις ΗΠΑ²⁴.

Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, ο στρατός δεν θα είχε πλέον αρκετά καύσιμα ώστε να συνεχίσει να μάχεται αποτελεσματικά. Το Αυτοκρατορικό Πολεμικό Ναυτικό, ειδικότερα, μπορούσε να υπολογίσει και την ημερομηνία κατά την οποία τα πλοία του δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν. Η Ιαπωνία δεν μπορούσε πλέον να ντύσει ή να τροφοδοτήσει τον πληθυσμό της, από τους ίδιους πόρους της και χρειαζόταν καουτσούκ, κασσίτερο και σίδηρο από τη Μαλάια, τις Φιλιππίνες και τις Κάτω Χώρες²⁵. Οι εναλλακτικές λύσεις ήταν η κατάκτηση, η διαπραγματεύση και η πείνα. Μετά το πετρελαϊκό εμπάργκο, το ερώτημα «αν θα

²¹ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 26

²² Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 120

²³ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 116

²⁴ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 73

²⁵ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 26

πάμε στον πόλεμο» έδωσε τη θέση του, σε τρία μικρότερα ερωτήματα: «πότε, πού και πώς».

1.2 Το διεθνές Περιβάλλον και ο Συσχετισμός των Δυνάμεων

1.2.1 ΗΠΑ

Ύστερα από το τέλος του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι ΗΠΑ επέστρεψαν στον απομονωτισμό τους, και περιόρισαν τις επαφές τους με τον υπόλοιπο κόσμο μόνο σε κάποιες διεθνείς συμβάσεις για τους εξοπλισμούς και το εμπόριο. Ωστόσο, ο Ρούσβελτ παρακολουθούσε τα διαδραματιζόμενα στην Άπω Ανατολή με έντονο ενδιαφέρον, επειδή ότι συνέβαινε εκεί, μπορούσε να επηρεάσει το αποτέλεσμα του πολέμου στην Ευρώπη²⁶.

Το πιο σημαντικό στις αμερικανο-ιαπωνικές διπλωματικές σχέσεις ήταν η πολιτική των «ανοικτών θυρών». Οι κύριες αρχές της διακήρυξης αυτής, αποτέλεσαν τον θεμέλιο λίθο της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στην Άπω Ανατολή, τη διατήρηση δηλαδή της ανεξαρτησίας, της κυριαρχίας και της εδαφικής και διοικητικής ακεραιότητας της Κίνας και την καθιέρωση ίσων ευκαιριών για όλα τα έθνη που είχαν εμπορικές και βιομηχανικές συναλλαγές με την Κίνα. Η Αμερική ήταν το κυριότερο δυτικό έθνος που ενδιαφερόταν για την ακεραιότητα της Κίνας, μολονότι οι αντιδράσεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στις ιαπωνικές κινήσεις, μέχρι το 1939, ήταν ηθικές προσπάθειες και διπλωματικές μάλλον πιέσεις, παρά στρατιωτικές και οικονομικές κυρώσεις. Σε απάντηση της συνεχιζόμενης επιθετικότητας της Ιαπωνίας κατά της Κίνας και των κινήσεών της στην Ινδοκίνα εγκαινίασαν βαθμιαία μια σειρά απαγορεύσεων για την εξαγωγή στην Ιαπωνία πετρελαίου, σιδήρου, χάλυβα και άλλων στρατηγικών υλικών²⁷.

Το επόμενο στάδιο στην πορεία προς τον πόλεμο, αποτέλεσε το μαζικό ναυπηγικό πρόγραμμα του Ιουλίου 1940 των ΗΠΑ, που ενώ δεν είχε ως στόχο την Ιαπωνία, όταν ολοκληρώθηκε, θα δημιουργούσε μια τέτοια ανισορροπία δυνάμεων, που το ιαπωνικό αυτοκρατορικό ναυτικό δεν είχε καμία πιθανότητα να διεξάγει

²⁶ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 117

²⁷ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 837

ακόμη και αμυντική εκστρατεία στα δικά του ύδατα.²⁸

Ωστόσο οι ΗΠΑ δεν επιθυμούσαν να εμπλακούν σε πόλεμο με την Ιαπωνία, και ήλπιζαν να την σταματήσουν χωρίς να χρειαστεί να προχωρήσουν σε επιχειρήσεις εναντίον της. Αν η Αμερική σταματούσε την ιαπωνική επέκταση χωρίς πόλεμο, τότε η παγκόσμια τάξη θα ενισχυόταν και θα διευκολυνόταν η βρετανική αντίσταση στον Χίτλερ²⁹.

Οι κύριες επιδιώξεις της αμερικανικής εθνικής στρατηγικής στην Άπω Ανατολή, προ του 1941, ήταν: Να προετοιμάσει τις Φιλιππίνες για ανεξαρτησία, να διατηρήσει ανοικτές για τους Αμερικανούς εμπόρους τις αγορές της Κίνας, να διαφυλάξει τη ροή των πρώτων υλών, που ενδιέφεραν την αμερικανική βιομηχανία από τη Νοτιο-ανατολική Ασία και να περιορίσει με οποιονδήποτε τρόπο, πλην της στρατιωτικής δράσης, την εξάπλωση της Ιαπωνίας σε εκείνες τις περιοχές³⁰.

Μολονότι η Ιαπωνία επιδίωκε ηπειρωτική ηγεμονία, οι Αμερικανοί στρατηγιστές θεωρούσαν ότι, σε περίπτωση πολέμου με την Ιαπωνία, θα έπρεπε να ακολουθήσουν ναυτική στρατηγική, με το ναυτικό να έχει τον κυρίαρχο ρόλο σε μια αποφασιστική επίθεσή του στον Κεντρικό Ειρηνικό. Οι Στρατηγιστές διαφωνούσαν κυρίως ως προς τη στρατηγική θέση των Φιλιππινών. Παρά την καθαρότητα και ευκρίνεια του σχεδίου τους, μετά το Περλ Χάρμπορ, στο παιχνίδι εισήλθαν και άλλοι παράγοντες, οι οποίοι έκαναν την εφαρμογή του δόγματος «πρώτα η Γερμανία» και τη ναυτική στρατηγική στον Ειρηνικό πολύ πιο δύσκολη απ' όσο την είχαν φανταστεί³¹.

1.2.2 Κίνα

Η Κίνα είχε υποστεί ήττα από την Ιαπωνία στα τέλη του 19ου αιώνα. Η Ιαπωνία ήταν η μόνη υπερδύναμη στην Άπω Ανατολή, με βλέψεις και αξιώσεις στα εδάφη της Κίνας και των άλλων ασιατικών κρατών. Μετά την κατάληψη της Βουχάν στα τέλη Οκτωβρίου 1938, οι Ιάπωνες ήλεγχαν πλέον όλα τα σημαντικά βιομηχανικά κέντρα, καθώς και τις πιο εύφορες αγροτικές περιοχές της Κίνας. Ωστόσο η Ιαπωνική

²⁸ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 26

²⁹ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 119

³⁰ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 838

³¹ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 841

επέκταση σταμάτησε στη Βουχάν, λόγω των μεγάλων απωλειών, από τη σθεναρή αντίσταση των κινεζικών δυνάμεων και των αυξημένων δυσχερειών που προκαλούνταν από την επιμήκυνση των γραμμών εφοδιασμού και της φτώχης σε υποδομές κινεζικής ενδοχώρας. Ο έλεγχος των κινεζικών επαρχιών, πραγματοποιούνταν από μαριονέτες τύπου του καθεστώτος Μαντζουκού στη Ματζουρία. Στόχος της Ιαπωνίας ήταν μια ενιαία Κίνα, υπό την ιαπωνική ηγεμονία, στα πλαίσια μιας περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης με πυρήνα την Ιαπωνία³².

Ο ανταρτοπόλεμος, που διεξήγαγε ο Μάο Τσε Τούνγκ, απορροφούσε το κύριο μέρος των κινεζικών δυνάμεων. Επιπλέον οι Κινέζοι κουμμουνιστές διεξήγαγαν περιορισμένο ανταρτοπόλεμο ενάντια στους Ιάπωνες, όπου σε συνδυασμό με τον αγώνα ενάντια στο καθεστώς Γκουόμιντανγκ και των προσκείμενων πολεμάρχων μετέτρεψαν την ιαπωνική εισβολή στην Κίνα σε περιπέτεια χωρίς ορατό τέλος³³.

1.2.3 Σοβιετική Ένωση

Με τη Σοβιετική Ένωση τα πράγματα ήταν λίγο διαφορετικά. Ύστερα από την άνοδο των Μπολσεβίκων στην εξουσία, είχε δημιουργήσει ισχυρό στρατό, μέρος του οποίου ήταν συγκεντρωμένο στη Σιβηρία, περιοχή που εποφθαλμιούσαν οι Ιάπωνες.

Ωστόσο, όλες οι προσπάθειες τους, προς αυτή την περιοχή ήταν αποτυχημένες, οι συνοριακές αψιμαχίες με την Ιαπωνία στη Μογγολία, το καλοκαίρι του 1939, είχαν ως αποτέλεσμα να στραφούν προς το νότο. Η συμπεριφορά των Συμμάχων, οι πιέσεις προς την Τσεχοσλοβακία να παραδοθεί και η συμφωνία του Μονάχου, ανάγκασε τον Στάλιν στην υπογραφή του γερμανο-σοβιετικού συμφώνου Ρίμπεντροπ-Μολότοφ³⁴, που πήγαινε κάθετα ενάντια στο ιαπωνογερμανικό σύμφωνο και αύξησε κατακόρυφα την ανησυχία της Ιαπωνίας για τις διεθνείς εξελίξεις³⁵.

Η ήττα της Γαλλίας πρέπει να ήταν πολύ κακή είδηση για τον Στάλιν, όπου αντί οι ιμπεριαλιστές να φθείρουν αργά ο ένας τον άλλον, ο Χίτλερ, η μαριονέτα των χειρότερων ιμπεριαλιστών, ήταν τώρα ελεύθερος να στραφεί ανατολικά. Η συνεχιζόμενη αντίσταση των Βρετανών ήταν πιο καθησυχαστική και μάλλον, όπως

³² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*, Βάφη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2013, σελ. 191

³³ Παπασωτηρίου, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*, σελ. 199

³⁴ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 29

³⁵ Παπασωτηρίου, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*, σελ. 199

πίστευε ο Στάλιν, παρέτεινε τη χρησιμότητα της ρωσικής ουδετερότητας για τους Γερμανούς.

Οι Σοβιετικοί θα κινούνταν εναντίων της Ιαπωνίας, μόνο αν αυτό θα εξυπηρετούσε τους σκοπούς τους, αλλά αυτό μπορούσε να συμβεί μόνο στις τελευταίες φάσεις του πολέμου, για να συμμετάσχουν στην απαγόρευση όρων στην Ιαπωνία και να εγκαταστήσουν νέα στρατηγικά σύνορα³⁶.

Στις 22 Ιουνίου 1941 η Γερμανία εισέβαλε στη Σοβιετική Ένωση. Αυτή η εκστρατεία θα έκρινε τον πόλεμο, η επιβίωση της Σοβιετικής Ένωσης, περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο, καθόρισε τη μορφή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και του μεταπολεμικού κόσμου³⁷.

Μια Ιαπωνική επίθεση κατά της Σοβιετικής Ένωσης το 1941 – 1942, που θα πρόσβαλε τα νώτα των Ρώσων που αναχαίτιζαν το Χίτλερ, θα προσέφερε σημαντικά οφέλη στον Άξονα. Ήταν ένα σενάριο που δημιουργούσε τρόμο στο Στάλιν. Η Γερμανία όμως, τον Ιανουάριο του 1943, έκανε με καθυστέρηση προσπάθεια να πείσει την Ιαπωνία για επίθεση κατά της Σοβιετικής Ένωσης, όταν η μάχη του Στάλινγκραντ όδευε προς το τέλος της, αλλά η Ιαπωνία ήταν απασχολημένη στο δικό της πόλεμο στον Ειρηνικό, στην Ασία και την Κίνα. Είχε παρέλθει ο χρόνος που μια τέτοια επίθεση θα μπορούσε να αλλάξει το ρου της ιστορίας³⁸.

1.2.4 Μεγάλη Βρετανία

Τα Ευρωπαϊκά κράτη, κυρίως μετά την έναρξη των εχθροπραξιών, ήταν απασχολημένα με τον πόλεμο στη γειτονιά τους και δεν ασχολούνταν με τις εξελίξεις στην Άπω Ανατολή, παρά μόνο στην έκταση που απειλούνταν οι αποικίες τους, από την Ιαπωνία. Στη γηραιά ήπειρο, κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, επικρατούσε ένα πνεύμα αισιοδοξίας και οι Ευρωπαίοι είτε είχαν αναλωθεί στα δικά τους προβλήματα, είτε παρέμεναν ουδέτεροι. Επιπλέον, μετά το ξέσπασμα του πολέμου κρατούσαν τις δυνάμεις τους συγκεντρωμένες, χωρίς να μπορούν να διαθέσουν επαρκείς δυνάμεις στην Άπω Ανατολή, ως εκ τούτου δεν μπορούσαν να εμπλακούν

³⁶ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 30

³⁷ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 98

³⁸ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 31

ενεργά στην εκεί σύγκρουση³⁹. Μετά την ήττα της Γαλλίας, η Βρετανία είχε μείνει πλέον μόνη της να αντιμετωπίσει τον Χίτλερ και οι αποικίες της στην ανατολική Ασία, από το Χονγκ Κονγκ μέχρι τις Ινδίες κινδύνευαν από τον ιαπωνικό ιμπεριαλισμό.

Θεωρητικά, η Βρετανία είχε μόνο δύο επιλογές. Η πρώτη ήταν να έρθει σε συμφωνία με την Ιαπωνία. Οι δύο χώρες θα όριζαν στην Ανατολική Ασία σφαίρες επιρροής και θα εξασφαλιζόνταν τα οικονομικά συμφέροντα της Βρετανίας. Για να επιτευχθεί αυτό θα έπρεπε να αναγνωριστεί η Ιαπωνική κατοχή της Ματζουρίας και της Βόρειας Κίνας. Αυτό ήταν αδύνατον να εφαρμοστεί διότι έρχονταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα της Αμερικής και οι Βρετανοί χρειάζονταν τις ΗΠΑ. Από την άλλη μία συμφωνία με την Ιαπωνία, θα ήταν μια συμφωνία κατά του Chiang, που συμβόλιζε τη δημοκρατική προσπάθεια και κατ' επέκταση μια συμφωνία ενάντια στην ίδια τη δημοκρατία που πρέσβευαν οι Αμερικάνοι. Έτσι οι Βρετανοί, επηρεασμένοι από την κοινή τους γνώμη, αλλά και από την ελπίδα για εμπλοκή των ΗΠΑ στην Ευρώπη κατέληξαν στη δεύτερη από τις επιλογές τους και αναγκάστηκαν να αντιταχθούν στους Ιάπωνες αντί να επιδιώξουν κάποια συναλλαγή. Μετά τον Μάιο του 1940, οι Βρετανοί δεν μπορούσαν πλέον να ακολουθήσουν μια ανεξάρτητη πολιτική και υποχρεώθηκαν να αφήσουν τις ΗΠΑ να αποφασίσουν τι θα συνέβαινε στην Ανατολή⁴⁰.

Παρόλο που η απώλεια του Χονγκ-Κονγκ, της Μαλαισίας και της Βιρμανίας το 1941-1942 ταπείνωσε τη Μεγάλη Βρετανία στον ίδιο βαθμό με την ταπείνωση της Αμερικής στο Περλ Χάρμπορ, ο πόλεμος στην ανατολή απασχολούσε πολύ λίγο τη Βρετανία και προκαλούσε δυσαρέσκεια των στρατιωτών που στέλνονταν να πολεμήσουν εκεί. Στην Άπω Ανατολή υπηρετούσαν 400.000 Βρετανοί και περισσότεροι από 2.000.000 στρατιώτες του Ινδικού Στρατού της Βρετανίας, αλλά παρά το μεγάλο αριθμό στρατιωτών, οι Βρετανοί διαδραμάτισαν περιορισμένο ρόλο σε αυτό τον πόλεμο, όπου πρωταγωνίστησε η Αμερική⁴¹.

³⁹ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 306

⁴⁰ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 119

⁴¹ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 34,38

1.2.5 Γερμανία

Η Γερμανία δεν ενδιαφερόταν για τα συμφέροντα της Ιαπωνίας και τις επιχειρήσεις στην Κίνα και στον Ειρηνικό, επειδή θεωρούσε ότι δεν επηρέαζαν τη στρατηγική και την εξέλιξη των επιχειρήσεων στην Ευρώπη και στη Μεσόγειο. Αντίθετα οι ΗΠΑ και η Αγγλία εφάρμοσαν μια κοινή συμμαχική στρατηγική και για τα δύο θέατρα πολέμου. Οι δύο πιο κρίσιμες αποφάσεις του άξονα, η γερμανική εισβολή στη Σοβιετική Ένωση και η ιαπωνική επιδρομή κατά του Περλ Χάρμπορ, πάρθηκαν μονομερώς και αιφνιδίασαν τους συμμάχους τους. Πιθανόν, αν υπήρξε ένας κοινός στρατηγικός συντονισμός θα είχε ωφελήσει τα συμφέροντα και των δύο, ιδίως αν αρχικά στρέφονταν προς τη Σοβιετική Ένωση και μετά κατά των ΗΠΑ. Όμως και δύο κυβερνήσεις, έθεταν ως πρώτο στόχο τα εθνικά τους συμφέροντα. Αυτή η αδυναμία ανάπτυξης συμμαχικού στρατηγικού σχεδιασμού από τον Άξονα συνέβαλε ουσιαστικά στην τελική έκβαση του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου⁴². Εάν η Γερμανία κατόρθωνε να επικρατήσει επί των ρωσικών δυνάμεων το 1941, τότε θα έθετε υπό τον έλεγχό της όλους τους πόρους της ηπειρωτικής Ευρώπης, και θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει τις δυνάμεις των συμμάχων. Επιπρόσθετα, η Ιαπωνία θα απαλλασσόταν από την απειλή της Σοβιετικής Ένωσης και θα ήταν σε θέση να απειλήσει τα αμερικανικά συμφέροντα στην Άπω Ανατολή.

Στις 11 Δεκεμβρίου 1941, οι δυνάμεις του άξονα κήρυξαν πόλεμο κατά των Ηνωμένων Πολιτειών. Αν δεν είχε κηρυχθεί αυτός ο πόλεμος, ο Ρούσβελτ ίσως να μην είχε μπορέσει να ωθήσει την Αμερική σε ανοιχτό πόλεμο με τη Γερμανία και να εφαρμόσει τη συμφωνημένη αγγλοαμερικανική στρατηγική, η οποία έδινε προτεραιότητα στην ήττα της Γερμανίας και όχι της Ιαπωνίας. Οι λόγοι που ο Χίτλερ κήρυξε τον πόλεμο κατά των ΗΠΑ δεν είναι γνωστοί, όμως τον Απρίλιο του 1941 είχε διαβεβαιώσει την Ιαπωνία πως εφόσον εμπλεκόταν σε πόλεμο με τις ΗΠΑ, θα στεκόταν στο πλευρό της⁴³. Ήταν προφανές πως η Γερμανία επιδίωκε την αποτροπή ενός συμβιβασμού μεταξύ της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ, διότι θα αποσπούσε από τους αμερικανούς πολύτιμες δυνάμεις που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην Ευρώπη.

⁴² Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 843

⁴³ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 123

1.3 Εσωτερική Νομιμοποίηση

Τα αισθήματα κατωτερότητας, ενός έγχρωμου λαού απέναντι στους λευκούς του ανεπτυγμένου κόσμου εξαφανίστηκαν αστραπιαία, με την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ, Αυτή η επίθεση στα μάτια των Ιαπώνων φάνταζε σαν η αντεπίθεση, που θα έσβηνε τη ντροπή του παρελθόντος και θα έπειθε τον υπόλοιπο κόσμο να τους αντιμετωπίσει πιο σοβαρά.

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της εσωτερικής νομιμοποίησης έπαιξε ο ίδιος αυτοκράτορας και κυρίως η όλη διαλεκτική που είχε συνδεθεί με το πρόσωπο του και αποτέλεσε ένα σύμβολο ενότητας για τους Ιάπωνες, που χρειαζόνταν κάτι να τους ενώνει. Η ιδεολογία που είχαν κληρονομήσει από το παρελθόν και τους σαμουράι, έθετε ως υπέρτατο σκοπό την ολοκλήρωση μιας αποστολής, ενέργεια που απαιτούσε θυσίες, ακόμα και της ίδιας της ζωής τους, την οποία ήταν πρόθυμοι να δώσουν για την επίτευξη του σκοπού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι καμικάζι πιλότοι, οι οποίοι έπαιρναν μαζί τους στο αεροπλάνο ένα σπαθί, αντικείμενο που τους συνέδεε με το παρελθόν και πριν την τελική βουτιά της αυτοκτονίας δήλωναν την πίστη τους στον αυτοκράτορα. Χρησιμοποιήθηκε επίσης η θρησκευτική πίστη και η κυβέρνηση φρόντισε να αποκαταστήσει όσους περισσότερους σιντοϊστικούς ναούς είχαν καταστραφεί, στην προσπάθεια της να ισχυροποιήσει ακόμα έναν συνεκτικό δεσμό του έθνους.

Η προπαγάνδα ήταν ένα από τα βασικά οχήματα νομιμοποίησης των ενεργειών της Ιαπωνίας, καθώς και τόνωσης του εθνικιστικού αισθήματος, που απαιτούσε συνεχώς περισσότερες θυσίες από το λαό. Η καθαρότητα της φυλή ήταν μέρος της ιαπωνικής προπαγάνδας, αλλά δεν είχε τις ίδιες γενοκτονικές συνέπειες όπως στη Γερμανία.

Η εσωτερική νομιμοποίηση ήταν τόσο αποτελεσματική, που ο ιαπωνικός λαός ήταν πρόθυμος να υποστεί οποιεσδήποτε κακουχίες. Χιλιάδες πέθαναν από επιδημικές ασθένειες, και το φαγητό άρχισε να μοιράζεται με δελτίο. Επιπλέον, όσοι κάτοικοι της χώρας είχαν ζήσει στην Αμερική συλλαμβάνονταν ως κατάσκοποι και όλες οι γυναίκες αναγκάζονταν να φορούν τα παραδοσιακά τους ενδύματα. Τα παιδιά, από το σχολείο ακόμα μάθαιναν πώς να πεθαίνουν σαν στρατιώτες. Ωστόσο ήταν έτοιμοι να υποστούν αυτά τα δεινά στο όνομα της απελευθέρωσης ολόκληρου

του κόσμου από τους δυτικούς δυνάστες του⁴⁴.

Η αυτοκτονία ήταν πλέον απαιτούμενο από όλους τους στρατιώτες που έπεφταν στα χέρια του εχθρού, απαίτηση που σύντομα επεκτάθηκε και στους πολίτες. Το 1944 είχε γίνει πλέον προφανές ότι ο πόλεμος δεν θα μπορούσε να κερδισθεί με συμβατικά μέσα και έτσι οι σκληροπυρηνικοί στρατιωτικοί αποφάσισαν ότι το *kokutai* -η εθνική πολιτική- ακόμα έπρεπε να διατηρηθεί, ακόμα και αν όλοι οι Ιάπωνες έπρεπε να πεθάνουν. Δεν θα υπήρχε καμία παράδοση. Έτσι ένα αρχαίο προνόμιο της κάστας των σαμουράι έγινε εθνικό καθήκον⁴⁵. Χιλιάδες άμαχοι πέθαναν στην Οκινάουα, πολλοί από τους οποίους λειτούργησαν ως ανθρώπινες ασπίδες για τους ιάπωνες στρατιώτες ενάντια στα αμερικανικά πυρά ή αναγκάστηκαν να αυτοκτονήσουν, ακόμα και με γυμνά χέρια, για να κάνουν χώρο στα καταφύγια για τους στρατιώτες. Οι μαθητές αναγκάζονταν να γράφουν γράμματα στους στρατιώτες στο μέτωπο, που τους παρότρυναν να πεθάνουν ένδοξα. Το καλοκαίρι του 1945 οι στρατιωτικοί προσπάθησαν να εφαρμόσουν ένα απάνθρωπο πρόγραμμα, με το οποίο θα όπλιζαν τους άντρες και τις γυναίκες κάθε ηλικίας με δόρατα από μπαμπού, για να αντιμετωπίσουν τους εισβολείς που θα έρχονταν από τη θάλασσα, ωστόσο η λήξη του πολέμου απέτρεψε τελικά την εφαρμογή αυτού του προγράμματος⁴⁶.

Η κυβέρνηση της Ιαπωνίας είχε καταφέρει να πείσει το λαό, κυρίως τονίζοντας το ηρωικό παρελθόν της χώρας, αλλά και την πίστη στον αυτοκράτορα, να υποστεί όλες αυτές τις κακουχίες και να είναι έτοιμος να δώσει ακόμα και τη ζωή του για την επίτευξη του σκοπού της. Ωστόσο, όσο πλησίαζε το τέλος του πολέμου, η κυβέρνηση έχανε αυτή την υποστήριξη. Ύστερα από τους εντατικούς βομβαρδισμούς από τα B-29, οι πολίτες έβλεπαν τη χώρα τους να καταστρέφεται σιγά - σιγά και άρχισαν να θεωρούν την κυβέρνηση ως υπεύθυνη για αυτά τα γεγονότα, όμως είχαν πεισθεί να μην αντιδρούν.

1.4 Εξωτερική Νομιμοποίηση

Στον τομέα της εξωτερικής νομιμοποίησης η Ιαπωνία δεν ήταν ιδιαίτερα

⁴⁴ Hall Whitney John, *Japan from Prehistory to Modern Times*, Tokyo, Charles E. Tuttle Company, 1987, σελ. 98

⁴⁵ Hall, *Japan from Prehistory to Modern Times*, σελ. 98

⁴⁶ Totman Conrad, *A History of Japan*, Oxford, Blackwell Publishing, 2005, σελ. 448

επιτυχημένη. Όλες οι ενέργειες καλύπτονταν μόνο από τη ρητορική της προστασίας της Ανατολικής Ασίας από τις δυτικές επιρροές και της απελευθέρωσης των αποικιοκρατούμενων επαρχιών από τους ευρωπαϊούς δυνάστες. Ωστόσο, η μέθοδος που επέλεξε η Ιαπωνία ήταν και αυτή μπερλιαλιστική, όπως και στην περίπτωση των ευρωπαϊκών κτήσεων και δεν μπορούσε από τη φύση της να τύχει κάποιας διεθνούς νομιμοποίησης.

Επιπρόσθετα, η Ιαπωνία φρόντισε να δημιουργήσει μια συλλογιστική πίσω από τις ενέργειες της, που αφορούν την ένωση της ανατολής κάτω από τη δική της ηγεμονία και την αποκοπή της από την επιρροή των δυτικών δυνάμεων. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι μεγάλες αποικιακές δυνάμεις, κυρίως η Βρετανία, η Γαλλία και η Ολλανδία, ανησύχησαν για την τύχη των κτήσεων τους στην περιοχή, αλλά σύντομα ενεπλάκησαν στον πόλεμο στην Ευρώπη, πράγμα που τους στερούσε την ευχέρεια των κινήσεων. Οι ΗΠΑ στην αρχή δεν έδωσαν μεγάλη σημασία και ταλαντεύτηκαν ανάμεσα στον απομονωτισμό και την εμπλοκή, ωστόσο η επίθεση των Ιαπώνων διέλυσε κάθε ενδοιασμό τους.

1.5 Πολιτικός ΑΝΣΚ

Ο πολιτικός σκοπός της Ιαπωνίας ήταν η δημιουργία μιας ζώνης, με την ίδια στην κορυφή της, που θα της παρείχε υλική αυτάρκεια και ασφάλεια. Παράλληλα προσπάθησε να εξαλείψει όλες τις δυτικές επιρροές, από την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ασίας και να μείνει η ίδια ο μόνος ισχυρός παράγοντας, που θα ενώσει και τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής σε ένα ισχυρό, ανεξάρτητο συνασπισμό. Δηλαδή, η Ιαπωνία προσπάθησε να δημιουργήσει μια αυτοκρατορία, η οποία όμως θα ήταν καθαρή από τα ξένα στοιχεία και θα προήγαγε την ευημερία της ίδιας, αλλά και όλων των κρατών που αυτή θα περιελάμβανε.

1.6 Πορεία προς τον Πόλεμο

Τον Αύγουστο του 1941, Οι Ιάπωνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η Γερμανία δεν ήταν ικανή να κατακτήσει τη Ρωσία την ίδια χρονιά⁴⁷. Επιπλέον, μια κίνηση προς τις ευρωπαϊκές κτήσεις θα ενέπλεκε τις ΗΠΑ στον πόλεμο. Έτσι έγινε μια προσπάθεια

⁴⁷ Weinberg L.Gerhard, *A world at arms*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994, σελ. 135

να αρθεί το εμπάργκο με διπλωματικά μέσα. Οι απαιτήσεις των Ιαπώνων είχαν τη μορφή τελεσίγραφου, το ίδιο οι απαιτήσεις των ΗΠΑ προς την Ιαπωνία ή τουλάχιστον έτσι τα εξέλαβαν εκατέρωθεν οι πλευρές. Κατά συνέπεια η πολιτική συζήτηση άλλαξε από την Υψηλή Στρατηγική στη στενή τακτική ανάλυση: έπρεπε να βρεθεί ο καλύτερος δυνατός τρόπος για την κατάκτηση των Ολλανδικών Ανατολικών Ινδιών και των πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου τους. Οι στρατηγικοί σχεδιαστές της Ιαπωνίας ποτέ δεν προέβλεπαν μια πλήρη ήττα των Δυτικών Δυνάμεων. Πρόθεσή τους ήταν να επιτύχουν μια σειρά συντονισμένων χτυπημάτων, που θα εξασφάλιζαν τους πόρους της νότιας Ασίας, τις Φιλιππίνες, καθώς και κάποια άλλα νησιά που βρίσκονταν σε θέσεις κλειδιά και θα δημιουργούσαν μια αμυντική περίμετρο γύρω τους. Αυτή η περίμετρος, θα επεκτεινόταν και στον δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό και θα εξελισσόταν σε ένα σύστημα βάσεων και οχυρώσεων που θα απέτρεπε κάθε αμφίβια επίθεση⁴⁸.

Η Ιαπωνία, πίστευε ότι η επιχειρήσεις του Ειρηνικού θα εξελίσσονταν όπως αυτές με την Κίνα και τη Ρωσία, δηλαδή θα περιόριζαν την κλιμάκωση των επιχειρήσεων, αυξάνοντας το υλικό και ηθικό κόστος σε μεγαλύτερο από αυτό που οι δυτικές δυνάμεις, η Αμερική ειδικότερα, ήταν πρόθυμες να πληρώσουν⁴⁹. Η στρατηγική δεν βασιζόταν στην αμερικανική αδυναμία, αλλά στην αμερικανική λογική, καθώς θα δημιουργούνταν η εντύπωση ότι ο πόλεμος θα εξελισσόταν σε πόλεμο εξουθένωσης⁵⁰ και τα οφέλη από αυτόν θα ήταν δυσανάλογα με το κόστος.

Οι αρχές στην Ιαπωνία περίμεναν ότι η Γερμανία θα έθετε τη Βρετανία εκτός μάχης και ότι οι ίδιοι θα μπορούσαν να κατακτήσουν τις πηγές, που τους ήταν αναγκαίες για μια προστατευμένη άμυνα. Επίσης οι περισσότεροι Ιάπωνες πολιτικοί και στρατιωτικοί πίστευαν ότι οι ΗΠΑ αποτελούσαν το μοναδικό ζωτικό εμπόδιο στον αντικειμενικό τους σκοπό, που ήταν η κατάκτηση ολόκληρης της Ανατολικής Ασίας. Πίστευαν ότι, αν επιτίθεντο και κατέστρεφαν τον Αμερικανικό στόλο του Ειρηνικού, οι απομονωτιστές Αμερικάνοι θα επιδίωκαν ειρήνη και θα άφηναν την Ιαπωνία ανεμπόδιστη να ολοκληρώσει τους στόχους της⁵¹. Όμως, οι καλά πληροφορημένοι ανησυχούσαν. Ο Αυτοκράτορας και μερικοί από τον κύκλο του,

⁴⁸ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 27

⁴⁹ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 27

⁵⁰ Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, σελ. 30

⁵¹ Lanning Lee Michael, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, Αθήνα, Εκδόσεις Ενάλιος, 2004, σελ. 291

λίγοι αξιωματικοί του ναυτικού κυρίως ανώτεροι, πολλοί διπλωμάτες, εκπρόσωποι τραπεζών και μεγάλων επιχειρήσεων έτρεμαν τον πόλεμο με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η ιαπωνική επίθεση, εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών στο Περλ Χάρμπορ φαίνεται ότι αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο, ένα νησιωτικό κράτος δεν ξεκινά κατακτητικό πόλεμο εναντίον άλλης μεγάλης δύναμης. Όμως, η Ιαπωνία δεν εισέβαλε σε κανένα τμήμα των Ηνωμένων Πολιτειών και οι Ιάπωνες ηγέτες σίγουρα δεν έκαναν καμία σκέψη να τις κατακτήσουν. Η Ιαπωνία απλώς επιδίωκε να δημιουργήσει μια αυτοκρατορία στον Δυτικό Ειρηνικό, καταλαμβάνοντας τα διάφορα νησιά που βρίσκονται ανάμεσα σ' αυτή και στη Χαβάη⁵².

Η Ιαπωνία το Δεκέμβριο του 1941 διέθετε το ΓΙΑΜΑΤΟ, ένα πανίσχυρο θωρηκτό πολύ μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα πλοία των ΗΠΑ και της Βρετανίας (εξοπλισμένο με πυροβόλα 18,1 ιντσών), καθώς και άλλα 10 μικρότερα θωρηκτά. Ο στόλος περιελάμβανε επιπλέον 10 αεροπλανοφόρα από τα οποία τα 4 μετέφεραν λιγότερα από 35 αεροπλάνα και τα 6 μέχρι και 72 έως 78 βαριά καταδρομικά και 18 ελαφρά, 113 αντιτορπιλικά και 63 υποβρύχια. Ο Στρατός Ξηράς είχε 51 Μεραρχίες (κατά μέσο όρο 18.000 άνδρες η καθεμία), οι περισσότερες βρίσκονταν στα Ιαπωνικά νησιά, ή στη Μαντζουρία και την Κίνα. Μόνο 11 Μεραρχίες χρησιμοποιήθηκαν για την επίθεση κατά των Αμερικανών, Βρετανών και Ολλανδών. Το ιαπωνικό ναυτικό είχε περίπου 1.000 πολεμικά αεροπλάνα πρώτης γραμμής, από τα οποία τα μισά εξορμούσαν από χερσαίες βάσεις, και γύρω στα 600 αναγνωριστικά. Ο ιαπωνικός στρατός είχε περίπου 1.500 αεροσκάφη πρώτης γραμμής, και μάλλον λιγότερα από τα μισά ήσαν κατάλληλα για τον νέο πόλεμο⁵³.

Οι Αμερικανοί είχαν περίπου 35.000 άνδρες στις Φιλιππίνες, επικουρούμενους από 100.000 Φιλιπινέζους, και περίπου 250 αεροσκάφη· και στη Χαβάη, 45.000 άνδρες και περίπου 130 αεροσκάφη. Στη Μαλαισία και τη Σιγκαπούρη οι Βρετανοί είχαν 3 Μεραρχίες. Στη Βιρμανία υπήρχε 1 Μεραρχία ιθαγενών οπλιτών που υποστηριζόταν από μερικές ινδικές Στρατιωτικές Μονάδες. Στο Χονγκ Κονγκ υπήρχε μια μάχιμη δύναμη 12.000 ανδρών περίπου. Αλλού

⁵² Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 289

⁵³ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 125-126

υπήρχαν μικρές φρουρές, όπως το ένα και μοναδικό Τάγμα Ινδών στη βρετανική Βόρνεο. Η ΡΑΦ διέθετε 246 αεροσκάφη στη Μαλαισία⁵⁴.

Στην προσπάθεια εντυπωσιασμού της Αμερική, ακολούθησε στις 7 Δεκεμβρίου 1941 η επίθεση στο Περλ Χάρμπορ της Χαβάης, και μια ώρα αργότερα η Ιαπωνία κήρυξε πόλεμο στις ΗΠΑ .

Εμπνευστής του σχεδίου ήταν ο Ναύαρχος Γιαμαμότο διοικητής του Ιαπωνικού Στόλου. Ο Γιαμαμότο στις 26 Νοεμβρίου έστειλε μία Μοίρα του Στόλου υπό τον Ναύαρχο Ναγκούμο εναντίον της Χαβάης, δια της σπανίως χρησιμοποιούμενης βόρειας θαλάσσιας οδού⁵⁵.

Ο Γιαμαμότο ανέμενε ότι μια επιτυχημένη αιφνιδιαστική επίθεση, θα έβλαπτε το ηθικό και τον ενθουσιασμό του Αμερικανικού Ναυτικού να αναλάβει μακροπρόθεσμο πόλεμο με την Ιαπωνία. Ως εκ τούτου, ένας από τους ζωτικούς στόχους της επίθεσης Περλ Χάρμπορ ήταν να υπονομεύσει το ηθικό του αντιπάλου⁵⁶.

Το σχέδιο του ναυάρχου, να πλήξει το Περλ Χάρμπορ δεν ξέφευγε από τον παραδοσιακό ρόλο του ναυτικού, διότι η αποστολή του τύπου χτύπα και φεύγα ήταν μια επιδρομή μηδαμινού κινδύνου. Το 1941, τα ιαπωνικά πολεμικά σχέδια δεν προέβλεπαν μόνο την κατάληψη της νότιας περιοχής πρώτων υλών, αλλά και την εγκαθίδρυση μιας αμυντικής περιμέτρου στο ανατολικό πλευρό τους, μέσω των νησιών του Ειρηνικού. Θα περίμενε κανείς πως οι Ιάπωνες αρχηγοί του ναυτικού, θα ανέμεναν μια τύπου Μάχαν εμπλοκή του στόλου, μετά την ανάρρωση του αμερικανικού ναυτικού από το πλήγμα του Περλ Χάρμπορ και θα προσπαθούσαν να προστατέψουν τις ιαπωνικές γραμμές επικοινωνίας στο νότο. Οι Ιάπωνες όμως, υπολόγιζαν πως η πλήρης οικονομική κινητοποίηση της Αμερικής θα απαιτούσε περισσότερο από ένα έτος και σε αυτό το χρονικό διάστημα δεν ανέμεναν η Αμερική να ενισχύσει τον στόλο της στον Ειρηνικό. Μέχρι την ανωτέρω ενίσχυση, πίστευαν ότι, η ιαπωνική αμυντική περίμετρος στον Δυτικό Ειρηνικό θα είχε ισχυροποιηθεί αρκετά ώστε να είναι σε θέση να αποτρέψει ή να αποκρούσει κάθε προσπάθεια διείσδυσης⁵⁷.

⁵⁴ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 126

⁵⁵ Lanning, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, σελ. 291

⁵⁶ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 37

⁵⁷ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 836

Η επίθεση στο Περλ Χάρμπορ πραγματοποιήθηκε από 423 αεροπλάνα, που απογειώθηκαν από έξι αεροπλανοφόρα του ιαπωνικού στόλου, σε δύο κύματα, κατά τη διάρκεια των οποίων τα βομβαρδιστικά αεροσκάφη κάθετης εφόρμησης και τα τορπιλοπλάνα έσπερναν τον όλεθρο σε ακίνητους στόχους⁵⁸. Οι απώλειες των Αμερικανών ανέρχονται σε 8 θωρηκτά (τα τέσσερα βυθίστηκαν), 188 αεροσκάφη και πάνω από 3.500 νεκρούς ή τραυματίες. Το μέγεθος του αιφνιδιασμού ήταν τόσο μεγάλο, ώστε κατερρίφθησαν μόνο 29 Ιαπωνικά αεροσκάφη⁵⁹. Από την άλλη πλευρά, αυτή η επίθεση συσπείρωσε την κοινή γνώμη των εναντίον της Ιαπωνίας και ο πρόεδρος Ρούζβελτ, που χαρακτήρισε «ημέρα ατιμίας» την 7^η Δεκεμβρίου, κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ιαπωνίας⁶⁰.

Ο Γιαμαμότο έδωσε εντολή για επίθεση στο Περλ Χάρμπορ πιστεύοντας ο Ιάπωνας πρεσβευτής στην Ουάσινγκτον, είχε ήδη παραδώσει στην αμερικανική κυβέρνηση την κήρυξη του πολέμου. Ωστόσο η κήρυξη του πολέμου παραδόθηκε 50 λεπτά μετά την έναρξη της επιχείρησης, πράγμα που σήμαινε ότι η επίθεση ήταν κατά παράβαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου⁶¹.

Στην Ιαπωνία, η επιτυχία του Περλ Χάρμπορ προκάλεσε αφάνταστο ενθουσιασμό. Η επιστροφή των νικητών έγινε δεκτή με πατριωτικό παραλήρημα. Ο Αυτοκράτορας παραβιάζει το πρωτόκολλο απαιτώντας να δεχθεί τον Φουσίντα, παρόλο που αυτός είναι πληβείος. Μόνο ο ναύαρχος Γιαμαμότο παραμένει σκυθρωπός μέσα στα 80 εκατομμύρια μεθυσμένων ανθρώπων. Ο Γιαμαμότο που είχε υπηρετήσει ως ναυτικός ακόλουθος στις ΗΠΑ και είχε αντιληφθεί τις απέραντες πλουτοπαραγωγικές πηγές τους, φοβόταν ότι αν οι Αμερικανοί δεν κάθονταν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων εντός έξι μηνών, η Ιαπωνία δεν θα νικούσε σε αυτό τον πόλεμο που η ίδια είχε ξεκινήσει⁶².

Ως αποτέλεσμα της επιτυχημένης επίθεσης στο Περλ Χάρμπορ, οι Ιάπωνες απέκτησαν το θαλάσσιο έλεγχο του δυτικού μισού Ειρηνικού Ωκεανού για πολλούς

⁵⁸ Χάρτης της επίθεσης στο Περλ Χάρμπορ, όπως στο Παράρτημα «B», Σχεδιάγραμμα «1»

⁵⁹ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 319 - 324

⁶⁰ <https://www.protothema.gr/stories/article/741732/7-dekemvriou-1941-i-iaponiki-epithesi-sto-perl-harbor/>

⁶¹ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 40

⁶² Lanning, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, σελ.291

μήνες, που τους επέτρεψε να συνεχίσουν τις επιχειρήσεις τους στις Φιλιππίνες, το Γκουάμ και τη Μαλαισία, χωρίς να φοβούνται το στόλο των ΗΠΑ⁶³.

Από την άλλη μεριά, στην Ουάσινγκτον οι αξιωματούχοι δεν πίστευαν ότι οι Ιάπωνες είχαν την πρόθεση ή τα μέσα να επιτεθούν τόσο μακριά στα ανατολικά. Οι περισσότεροι Αμερικανοί θεωρούσαν ως πιο πιθανή μία ιαπωνική επίθεση στα νησιά Μαριάνες ή Φιλιππίνες⁶⁴. Η επίθεση της Ιαπωνίας στο Περλ Χάρμπορ αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα στρατηγικού αιφνιδιασμού, αν και εξαιρετικά σπάνιο ένα κράτος να αιφνιδιάσει ένα άλλο με πόλεμο ή με το γενικό προσανατολισμό των δυνάμεών του⁶⁵.

Οι Ιάπωνες έκαναν ένα μεγάλο λάθος. Η ήττα στο Περλ Χάρμπορ δεν ανάγκασε τους Αμερικάνους να στραφούν στον απομονωτισμό, αντιθέτως ένωσε τη χώρα στην απόφαση να αναλάβει δράση. Κατά τον Κλάουζεβιτς μία από τις πηγές του πολέμου είναι το εχθρικό συναίσθημα. Το εχθρικό συναίσθημα, μίσος προς τον αντίπαλο, εμφανίζεται κυρίως στον λαό και στις κατώτερες τάξεις του στρατεύματος. Οι Αμερικανοί δεν μπορούσαν να δεχτούν ότι κατώτεροί τους Ανατολίτες πραγματοποίησαν μια τόσο πετυχημένη επίθεση και αυτό δημιούργησε πολύ εντονότερα εχθρικά συναισθήματα εναντίον των Ιαπώνων, παρά εναντίον των Γερμανών⁶⁶.

Επίσης, επειδή πρόθεση των Ιαπώνων ήταν να διεξάγουν έναν περιορισμένο πόλεμο στη Νοτιοανατολική Ασία, το Τόκιο δεν είχε έτοιμη κάποια εναλλακτική στρατηγική και δεν διέθετε τους απαραίτητους πόρους για έναν ολοκληρωτικό πόλεμο κατά της Δύσης, σε περίπτωση που το σχέδιο του περιορισμένου πολέμου αποτύγχανε⁶⁷.

⁶³ Κομπαργιάσι, *Η Ιαπωνία στον πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 77

⁶⁴ Lanning, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, σελ.291

⁶⁵ Clausewitz Carl, *Περί του πολέμου*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Βάνιας, 1999, σελ. 231

⁶⁶ Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, σελ. 142

⁶⁷ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 837

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ιαπωνία - Ο Ανατέλλον Ήλιος

2.1 Η Ιαπωνική Επέκταση⁶⁸

Μολονότι η Ιαπωνία, για έξι ολόκληρους μήνες μετά το Περλ Χάρμπορ, κέρδισε θεαματικές νίκες τακτικής, τα αρχικά λάθη που διέπραξε δεν αφορούσαν μόνο τους κακούς υπολογισμούς της ως προς την αμερικανική ικανότητα να κινητοποιήσει τη βιομηχανία της. Κατ' αρχάς, η Ιαπωνία θα μπορούσε να έχει κατακτήσει τη Νότια Περιοχή Πρώτων Υλών, χωρίς να εμπλακεί σε πόλεμο με την Αμερική, αν προσπερνούσε τις Φιλιππίνες, οι οποίες έτσι κι αλλιώς διέθεταν περιορισμένες πρώτες ύλες⁶⁹.

Με την έναρξη των επιχειρήσεων στην Άπω Ανατολή η Βρετανία διέθετε μόνο έξι από τα δεκαπέντε πλοία γραμμής σε ετοιμότητα ανάληψης δράσης και απέκλειε την εκεί συγκρότηση αξιόμαχου στόλου, πριν την ολοκλήρωση των επισκευών και του επανεξοπλισμού των υπόλοιπων πλοίων. Επίσης απέπλευσαν για τη Σιγκαπούρη άλλα δύο πλοία γραμμής, δεν απέπλευσε μαζί τους το νέο αεροπλανοφόρο Indomitable λόγω βλάβης. Οι Βρετανοί είχαν παραμελήσει σοβαρά την άμυνα στις κτήσεις τους στην Άπω Ανατολή και το μεγαλύτερο μέρος των πόρων τους το διοχέτευαν στη Βόρεια Αφρική και την Μεσόγειο. Επίσης είχαν υποτιμήσει σε μεγάλο βαθμό την ικανότητα των Ιαπώνων να διεξάγουν ένα μεγάλο πόλεμο και τους θεωρούσαν «απάνθρωπα όντα ντυμένα με βρόμικες γκριζες στολές»⁷⁰.

Για την άμυνα της Σιγκαπούρης, βασιζόνταν στην αποτροπή της Ιαπωνικής απόβασης στη χερσόνησο της Μαλαισίας που βρίσκονταν ακριβώς από πάνω της. Παρά το ότι ήταν αριθμητικά κατώτεροι, οι Ιάπωνες κατέκτησαν τη Μαλαισία και τη Σιγκαπούρη γρηγορότερα απ' ό,τι περίμεναν: σε 10 εβδομάδες. Αυτή η καταστροφική για τη Βρετανική Αυτοκρατορία εκστρατεία περιβάλλεται από μύθους. Η Σιγκαπούρη λέγεται ότι ήταν ένα «φρούριο» στην πραγματικότητα, το μοναδικό πράγμα που της έδινε χαρακτήρα φρουρίου ήταν ότι το νησί διέθετε πολύ ισχυρές σταθερές

⁶⁸ Χάρτης της Ιαπωνικής επέκτασης στον Ειρηνικό, όπως στο Παράρτημα «B», Σχεδιάγραμμα «2»

⁶⁹ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 836

⁷⁰ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 338

συστοιχίες πυροβόλων για την αντιμετώπιση επίθεσης από τη θάλασσα⁷¹. Στην πραγματικότητα όμως, η ήττα της Βρετανίας οφείλεται στα λάθη που είχε κάνει τόσο στο τακτικό επίπεδο, όσο και στο επιχειρησιακό, αφού αν και περίμενε επίθεση δεν είχε σχεδιάσει μια άμυνα και κατά δεύτερο λόγω στην ανώτερη ποιότητα του Ιαπωνικού στρατού, και στην υπεροχή του στον αέρα, που τον έκαναν να μοιάζει ασταμάτητος.

Από τη στιγμή που οι Ιάπωνες νίκησαν το αμερικανικό και το βρετανικό ναυτικό και συνέτριψαν τις βρετανικές χερσαίες και αεροπορικές δυνάμεις στη Μαλαισία, δεν υπήρχε καμία δύναμη ικανή να τους εμποδίσει να πραγματοποιήσουν τη σημαντικότερη κατάκτησή τους, τις Ολλανδικές Ανατολικές Ινδίες. Η κατάκτηση αυτών των δύο τελευταίων περιοχών έδωσε στην Ιαπωνία εδάφη πλούσια σε πρώτες ύλες και αρκετό πετρέλαιο για να καλύψει τις ανάγκες της. Ο τελικός αντικειμενικός στόχος των Ιαπώνων ήταν να εξασφαλίσουν αρκετό έδαφος και προκεχωρημένες βάσεις, για να φρουρήσουν τη σφαίρα οικονομικής επιρροής τους από τις πλέον αποφασιστικές, επίμονες και δαπανηρές επιθέσεις. Στις Φιλιππίνες, οι ανώτερες Ιαπωνικές δυνάμεις επικράτησαν των αμερικανικών και το Κορέγκιντορ, ένα νησί φυσικό φρούριο περιήλθε στην κατοχή της Ιαπωνίας την 6^η Μαΐου. Τέσσερεις ιαπωνικές μεραρχίες, μετά την κατάληψη του Ραγκούν εκδίωξαν όλους του Βρετανούς από την Βιρμανία⁷². Στην αμυντική τους περίμετρο από νησιωτικές βάσεις, οι Ιάπωνες προσέθεσαν το Γκουάμ που είχαν καταλάβει με την έναρξη του πολέμου στις υπόλοιπες Μαριάνες, και τη νήσο Γουέικ, που είχε κατακτηθεί στις 22 Δεκεμβρίου, ύστερα από σθεναρή αντίσταση των Αμερικανών στις Καρολίνες και νήσους Μάρσαλ, που ήταν ιαπωνικές πριν από τον πόλεμο. Στο σύμπλεγμα των Γκίλπερτ καταλήφθηκαν τα νησιά Μάκιν και Ταράουα. Τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο καταλήφθηκαν τα νησιά Νέα Βρετανία και Νέα Ιρλανδία, τα οποία περιλάμβαναν και μια σημαντική στρατιωτική βάση, αυτή του Ραμπάουλ.

Το σημείο αυτό ήταν το κρισιμότερο για την εξέλιξη του πολέμου. Η Ιαπωνία είχε καταφέρει να κυριαρχήσει στη θάλασσα, και είχε στην κατοχή της αρκετά νησιά ώστε να μπορέσει να φτιάξει μια αμυντική ζώνη. Εάν είχε παραμείνει σε αυτή τη θέση, ίσως ο πόλεμος να είχε πάρει μια τελείως

⁷¹ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 48

⁷² Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 132-133

διαφορετική τροπή. Όμως η Υψηλή Διοίκηση της, έγινε περισσότερο φιλόδοξη. Αποφάσισε να επεκτείνει την αμυντική περίμετρο προς τα έξω και να διακόψει τις επικοινωνίες ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Αυστραλία, με το να καταλάβει τις βάσεις στην Παπούα, στα νησιά του Σολομώντα τις νέες Εβιρίδες, τα νησιά Φίτζι και τη Σαμόα. Στις αρχές του 1942 καταλήφθηκαν οι βάσεις στην βόρεια Παπούα και στα τέλη του Μάρτη κάποια νησιά στο σύμπλεγμα των νήσων του Σολομώντα. Στη συνέχεια οι Ιάπωνες σχεδίασαν αποστολές στην Τουλάγκι, που βρίσκεται ακόμα νοτιότερα και μια απόβαση στο νότιο τμήμα της Παπούα, ώστε να φτάσουν πλέον σε απόσταση βολής από την Αυστραλία.

Εν τω μεταξύ, οι σύμμαχοι είχαν αρχίσει να δραστηριοποιούνται. Ο ιαπωνικός στόλος, ο ίδιος που είχε επιτεθεί στο Περλ Χάρμπορ εμφανίστηκε στον Ινδικό Ωκεανό και κατάφερε σοβαρά πλήγματα στα βρετανικά πλοία, όμως και το αεροπλανοφόρο του ίδιου υπέστη σοβαρές ζημιές από τη βασιλική αεροπορική δύναμη στην Κεϋλάνη. Το αμερικανικό ναυτικό και αεροπορία είχαν αποφασίσει να βομβαρδίσουν το Τόκυο, και ο στρατηγός ΜακΆρθουρ είχε φτάσει στην Αυστραλία για να αναλάβει τη διοίκηση και να ενθαρρύνει την αυτοάμυνα με την υπόσχεση αμερικανικών ενισχύσεων, στις οποίες θα έπρεπε να βασιστούν η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία, μετά την ήττα των Βρετανών στη Σιγκαπούρη⁷³.

Πριν τις 17 Απριλίου 1942 η αμερικανική υπηρεσία πληροφοριών, αποκωδικοποιώντας ιαπωνικά σήματα, έμαθε ότι είχε σχεδιαστεί για τις αρχές του Μαΐου ιαπωνική απόβαση στη Θάλασσα των Κοραλλίων και λίγο μετά ανακάλυψε ότι ετοιμαζόταν επίθεση στο Πορτ Μόρεσμπυ, που θα χρησίμευε ως σκαλοπάτι για μία μελλοντική επίθεση στην Αυστραλία. Στις 6 και 7 Μαΐου 1942 συγκροτήθηκε μια συμμαχική δύναμη κρούσης που περιλάμβανε και 2 αεροπλανοφόρα. Στη Θάλασσα των Κοραλλίων εγκαινιάστηκε ένας νέος τύπος ναυμαχίας⁷⁴, όπου κανένα από τα πλοία δεν αντίκρισε εχθρικό πλοίο ούτε ανταλλάξε πυρά. Η μάχη έγινε αποκλειστικά με αεροπλάνα. Ένα αμερικανικό αεροπλανοφόρο χάθηκε, αλλά έχασαν και οι Ιάπωνες ένα αεροπλανοφόρο συνοδείας. Πάνω απ' όλα, οι τελευταίοι αναγκάστηκαν να αναβάλουν την επίθεση

⁷³ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 418

⁷⁴ Χάρτης της Μάχης στη θάλασσα των Κοραλλίων, όπως στο Παράρτημα «B», Σχεδιάγραμμα «3»

από θαλάσσης κατά του Πορτ Μόρεσμπυ, μέχρις ότου αποδυναμωθεί περισσότερο ο Αμερικανικός Στόλος Ειρηνικού, κάτι που δεν συνέβη ποτέ⁷⁵.

2.2 Η Ναυμαχία στο Μίντγουεϊ - Το σημείο Καμψής

Η δύναμη του Αμερικανικού Ναυτικού στη ναυμαχία των Κοραλλίων είχε καταπλήξει τον Γιαμαμότο, ο οποίος θεωρούσε ότι οι αμερικανοί θα χρειάζονταν περισσότερο χρόνο για να ανακτήσουν τη θαλάσσια ισχύ τους μετά το Περλ Χάρμπορ. Για να αποκτήσει το πλεονέκτημα της ναυτικής υπεροχής έπρεπε να καταστρέψει τον αμερικανικό στόλο του Ειρηνικού, μια για πάντα. Το κλειδί για το σχέδιο του ήταν το νησί Μίντγουεϊ, το οποίο έμοιαζε με μία κηλίδα στη μέση του Ειρηνικού. Εάν κατάφερνε να το καταλάβει, ο διάδρομος τροχοδρόμησης αεροσκαφών του νησιού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την εξασφάλιση συνεχών επιθέσεων στον αμερικανικό στόλο. Επιπρόσθετα ο Γιαμαμότο περίμενε ότι οι αμερικάνοι θα προσπαθούσαν να ανακαταλάβουν το νησί και κατά τη διάρκεια αυτής της προσπάθειας ήλπιζε να καταστρέψει τα αεροπλανοφόρα τους και έτσι ο Ειρηνικός να γίνει μία ιαπωνική λίμνη⁷⁶. Οι αντικειμενικοί στόχοι της επιχείρησης ήταν η κατάληψη της νήσου Μίντγουεϊ και η οργάνωση της σε αεροναυτική βάση, με επιχείρηση αντιπερισπασμού τον βομβαρδισμό και κατάληψη μικρών νησιών στους Δ. Αλεούτιους και τέλος η αναμέτρηση με τον αμερικάνικο στόλο που θα επέφερε την πλήρη καταστροφή του. Ένας ισχυρός ιαπωνικός στόλος κάλυψης θα προκαλούσε ναυμαχία με δικούς του όρους. Όμως όλα αυτά έγιναν γνωστά στους Αμερικανούς προτού αλλάξουν οι Ιάπωνες ναυτικούς κώδικες την 1^η Ιουνίου, και διακόψουν τη ροή των πληροφοριών. Ο ιαπωνικός στόλος ξανοίχτηκε στον ωκεανό με διοικητή τον Ναύαρχο Γιαμαμότο, ο οποίος είχε ως ναυαρχίδα το πανίσχυρο θωρηκτό Γιαμάτο. Όλος ο ιαπωνικός στόλος μάχης, 11 θωρηκτά, 10 καταδρομικά, 44 αντιτορπιλικά και 5 αεροπλανοφόρα, υποστήριζε τις δυνάμεις επίθεσης. Ο αμερικανικός Στόλος του Ειρηνικού συγκέντρωνε 3 αεροπλανοφόρα, 8 καταδρομικά και 15 αντιτορπιλικά⁷⁷.

⁷⁵ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 134

⁷⁶ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 427

⁷⁷ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 134

Νωρίς το πρωί της 4ης Ιουνίου, τα ιαπωνικά αεροπλανοφόρα επιτέθηκαν στο Μίντγουεϊ⁷⁸. Ο Αμερικανός διοικητής συντόνισε επιτυχώς την αντεπίθεση των αεροπλανοφόρων του, ώστε να συμπέσει με τον ιαπωνικό ανεφοδιασμό σε καύσιμα και πυρομαχικά. Μέχρι τα μέσα του πρωινού, 3 από τα ιαπωνικά αεροπλανοφόρα είχαν τεθεί εκτός μάχης και βυθίστηκαν όλα την ίδια μέρα, ενώ το τέταρτο εξουδετερώθηκε το απόγευμα και βυθίστηκε το επόμενο πρωί. Οι απώλειες των Αμερικανών ήταν ένα αεροπλανοφόρο, αλλά ο ιαπωνικός στόλος του Μίντγουεϊ απόμεινε χωρίς αεροπορική κάλυψη, ενάντια σε 2 αμερικανικά αεροπλανοφόρα που είχαν διασωθεί, πράγμα που ανάγκασε τον Γιαμαμότο να αποσύρει τα πλοία του, παρά τη συντριπτική υπεροχή τους σε πυροβόλα: το Μίντγουεϊ ήταν ασφαλές, ο τρόπος διεξαγωγής ναυμαχιών είχε αλλάξει, και οι Ιάπωνες είχαν φτάσει στα όρια της ισχύος τους⁷⁹.

Κατά τη διάρκεια της Ναυμαχίας ο ναύαρχος Ναγκκούμο δεν παίρνει πρωτοβουλίες και αντί να χτυπήσει την άμεση απειλή, τα εχθρικά πλοία που πλησίαζαν, αποφασίζει να χτυπήσει πάλι το Μίντγουεϊ. Κάτω από πίεση δεν εκτιμά σωστά και παραβιάζει την αρχή του Κλάουζεβιτς, σύμφωνα με την οποία η νίκη συνίσταται στην καταστροφή των φυσικών και ηθικών εχθρικών δυνάμεων και όχι στην κατάληψη του πεδίου⁸⁰.

Η ήττα στη ναυμαχία του Μίντγουεϊ αποτέλεσε κορυφαίο σημείο στην επεκτατική των Ιαπώνων⁸¹ και από εκεί και μετά, εξαναγκάστηκαν να διεξάγουν μόνο αμυντικές επιχειρήσεις. Έκτοτε ο αριθμός των ανδρών και των πλοίων τους άρχισε να μειώνεται συνεχώς. Μία ιαπωνική νίκη στο Μίντγουεϊ θα είχε απλώς παρατείνει τον πόλεμο του Ειρηνικού, αλλά είναι απίθανο ότι οι ΗΠΑ θα επιδίωκαν ειρήνη και θα άφηναν την Ιαπωνία κυρίαρχο στον ωκεανό και την Ασία⁸².

2.3 Το Τέλος της Ιαπωνικής Επέκτασης στον Ειρηνικό

Η Ιαπωνία μετά το Μίντγουεϊ αναγκάστηκε να περάσει σε άμυνα. Αποδείχτηκε ότι στην άμυνα ήταν τρομερότερη από οποιαδήποτε άλλη εμπόλεμη δύναμη και έμελλε

⁷⁸ Χάρτης της Ναυμαχίας στο Μίντγουεϊ, όπως στο Παράρτημα «Β», Σχεδιάγραμμα «4»

⁷⁹ MacDonald John, *Β' παγκόσμιος πόλεμος - Οι μεγάλες μάχες*, Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλας, 2005, σελ. 68-69

⁸⁰ Clausewitz, *Περί του πολέμου*, σελ. 24

⁸¹ Hart Liddel, *Η Έμμεσος Στρατηγική*, Αθήνα Εκδόσεις ΓΕΣ, Ανατύπωση 2000, σελ. 149

⁸² Lanning, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, σελ.213

να δώσει πολλές σκληρές μάχες. Στον νησιωτικό πόλεμο στον Ειρηνικό, οι Ιάπωνες ήταν σε ορισμένους τομείς πολύ ανώτεροι των Αμερικανών και των συμμάχων τους. Απεδείχθησαν ιδιαίτερα ευπροσάρμοστοι στις νυκτερινές συγκρούσεις, τόσο στις χερσαίες όσο και στις θαλάσσιες, χρησιμοποιούσαν το μεγαλύτερο μέρος των ανδρών τους στη μάχη και όχι σε βοηθητικές υπηρεσίες και ρόλους και επέδειξαν ισχυρότερη θέληση σ' έναν πόλεμο όπου οι δυνάμεις των αντιπάλων ήταν ισοδύναμες⁸³. Στις 11 Ιουλίου 1942 ματαίωσαν τα σχέδιά τους να καταλάβουν τα νησιά Νέα Καληδονία, Φίτζι και Σαμόα. Εγκατέλειψαν την ιδέα να καταλάβουν το Πορτ Μόρεσμπυ από θαλάσσης, και στην απόπειρά τους να το καταλάβουν από τη στεριά ανακόπηκαν από τους Αυστραλούς.

2.3.1 Γκουανταλκανάλ

Το καλοκαίρι του 1942 ο νικηφόρος αυτοκρατορικός στρατός σταθεροποιούσε τα τεράστια εδαφικά του κέρδη στη νοτιοανατολική Ασία, τις Ανατολικές Ινδίες και τα νησιά του Ειρηνικού. Ταυτόχρονα οι αγγλόφωνες προπαγανδιστικές εκπομπές της «Τόκιο Ρόουζ» ρωτούσαν συνέχεια και κοροϊδευτικά που βρίσκονται οι περίφημοι Αμερικανοί Πεζοναύτες. Το έμαθαν στις 7 Αυγούστου, όταν πραγματοποίησαν απόβαση στο Γκουανταλκανάλ. Μέχρι τότε, κανείς δεν γνώριζε αυτό το απομακρυσμένο νησί του Συμπλέγματος των Νήσων του Σολομώντα, αλλά ξαφνικά απέκτησε στρατηγική σημασία, όταν έγινε γνωστό ότι οι Ιάπωνες ετοίμαζαν εκεί αεροδρόμιο. Η ολοκλήρωση του έργου σήμαινε την απόλυτη κυριαρχία της πολεμικής αεροπορίας της Ιαπωνίας και από εκεί ιαπωνικά βομβαρδιστικά αεροσκάφη θα μπορούσαν να προσβάλουν τις ζωτικές γραμμές εφοδιασμού των ΗΠΑ στο θέατρο επιχειρήσεων του Ειρηνικού, για τη συγκέντρωση δυνάμεων στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία⁸⁴.

Στις 7 Αυγ 1942 η 1^η Αμερικανική Μεραρχία Πεζοναυτών υπό την κάλυψη πυρών ισχυρής ναυτικής δύναμης, αιφνιδιάζοντας τους Ιάπωνες, οι οποίοι δεν περίμεναν μία τόσο γρήγορη κίνηση από τους Αμερικάνους, καθώς πίστευαν ότι μετά την πρόσφατη καταστροφή στο Μιντγουέη δεν ήταν σε θέση να ξεκινήσουν μία μεγάλη αντεπίθεση πριν τα τέλη του 1943. Η απόβαση στα αρχικά της στάδια δεν

⁸³ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 849

⁸⁴ MacDonald, *Β' παγκόσμιος πόλεμος - Οι μεγάλες μάχες*, σελ. 72

συνάντησε μεγάλη αντίσταση από τους Ιάπωνες, οι οποίοι όμως συνήλθαν γρήγορα και ξεκίνησαν βομβαρδισμό κατά των αγκυροβολημένων μεταφορικών πλοίων και του αρχικού προγεφυρώματος. Οι πεζοναύτες, 36 ώρες αργότερα και μετά από σκληρές μάχες κατέλαβαν το ημιτελές αεροδρόμιο. Όπως η κατάσταση είχε γίνει επισφαλής για τους Αμερικάνους και υπήρξε περίπτωση να απολέσουν τα εδάφη που είχαν καταλάβει.

Η Ιαπωνική Διοίκηση αρχικά αιφνιδιάστηκε, αλλά γρήγορα συνειδητοποίησε τη στρατηγική σημασία του Γκουανταλκανάλ και έδωσε διαταγή για επίθεση στην ισχυρή ναυτική δύναμη που είχε στην περιοχή. Τη νύκτα της 8 Αυγούστου ο αντιναύαρχος Γκουνίτσι Μικάουα, επικεφαλής μίας δύναμης πέντε βαριών και δύο ελαφρών καταδρομικών, καθώς και ενός αντιτορπιλικού γλίστρησε μέσα από τα στενά των Νησιών του Σολόμωντα και κατέλαβε τα πλοία των συμμάχων εξ απήνης. Μετά από μία ώρα οι ιαπωνικές δυνάμεις υποχώρησαν έχοντας βυθίσει τέσσερα καταδρομικά και χτυπήσει πολύ άσχημα ένα πέμπτο. Αυτός ο όλεθρος έμεινε γνωστός ως η μάχη του νήσου Σάβο⁸⁵. Οι Ιάπωνες υποτίμησαν το μέγεθος της δύναμης, που είχε παραταχθεί απέναντί τους και με τη βοήθεια καταδρομικών και μεταγωγικών αποβίβασαν, μη επαρκείς, δυνάμεις στο νησί. Έτσι στις 20 Αυγούστου ο Συνταγματάρχης Κιγιόντο Ιτσίκι πιστεύοντας ότι είχε απέναντι του 2.000 αμερικανούς Στρατιώτες, ηγήθηκε μίας μεγάλης αντεπίθεσης κατά των Αμερικανών, ελπίζοντας να τους συντρίψει. Στην πραγματικότητα, ενώ αυτός διέθετε μόλις 2.300 άνδρες αντιμετώπισε περίπου 10.000 αντιπάλους, Ωστόσο, αν και ανακάλυψε την αλήθεια συνέχισε την επίθεση του, για να πέσει πάνω στη συντριπτική ισχύ του αμερικανικού πυροβολικού, των καταιγιστικών πυρών των πολυβόλων και των επιθέσεων των εχθρικών μαχητικών αεροπλάνων. Αυτή η αποτυχία στοίχισε περισσότερους 1.000 νεκρούς και οδήγησε τον Ιτσίκι στην αυτοκτονία,

Η εκστρατεία εξελίχθηκε σε μια σειρά ιαπωνικών επιθέσεων με στόχο την κατάληψη του αεροδρομίου, με τους Αμερικανούς να το υπερασπίζονται. Σε τρεις διαφορετικές περιστάσεις, το ιαπωνικό πεζικό, με τεθωρακισμένα και πυροβολικό, προσπάθησε να καταλάβει το αεροδρόμιο και απέτυχε στη διάρκεια σφοδρών νυχτερινών επιθέσεων.

⁸⁵ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 453

Στη θάλασσα η ναυτική εκστρατεία ήταν αμφίροπη σε διάστημα τεσσάρων μηνών, γύρω από το νησί⁸⁶, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις μεγάλες και πολλές μικρότερες ναυμαχίες που αν και ήταν αμφίροπες έκριναν την έκβαση των μαχών στο Γκουανταλκανάλ. Από αυτές τις ναυμαχίες φάνηκε ότι το Ιαπωνικό Ναυτικό υπερερούσε σε εμπειρία νυχτερινών επιχειρήσεων πλοίων επιφανείας και αεροπορικής άμυνας του στόλου, σε σχέση με τους αντιπάλους τους. Οι ναυτικές επιχειρήσεις και των δύο πλευρών επικεντρώθηκαν στην προσπάθεια καταστροφής νηοπομπών που μετέφεραν στρατεύματα και υλικό στο νησί.

Το Ιαπωνικό Ναυτικό, ωστόσο, πλήρωσε βαρύ τίμημα για την παρ' ολίγον απώλεια της ναυτικής κυριαρχίας γύρω από το Γκουανταλκανάλ. Παρά την ανωτερότητά του στο νυχτερινό πυροβολικό και στις επιθέσεις με τορπίλες, το Αυτοκρατορικό Ιαπωνικό Ναυτικό έχασε δύο θωρηκτά, τέσσερα καταδρομικά, έντεκα αντιτορπιλικά, έξι υποβρύχια και 4.000 μέλη πληρώματος. Με ένα περιορισμένο πρόγραμμα ναυπήγησης πολεμικών πλοίων σε εξέλιξη, το Αυτοκρατορικό Ιαπωνικό Ναυτικό δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί τους Αμερικανούς στην ταχύτητα κατασκευής, αν και η δύναμη επιφανείας του παρέμεινε αήττητη μέχρι το 1944.

Οι αεροπορικές επιχειρήσεις καθόρισαν τον νικητή του Γκουανταλκανάλ. Σε ότι αφορά στις απώλειες αεροσκαφών, από κάθε αίτιο, η εκστρατεία αποτελεί ισοπαλία, με 615 συμμαχικά αεροπλάνα να έχουν καταστραφεί έναντι 683 ιαπωνικών. Στην ουσία, οι απώλειες αεροσκαφών δεν σημαίνουν και πολλά όταν συγκριθούν με το ποιού οι νηοπομπές έφθασαν στον προορισμό τους και ποιού όχι. Μεγαλύτερη σημασία έχει ο αριθμός των πιλότων που σκοτώθηκαν. Οι σύμμαχοι έχασαν 420 πιλότους και μέλη πληρώματος, ενώ οι Ιάπωνες έχασαν 125 επίλεκτους πιλότους σε αεροπλανοφόρα και ενδεχομένως 400 ακόμη πιλότους και μέλη πληρώματος σε αεροδρόμια. Οι απώλειες των Ιαπώνων σε πιλότους ήταν αναντικατάστατες στον διαθέσιμο χρόνο.

Η εκστρατεία του Γκουανταλκανάλ απεδείχθη ένα αιματηρό, αλλά αναπόφευκτο μάθημα για τους Αμερικανούς στο πώς να νικήσουν την Ιαπωνία σε έναν ωκεάνιο πόλεμο, από νησί σε νησί, όπου μετά την πάροδο τεσσάρων μηνών και αλληπάλληλες συγκρούσεις αυτές οι δυνάμεις έχουν εξαντληθεί. Η ιαπωνική

⁸⁶ MacDonald, *Β' παγκόσμιος πόλεμος - Οι μεγάλες μάχες*, σελ. 78

αυτοκρατορική διοίκηση ένεκα των κακουχιών και της σθεναρής αντίστασης των αμερικανών πεζοναυτών το Φεβρουάριο του 1943, χωρίς να έχει προηγηθεί κάποια σημαντική σύρραξη απέσυρε τα στρατεύματά της από το νησί. Το Γκουανταλκανάλ παρέμεινε στα χέρια των συμμάχων μέχρι το τέλος του πολέμου, αν και ο τελευταίος Ιάπωνας στρατιώτης στο νησί παραδόθηκε τον Οκτώβριο του 1947. Οι συνολικές απώλειες της Αμερικής ήταν 1.500 νεκροί, ενώ της Ιαπωνίας ανέρχονται στους 24.000 νεκρούς. Στον αέρα και στη θάλασσα, στις σκληρές μάχες και οι δύο πλευρές είχαν τεράστιες απώλειες, αλλά οι Ιάπωνες μπορούσαν να σηκώσουν λιγότερο από τους αντιπάλους τους το βάρος της απώλειας πλοίων, αεροπλάνων και εκπαιδευμένων πιλότων.

Οι Ιάπωνες στρατιώτες απέδειξαν το ψυχικό τους σθένος και κέρδισαν σεβασμό για τη γενναιότητα τους, καθώς συνέχιζαν να πολεμούν στο εξουθενωτικό περιβάλλον της πυκνής ζούγκλας. Όμως, πολλοί αμφέβαλαν για την ορθότητα των ιαπωνικών τακτικών, ενώ μερικοί περιφρονούσαν τους Ιάπωνες αξιωματικούς αφενός για την έλλειψη ικανοτήτων σε θέματα τακτικής και τις ηγετικές τους ικανότητες, αφότου εφορούσαν μπροστά από τους στρατιώτες κραδαίνοντας τα ξίφη και βγάζοντας άγριες κραυγές. Όμως τέτοιες τακτικές αν και ήταν αποτελεσματικές εναντίον ελλιπώς εξοπλισμένων και καθοδηγούμενων κινέζων στρατιωτών, οι οποίοι εύκολα αποθαρρύνονταν μπροστά στη θέα αλαλαζόντων Ιαπώνων Αξιωματικών, δεν είχαν καμία αξία εναντίον ενός καλά εξοπλισμένου και εφοδιασμένου εχθρού, όπως οι Αμερικανοί. Όπως κι αν είχε, οι άνδρες εφορούσαν μπροστά, ελπίζοντας ότι θα έφταναν τον εχθρό πριν αποδεκατιστούν.

Οι επιζώντες στρατιώτες, κουρασμένοι, πεινασμένοι και συχνά άρρωστοι ή τραυματίες, καταριόνταν την ηγεσία τους, για την οποία πίστευαν ότι αποτελείτο από ηλίθιους. Αλλά οι πιο πολλοί καταριόνταν την κυβέρνηση, την οποία θεωρούσαν υπεύθυνη για την έλλειψη υποστήριξης, τροφίμων και πυρομαχικών. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των επιζώντων, στην πραγματικότητα τα στρατεύματα στο Γκουανταλκανάλ δεν ήταν τίποτα άλλο από λιμασμένοι φυγάδες που υποχωρούσαν, αφού είχαν υποστεί ολοκληρωτική ήττα και όχι το πρότυπο των ένδοξων στρατιωτών που «κατασκεύαζαν» οι ιαπωνικές εφημερίδες. Η πραγματικότητα ήταν, ότι οι Ιάπωνες ηττήθηκαν όχι μόνο από τη δύναμη πυρός των Αμερικανών, αλλά επίσης και από τη δική τους αποτυχία να ανεφοδιαστούν.

Η νίκη αυτή σηματοδοτεί τη μετάβαση των συμμάχων από τις αμυντικές επιχειρήσεις σε στρατηγικές επιθέσεις και έδωσε στις χερσαίες αμερικανικές δυνάμεις τον πρώτο ενδιάμεσο σταθμό προς το Τόκιο. Ο Ναύαρχος Τανάκα, που με τις νηοπομπές του παρέτεινε την επιχείρηση, πίστευε ότι «η καταδίκη της Ιαπωνίας επικυρώθηκε με το τέλος του αγώνα στο Γκουανανταλκανάλ»⁸⁷.

2.3.2 Σαϊπάν

Το Σεπτέμβριο του 1943, το Γενικό Αρχηγείο του στρατού της Ιαπωνίας αποδέχθηκε την οριστική απώλεια των τελευταίων κτήσεις της, και αποφάσισε να μειώσει την αμυντική περίμετρο στη νοητή γραμμή, που δημιουργούν οι νήσοι Μπόνιν - Μαριάνες - Καρολίνες - Δυτική Νέα Γουϊνέα - Ολλανδικές Ανατολικές Ινδίες - Βιρμανία. Πέραν αυτής της γραμμής, στα νησιά Γκίλμπερτ και Μάρσαλ, στα Νησιά του Σολομώντος, στο Αρχιπέλαγος Μπίσμαρκ, στα νησιά του Ναυαρχείου και στη Δυτ. Νέα Γουϊνέα, οι ιαπωνικές φρουρές πολεμούσαν λυσσαλέα επιβραδύνοντας τη δράση των αντιπάλων⁸⁸.

Καθώς οι Αμερικανοί εκκαθάριζαν τα νησιά του Σολομώντα, από τους τελευταίους Ιάπωνες υπερασπιστές, διαφώνησαν ως προς τον τρόπο που θα μπορούσε να διασπαστεί η ιαπωνική άμυνα. Ο Στρατηγός ΜακΆρθουρ ήθελε να προχωρήσει στην κατάληψη των Φιλιππίνων. Ο Ναύαρχος Νίμιτς όμως διαφωνούσε και ισχυριζόταν ότι οι Φιλιππίνες δεν ήταν στρατηγικά σημαντικές και ήθελαν να τις παρακάμψουν και να συνεχίσουν την πορεία τους, μέσω του Κεντρικού Ειρηνικού, προς την Ιαπωνία⁸⁹. Τελικά επικράτησε ένας συμβιβασμός μια τακτική διπλών χτυπημάτων, που θα υποχρέωνε την Ιαπωνία να εναλλάσσει τις εφεδρείες της από το ένα μέτωπο στο άλλο. Σταδιακά η Ιαπωνία με τη μέθοδο των σκαλοπατιών, που συνίστατο σε αμερικανικά άλματα από νησί σε νησί, έχασαν τα νησιά Νέα Γουινέα, Νέα Γεωργία, Νέα Βρετανία, Μακίν, Τάραβα, Κβατζαλέιν, καθώς και άλλα μικρότερα νησιά.

Εν τω μεταξύ οι Ιάπωνες είχαν βάλει στόχο την άμυνα των Φιλιππίνων, ώστε να απαγορεύσουν τη συνένωση των Αμερικανικών και Κινεζικών Δυνάμεων. Η

⁸⁷ MacDonald, *Β' παγκόσμιος πόλεμος - Οι μεγάλες μάχες*, σελ. 72-79

⁸⁸ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 317

⁸⁹ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 464

Κίνα είχε ιδιαίτερη σημασία για τους Ιάπωνες, καθόσον αποτελούσε την πίσω πόρτα για την Ιαπωνία. Λόγω της επιφυλακτικότητας της Βρετανίας στη Βερμανία και την αργή πρόοδο των κινεζικών δυνάμεων, μια επαφή των συμμαχικών και κινεζικών δυνάμεων φάνταζε ολοένα και πιο απίθανη. Έτσι οι Αμερικανοί αποφάσισαν να χτυπήσουν απευθείας τις Ιαπωνικές μητροπολιτικές νήσους. Αλλά στο δρόμο τους βρίσκονταν τα νησιά Μαριάνες, (Σαϊπάν, Γκουάμ, και Τίνιαν), τα οποία διέθεταν ισχυρή Άμυνα⁹⁰.

Μετά την ανακάλυψή της από τον Μαγγελάνο, το 1521. η νήσος Σαϊπάν άλλαξε πολλά χέρια: από τους Ισπανούς πέρασε στους Αμερικανούς, μετά στους Ισπανούς οι οποίοι την πούλησαν στους Γερμανούς, για να καταλήξει το 1914 στους Ιάπωνες. Κατά τη δεκαετία του 1920, με τις ευλογίες της Κοινωνίας των Εθνών, η Ιαπωνία μετέτρεψε τη Σαϊπάν σε μεγάλη φυτεία ζαχαροκάλαμου, απασχολώντας αρκετό εργατικό προσωπικό. Όμως αυτή ήταν η μία πλευρά του νομίσματος και το 1934 αποφάσισε να εντάξει επίσημα το νησιωτικό σύμπλεγμα Μαριάννες, όπου ανήκει η Σαϊπάν, στην Αυτοκρατορία, μετατρέποντας το νησί σε φρούριο, κτίζοντας αεροπορικές και ναυτικές βάσεις. Έτσι στις αρχές του 1942, η Σαϊπάν φιλοξενούσε 31.500 άνδρες σε στρατιωτικό προσωπικό.

Από κλιματολογική άποψη στη Σαϊπάν οι Αμερικανοί δεν επρόκειτο να συναντήσουν τις τροπικές ζούγκλες του Γκουανταλκανάλ, από την άλλη όμως, θα έβρισκαν μπροστά τους όλα όσα απεχθάνονταν στις εκστρατείες στον Ειρηνικό: βάλτους, ατελείωτους αγρούς με ζαχαροκάλαμα, που εμπόδιζαν την ορατότητα και ευνοούσαν την παρουσία ελεύθερων σκοπευτών, βουνά με οργιώδη βλάστηση και απότομες πλαγιές, και σπηλιές οι οποίες αποτελούσαν ιδανικό καταφύγιο για τον εχθρό. Το βόρειο, το ανατολικό και το νότιο άκρο της Σαϊπάν περιελάμβαναν σχεδόν κάθετες καταπράσινες πλαγιές, οι οποίες κατέληγαν σε στενές παραλίες και βαθιά νερά. Η δυτική πλευρά του νησιού είχε πιο απαλές πλαγιές και τα νερά δεν βάραιναν απότομα αλλά προστατεύονταν από μακριές σειρές κοραλλιογενών υφάλων, όπως περίπου και στη «ματωμένη Τάραουα».

Ο ναύαρχος Τσουϊτσι Ναγκούμο, θριαμβευτής το 1941 στο Περλ Χάρμπορ, ταπεινωμένος όμως το 1942 στο Μίντγουεϊ, είχε τη γενική διοίκηση στις Μαριάννες. Αυτό ίσχυε θεωρητικά επειδή είχε πέσει σε ανυποληψία και πρακτικά ο ρόλος του

⁹⁰ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 473

ήταν κάτι περισσότερο από διακοσμητικός. Η ουσιαστική διοίκηση της Σαϊπάν βρισκόταν στα χέρια δύο αντιστρατήγων, του Χιντεγιέσι Ομπάτα και κυρίως του Γιοτσιτσούγκου Σάιτο⁹¹. Το μεγάλο "αγκάθι" των Ιαπώνων μέσα στο 1944 ήταν η αδυναμία τους να μεταφέρουν ενισχύσεις στο νησί. Την άνοιξη εκείνης της χρονιάς τα αμερικανικά υποβρύχια είχαν επιφέρει τρομακτικά πλήγματα στις ιαπωνικές νηοπομπές, όπου χιλιάδες άντρες, μαζί με το μεγαλύτερο μέρος των πυρομαχικών και των πολεμοφοδίων, κατέληξαν στον βυθό του Ειρηνικού. Ακόμα όμως και με το έμπυχο και το άψυχο υλικό, που κατόρθωσαν να διασώσουν οι Ιάπωνες θωράκισαν την άμυνά τους, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ενισχύοντας θέσεις - κλειδιά.

Θεμελιώδης αρχή της ιαπωνικής στρατηγικής παρέμενε η επίθεση. Κάθε λόγος περί αμυντικής τακτικής στην Ιαπωνία θεωρείτο προϊόν ηττοπάθειας, ακόμα και προδοσίας. Έτσι ο στόχος στη Σαϊπάν, σε περίπτωση εχθρικής επίθεσης, δεν θα μπορούσε παρά να είναι η αστραπιαία αντεπίθεση και η καθήλωση του εχθρού στο σημείο απόβασης. Ειδικά ο Σάιτο ήταν φανατικός υπέρμαχος αυτής της τακτικής και στις δυτικές παραλίες, που προσφέρονταν για εχθρικές αποβάσεις, τοποθετήθηκαν δύο λόχοι του 135 Συντάγματος Πεζικού και δύο ακόμα λόχοι της 9ης Μικτής Ανεξάρτητης Ταξιαρχίας Πεζικού. Επίσης στις περιοχές αυτές πήρε θέση και το 9ο Σύνταγμα Αρμάτων. Όπως αποδείχθηκε, η επιλογή ενίσχυσης αυτής της πλευράς του νησιού ήταν σοφή.

Επιπλέον, οι Ιάπωνες δεν παρέλειψαν να τοποθετήσουν θέσεις πυροβολικού κατά μήκος των κορυφών του νησιού, έτσι ώστε να είναι σε θέση να βάλουν τόσο στις δυτικές, όσο και στις ανατολικές ακτές. Οι ίδιοι αντιμετώπιζαν σοβαρές ελλείψεις σε εφόδια και πυρομαχικά, όχι όμως και σε ιδέες, μακριές βέργες από καλάμια μπαμπού τοποθετήθηκαν στα αβαθή γύρω από τις επικίνδυνες ακτές για να μπορούν οι πυροβολητές να εντοπίζουν τους στόχους τους με μεγαλύτερη ακρίβεια.

Από τις 11 ως τις 14 Ιουνίου το Αμερικανικό Ναυτικό και η Ναυτική Αεροπορία σφυροκόπησαν ανελέητα τη Σαϊπάν, κυρίως τις δύο ακτές στη Γκαραπάν και στη Χαράν Κανόα, όπου θα λάμβανε χώρα η απόβαση. Παρά το ότι οι δύο αυτές πόλεις ισοπεδώθηκαν, ο αμυντικός οχυρώσεις δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα. Ο Βομβαρδισμός της 14ης Ιουνίου ήταν σφοδρότερος, αλλά και πάλι οι οχυρώσεις στις παραλίες παρέμειναν σχεδόν ανέπαφες. Οι πυροβολητές του Ναυτικού δεν ήταν

⁹¹ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία – Τεύχος 80 Απρίλιος 2003, Αθήνα Εκδότης Σταύρος Πανέλης, 2003, σελ. 48

εκπαιδευμένοι για βολές σε επίγειους στόχους, είχαν ελάχιστο χρόνο στη διάθεσή τους για να αποκτήσουν την απαιτούμενη εμπειρία και οι στόχοι ήταν πολλοί και διεσπαρμένοι. Οι κάτοικοι της Σαϊπάν είχαν υποστεί πραγματική πλύση εγκεφάλου από τους Ιάπωνες, σχετικά με το φρικτό τέλος που τους ανέμενε σε περίπτωση κατά την οποία το νησί έπεφτε στα χέρια των Αμερικανών. Αυτή η στάση απέναντι στον ντόπιο πληθυσμό οδήγησε σε μια από τις μεγαλύτερες τραγωδίες με αμάχους στην ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου⁹².

Το πρωί της 15ης Ιουνίου 34 αποβατικά πλοία πλησίασαν τη Σαϊπάν από τα δυτικά. Οι ράμπες τους άνοιξαν διάπλατα και τα 719 αμφίβια οχήματα που θα συμμετείχαν στην επιχείρηση βρέθηκαν στο νερό. Πίσω από αυτά ακολουθούσαν δώδεκα ακόμα σκάφη με ελαφρύ πυροβολικό και ακόμα πιο πίσω τα αποβατικά σκάφη με τους πεζοναύτες. Την ίδια ώρα απογειώθηκαν από τα αεροπλανοφόρα εκατό περίπου μαχητικά με σκοπό να κλονίσουν το ηθικό των αμυνομένων στις παραλίες και να συνεχίσουν το καταστροφικό τους έργο στο εσωτερικό του νησιού.

Οι απώλειες των Αμερικανών την πρώτη μέρα ξεπέρασαν τις 2.000, υπερβαίνοντας τον αριθμό των απωλειών στην ακτή "Ομάχα" της Νορμανδίας (6 Ιουνίου), ενώ πέντε από τους διοικητές Ταγμάτων της 2ης Μεραρχίας τέθηκαν πολύ γρήγορα εκτός μάχης. Η πρώτη οργανωμένη ιαπωνική αντεπίθεση πραγματοποιήθηκε λίγο μετά τις δέκα το βράδυ, όταν 2.000 Ιάπωνες, συνοδεία αρμάτων, επιτέθηκαν με λύσσα κατά των θέσεων του 6ου Συντάγματος, χωρίς όμως επιτυχία και με τεράστιες απώλειες. Τη νύκτα της δεύτερης ημέρας οι Ιάπωνες εξαπέλυσαν μια ακόμα σφοδρή αντεπίθεση, αυτή τη φορά ρίχνοντας στη μάχη 44 άρματα συνοδευόμενα από ισχυρές μονάδες πεζικού. Επρόκειτο για μία από τις μεγαλύτερες ιαπωνικές επιθέσεις πεζικού και αρμάτων στον Ειρηνικό και ενδεχομένως η μεγαλύτερη που είχαν αντιμετωπίσει μέχρι εκείνη τη στιγμή οι Αμερικανοί πεζοναύτες. Πάλι όμως το αποτέλεσμα ήταν το ίδιο.

Όταν τις 15 Ιουνίου 1944 δύο Μεραρχίες Αμερικανών πεζοναυτών άρχισαν να αποβιβάζονται στη Σαϊπάν. Ο Ιάπωνας Αρχιστράτηγος έδωσε αμέσως διαταγή: «Ο στόλος να επιτεθεί στον εχθρό στις Μαριάνες και να συντρίψει τους εισβολείς». Πέντε λεπτά αργότερα επανέλαβε το σήμα του Τόγκο πριν από τη Ναυμαχία της Τσουσίμα το 1905, «Η μοίρα της Αυτοκρατορίας στηρίζεται σ' αυτή τη μοναδική

⁹² Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία – Τεύχος 80 Απρίλιος 2003, Αθήνα Εκδότης Σταύρος Πανέλης, 2003, σελ. 49

μάχη. Κάθε άνδρας αναμένεται να πράξει το κατά δύναμιν». Μετά τριών ημερών πλεύση ανατολικά των Φιλιππίνων, ο αυτοκράτορας έστειλε ένα μήνυμα: «Αυτή η επιχείρηση έχει τεράστιο αντίκτυπο στη μοίρα της αυτοκρατορίας. Ελπίζουμε οι δυνάμεις μας να καταβάλουν τη μεγαλύτερη δυνατή προσπάθεια και να επιτύχουν αποτέλεσμα εξίσου μεγαλειώδες με της ναυμαχίας της Τσουσίμα»⁹³.

Η αεροναυμαχία που ακολούθησε στη Θάλασσα των Φιλιππινών, ήταν ένα «δεύτερο Μίντγουεϊ». Οι δυνάμεις της Ιαπωνίας, δε διέθεταν δίκτυο μυστικών υπηρεσιών και ως εκ τούτου ο Ναύαρχος Οζάβα ένας από τους πιο δεινούς Ιάπωνες στο ναυτικό σχεδιασμό δε γνώριζε την ακριβή δύναμη των Αμερικανών, αλλά ούτε και ότι είχε καταστραφεί το μεγαλύτερο μέρος των αεροσκαφών στη νήσο Γκουάμ ενώ βρίσκονταν στο έδαφος, καθώς και ότι τα αμερικανικά αεροσκάφη υπερτερούσαν αριθμητικά κατά πολύ των αεροσκαφών που βρίσκονταν στα αεροπλανοφόρα του. Επιπρόσθετα, οι Ιάπωνες πιλότοι ήταν άπειροι και τα αεροσκάφη τους ξεπερασμένης τεχνολογίας. Στις 19 Ιουνίου το πρώτο κύμα αεροσκαφών ανακάλυψε τα αεροπλανοφόρα του Ναύαρχου Μίτσελ, αλλά λόγω της τεχνολογικής υπεροχής των αμερικανικών αεροσκαφών επακολούθησε ένας εναέριος όλεθρος για την Ιαπωνία, που έμεινε γνωστός ως το «κυνήγι της Γαλοπούλας». Με το τέλος της ημέρας οι Ιάπωνες έχασαν 218 αεροπλάνα και 2 αεροπλανοφόρα, συμπεριλαμβανομένης της ναυαρχίδας του Οζάβα, που torpilίστηκε από αμερικανικό υποβρύχιο. Την επόμενη ημέρα εντοπίστηκε ο υπόλοιπος Ιαπωνικός στόλος όπου βυθίστηκε ένα αεροπλανοφόρο και ένα θωρηκτό. Οι Ιάπωνες κατά τη διάρκεια της σύρραξης στα νησιά Μαριάνες έχασαν συνολικά τρία αεροπλανοφόρα, ένα θωρηκτό και 480 αεροσκάφη. Η παραπάνω σύρραξη έμεινε γνωστή ως η Μάχη της Θάλασσας των Φιλιππίνων⁹⁴.

Η ναυτική ήττα έκρινε την τύχη της Σαϊπάν, αλλά ο όρος παράδοση συνέχισε να είναι άγνωστος στους Ιάπωνες. Ο αγώνας συνεχίστηκε με το ίδιο πείσμα. Έως τις αρχές Ιουλίου, η άμυνα των Ιαπώνων είχε καμφθεί σχεδόν στο σύνολο της. Στις 7 Ιουλίου, οι τελευταίοι Ιάπωνες στρατιώτες, επιτέθηκαν στο 105^ο Αμερικανικό Σύνταγμα με όλες τους τις δυνάμεις, καταλήγοντας στο τέλος να αναμετρώνται σώμα με σώμα. Η μάχη αυτή, που ανακάλεσε μνήμες από τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο,

⁹³ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 318

⁹⁴ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 474 - 476

ολοκληρώθηκε μετά από αντεπίθεση του 106^{ου} Αμερικανικού Συντάγματος Πεζικού με βαρύτερες απώλειες και για τους δύο αντιπάλους.

Ένα σημαντικό γεγονός, ίσως το σημαντικότερο σε ολόκληρη την εκστρατεία στη Σαϊπάν, ήταν η μαζική επίθεση αυτοκτονίας τύπου μπάνζαϊ που εξαπέλυσαν όσοι Ιάπωνες είχαν απομείνει όρθιοι, τις πρώτες ώρες της 7ης Ιουλίου στην περιοχή του Ταναπάγκ. Ο τελικός αριθμός των επιτιθέμενων υπολογίστηκε σε 4.000 περίπου και θεωρείται η μεγαλύτερη σε μέγεθος επίθεση μπάνζαϊ που πραγματοποιήθηκε στον πόλεμο του Ειρηνικού. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στις 6 Ιουλίου αυτοκτόνησαν στο νησί Σαϊπάν οι Ιάπωνες Διοικητές Στρατηγός Γιοσιτσούγκου Σάιτο και Ναύαρχος Ναγκούμο⁹⁵. Η Σαϊπάν καταλείφθηκε στο σύνολο της, στις 9 Ιουλίου 1944.

Οι Αμερικανοί, που για πρώτη φορά κατελάμβαναν στον Ειρηνικό νησί με άμαχο πληθυσμό, κοίταζαν άναυδοι ή προσπαθούσαν να σώσουν όσους μπορούσαν με τη βοήθεια διερμηνέων ή αιχμαλώτων, οι οποίοι καλούσαν τουλάχιστον τα γυναικόπαιδα να παραδοθούν. Τις περισσότερες φορές κάθε τέτοια προσπάθεια στέφθηκε από αποτυχία. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα ομαδικής παράκρουσης, μητέρες πετούσαν τα παιδιά τους στα βράχια ή στα αφρισμένα νερά του ωκεανού και ακολουθούσαν πίσω τους. Ομάδες πολιτών υποκλίνονταν στους Αμερικανούς, άπλωναν την ιαπωνική σημαία στους βράχους, πλένονταν, φορούσαν καθαρά ρούχα και αμέσως μετά δένονταν με σύρματα όλοι μαζί και τινάζονταν στον αέρα με χειροβομβίδες. Από τους 22.000 χιλιάδες πολίτες της Σαϊπάν 8.000 περίπου πέθαναν με τον συγκεκριμένο τρόπο. Αξιοματικοί αποκεφάλιζαν τους στρατιώτες τους και ύστερα αυτοκτονούσαν με χαρακίρι. Αυτό ήταν το τραγικό τέλος μιας ακόμα αμυντικής επιχείρησης της Ιαπωνίας⁹⁶.

Η απώλεια της Σαϊπάν, ήταν για την Ιαπωνία κακός οιωνός. Αλλά τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει τη μοίρα ενός έθνους, που έχει εμπλακεί στην ολοκληρωτική περιπέτεια ενός σύγχρονου πολέμου. Όταν τα νέα για την πτώση της Σαϊπάν έφθασαν στο Τόκιο, ο πρωθυπουργός Χιντέκι Τόγιο, ο άνθρωπος που ουσιαστικά οδήγησε την Ιαπωνία στον πόλεμο, συντετριμμένος μίλησε για «μια άνευ προηγουμένου εθνική κρίση» και παραιτήθηκε με σύσσωμη την κυβέρνηση, στις 18 Ιουλίου 1944, ζητώντας ταπεινά συγγνώμη για την ανησυχία που προκάλεσαν

⁹⁵ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία – Τεύχος 80 Απρίλιος 2003, Αθήνα Εκδότης Σταύρος Πανέλης, 2003, σελ. 53-54

⁹⁶ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία – Τεύχος 80 Απρίλιος 2003, Αθήνα Εκδότης Σταύρος Πανέλης, 2003, σελ. 55

στην Α.Μ. τον Αυτοκράτορα. Ο νέος πρωθυπουργός, ο στρατηγός Κουνιάκα Κόιζο, πρώην γενικός διοικητής της Κορέας, επαναλαμβάνει αυτολεξεί τα συνθήματα του προκατόχου του: «αγώνας μέχρι εσχάτων, ως τη στιγμή που οι εχθροί του θα υποκλιθούν μπροστά στο ακαταμάχητο της Ιαπωνίας»⁹⁷

Η Σαϊπάν έφερε τους Αμερικανούς πιο κοντά σε δύο άλλα νησιά στρατηγικής σημασίας, τα οποία μάλιστα οι Ιάπωνες πάντα θεωρούσαν δικό τους έδαφος, την Ιβοζίμα και την Οκινάουα. Η ειρωνεία είναι ότι η Σαϊπάν αποτέλεσε καλό μάθημα και για τους Ιάπωνες που φρουρούσαν τα νησιά τα οποία τους είχαν απομείνει. Η παραδοσιακή ιαπωνική τακτική, με την επιμονή στην καθήλωση του εχθρού στην ακτή της απόβασης και τις αναποτελεσματικές επιθέσεις μπάνζαϊ.

Η μάχη της Σαϊπάν είχε σχεδόν τα πάντα, αιματηρή αμφίβια επιχείρηση, συνδυασμένες επιθέσεις τεθωρακισμένων και πεζικού, σκληρές αναμετρήσεις σώμα με σώμα, αεροναυμαχία μεγάλης κλίμακας, τη μαζικότερη επίθεση αυτοκτονίας από τους Ιάπωνες και ομαδικά κρούσματα αυτοκτονιών από τον άμαχο πληθυσμό του νησιού. επρόκειτο για πραγματικό λουτρό αίματος, μια σύγκρουση πολιτισμών, η οποία έκρινε σε σημαντικό βαθμό την έκβαση του πολέμου στον Ειρηνικό.

2.4 Η Επιστροφή του ΜακΆρθουρ - Η Μάχη στον Κόλπο του Λέιτε

Η προέλευση των Αμερικανών στον Ειρηνικό μπορούσε να παρακάμψει τις Φιλιπίνες, ωστόσο ο ΜακΆρθουρ είχε καταφέρει να πείσει την Ουάσινγκτον ότι διακυβευόνταν η Αμερικανική υπερηφάνεια και οι Φιλιπίνες έπρεπε να απελευθερωθούν το συντομότερο. Επιπρόσθετα οι Φιλιπίνες ήταν ένας ζωτικός κρίκος στον θαλάσσιο δρόμο ανάμεσα των νότιων κατακτήσεων της Ιαπωνίας με τις ζωτικές πρώτες ύλες και τα κύρια Ιαπωνικά νησιά. Οι Ιάπωνες πίστευαν ότι μία σύγκρουση εκεί θα τους προσέφερε την καλύτερη ευκαιρία να «ματώσουν» τους Αμερικανούς, αν όχι να τους ρίξουν στη θάλασσα, προτού δοθεί η αποφασιστική μάχη για το Κιούσου και το Χονσού. Η κύρια δυσκολία των Ιαπώνων ήταν πως οι διασκορπισμένες δυνάμεις τους, δεν είχαν την απαιτούμενη ευκινησία, λόγω της ναυτικής και αεροπορικής υπεροχής των Αμερικανών⁹⁸.

⁹⁷ Ραημόν Καρτίε: *Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ*, Πάπυρος Πρεσς, Αθήνα, 1970, σελ., 725.

⁹⁸ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 186 - 194

Η πρόθεση ανακατάληψης των Φιλιππίνων, δεν έμεινε αναπάντητη από ιαπωνικής πλευράς. Παρά τα ελάχιστα και πολύτιμα αποθέματα καυσίμων του ιαπωνικού στόλου και τις σοβαρές δυσχέρειες κάλυψης από ναυτική αεροπορία, ο ναύαρχος Τογιόντα επέμεινε στην προάσπιση των Φιλιππίνων εναντίον αμερικανικής εισβολής. Η απόφασή του αυτή προερχόταν από την ενδεχόμενη αχρήστευση του ιαπωνικού στόλου, σε περίπτωση αμερικανικής ανακατάληψης των Φιλιππίνων, καθώς τότε θα αναγκαζόταν ο ιαπωνικός στόλος είτε να παραμείνει στην περιοχή της Σιγκαπούρης, που είχε άφθονα καύσιμα αλλά στερούνταν αποθεμάτων πυρομαχικών, είτε να επιστρέψει στους μητροπολιτικούς ναυστάθμους που είχαν αφθονία πυρομαχικών, στερούνταν όμως επάρκειας καυσίμων.

Η ναυμαχία αυτή κάλυψε μια θαλάσσια έκταση 100.000 τετραγωνικών μιλίων και έδωσαν το «παρών» σ' αυτήν περίπου 144.000 άνδρες του Αμερικανικού Ναυτικού και 43.000 του Ιαπωνικού Ναυτικού, αναδεικνύοντάς την, ως τη μεγαλύτερη ναυμαχία της παγκόσμιας ναυτικής ιστορίας.

Στις 20 Οκτωβρίου 1944 οι αμερικανικές δυνάμεις επιτέθηκαν στο Λέιτε, ένα νησί ιδιαίτερα χρήσιμο για εγκατάσταση αεροπορικών και ναυτικών βάσεων για την υποστήριξη περαιτέρω κατακτήσεων. Κάποιες προηγούμενες προκαταρκτικές επιθέσεις αμερικανικών αεροπλάνων, που εξόρμησαν από αεροπλανοφόρα κατά των ιαπωνικών αεροδρομίων στη Φορμόζα κατέδειξαν την υπεροχή που τους πρόσφερε η εκπαίδευση και οι εντατικές ασκήσεις, έναντι της ιαπωνικής αεροπορίας, όπου καταστράφηκαν γύρω στα 500 ιαπωνικά αεροσκάφη, έναντι 90 αμερικανικών. Έτσι οι Αμερικανοί μείωσαν την αεροπορική υποστήριξη, προς αντιμετώπιση της επικείμενης ιαπωνικής επίθεσης στα αμερικανικά προγεφυρώματα στο Λέιτε⁹⁹. Η Μάχη για τον Κόλπο του Λέιτε, ήταν η μεγαλύτερη ναυμαχία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Ιάπωνες εκπόνησαν ένα περίπλοκο σχέδιο, σύμφωνα με το οποίο μια μικρή δύναμη θα δρούσε ως δόλωμα, για να τραβήξει τα αμερικανικά αεροπλανοφόρα μακριά και έτσι να επιτρέψει στις υπόλοιπες ιαπωνικές δυνάμεις να εμπλακούν με τον εναπομείναντα στόλο. Τα αεροπλάνα που θα απογειώνονταν από τις Φιλιππίνες θα προσέφεραν κάλυψη από τον αέρα. Ωστόσο οι δυνάμεις των Ιαπώνων δεν ήταν επαρκείς για να φέρουν αυτό το σχέδιο εις πέρας, το οποίο πέτυχε εν μέρει, καταφέροντας να αποσπάσει ένα μέρος του αμερικανικού στόλου. Οι Ιάπωνες δέχθηκαν βαρύτατα πλήγματα από τα συμμαχικά υποβρύχια, αλλά και από

⁹⁹ Χάρτης της Μάχης στον κόλπο του Λέιτε, όπως στο Παράρτημα «B», σχεδιάγραμμα «5»

τις ενισχύσεις που έφτασαν στην περιοχή. Στη ναυμαχία αυτή, οι Ιάπωνες έχασαν ένα από τα δύο μεγαλύτερα πλοία τους, το Μουζάσι. Κατά την υπόλοιπη διάρκεια του πολέμου, το εναπομείναν Αυτοκρατορικό Ναυτικό είχε καταδικαστεί σε στασιμότητα, λόγω και της μεγάλης έλλειψης καυσίμων. Η δυνατότητα να προκαλέσει σοβαρές ζημιές στον αμερικανικό στόλο του Ειρηνικού είχε παρέλθει για πάντα¹⁰⁰.

Για τους Αμερικανούς, η νίκη στο Λέιτε ήταν το κλειδί για την οριστική εξουδετέρωση του ιαπωνικού ναυτικού. Για τους Ιάπωνες, μετά από αυτή την ήττα δεν υπήρχε δυνατότητα επιστροφής και ήταν πλέον βέβαιο πως δε θα μπορούσαν να κερδίσουν τον πόλεμο στον Ειρηνικό. Ωστόσο, όσο υπήρχαν ακόμη κομμάτια ξηράς ανάμεσα στους Αμερικανούς και τα νησιά της Ιαπωνίας που ελέγχονταν από τον ιαπωνικό στρατό, το Τόκυο δεν ήταν διατεθειμένο να εγκαταλείψει τον αγώνα.

Ο ναύαρχος Μιτσουμάσα Γιονάι, υπουργός Ναυτικών της Ιαπωνικής κυβέρνησης, είπε ότι συνειδητοποίησε πως η ήττα στο Λέιτε «ισοδυναμούσε με την απώλεια των Φιλιππινών». Όσο για την ευρύτερη σημασία της ναυμαχίας, είπε «Αισθάνθηκα ότι αυτό ήταν το τέλος»¹⁰¹.

Με τη μεγάλη αυτή καταστροφή του Ιαπωνικού Ναυτικού και την ολοσχερή σχεδόν διακοπή προμήθειάς του με καύσιμα, μετά την κατάληψη των Φιλιππίνων από τους Αμερικανούς, η ιαπωνική ναυτική ισχύς έπαψε πια να αποτελεί ουσιώδη παράγοντα στο θέατρο επιχειρήσεων του Ειρηνικού. Παρά το γεγονός ότι για μια ακόμη φορά επιβεβαιώθηκε η σημασία της κάλυψης των ναυτικών μονάδων από φίλιες αεροπορικές δυνάμεις, η ναυμαχία του κόλπου της Λέιτε είναι επίσης σημαντική γιατί, σε αντίθεση με την πλειονότητα των ναυμαχιών στον Ειρηνικό, δεν περιορίστηκε σε ανταλλαγή αεροπορικών πληγμάτων μεταξύ απομακρυσμένων δυνάμεων αεροπλανοφόρων, αλλά είχε να παρουσιάσει και ικανή δράση σκαφών επιφανείας και υποβρυχίων.

¹⁰⁰ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 318-321

¹⁰¹ Fuller J.F.C., *Οι αποφασιστικές μάχες που διαμόρφωσαν τον κόσμο 1792 – 1944*, Β' Τόμος, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2008, σελ. 799

2.5 Καμικάζι

Χωρίς το Λέιτε, οι Ιάπωνες γνώριζαν ότι δεν μπορούσαν να διατηρήσουν την κατοχή των Φιλιππίνων και χωρίς τις Φιλιππίνες, οι γραμμές των προμηθειών τους από τις πετρελαιοπηγές των Ανατολικών Ινδιών θα αποκόπτονταν. Απεγνωσμένα κατέφυγαν σε μια άλλη μορφή της νησιωτικής αμυντικής στρατηγικής των ειδικών επιθέσεων αυτοκτονίας από τη γη, τον αέρα και τη θάλασσα. Οι καμικάζι ονομάζονταν έτσι από τον «θεϊκό άνεμο» που έσωσε την Ιαπωνία από το στόλο εισβολής των Μογγόλων το 1281. Οι επιθέσεις πρόσφεραν την προοπτική να αποκαταστήσουν την ισορροπία δυνάμεων, παρακάμπτοντας το γεγονός ότι οι ιάπωνες πιλότοι δεν ήταν σε θέση να συναγωνιστούν με συμβατικούς όρους τους Αμερικάνους. Αντίθετα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η εκπληκτική προθυμία τους για αυτοθυσία. Ο σκοπός ήταν με τα απαρχαιωμένα αεροσκάφη τους γεμάτα εκρηκτικά να περάσουν τα αμυντικά αντιαεροπορικά πυρά και απλώς να πέσουν πάνω στο στόχο τους.

Επίσης, τα αεροπλάνα επειδή θα πετούσαν χωρίς επιστροφή θα διπλασίαζαν την ακτίνα δράσης τους. Ωστόσο η απειλή δεν ερχόταν μόνο από αέρος υπήρχαν και οι Καϊτέν - οι επανδρωμένες τορπίλες καμικάζι - και οι φουκουρίου - οι δύτες αυτοκτονίας που κολυμπούσαν με τις νάρκες τους, τις οποίες κολλούσαν στο κύτος των φορτηγίδων εισβολής πριν ανατιναχθούν μαζί τους. Οι Ιάπωνες είχαν εφεύρει μια νέα μέθοδο αεροπορικού πολέμου, την οποία ήταν δύσκολο να καταλάβουν οι δυτικοί και ακόμα πιο δύσκολο να την αντιμετωπίσουν. Αν οι καμικάζι, που στην πραγματικότητα ήταν επανδρωμένα βλήματα, είχαν χρησιμοποιηθεί νωρίτερα, την ώρα δηλαδή που η πορεία των πραγμάτων, στα τέλη του 1942, άρχισε να στρέφεται κατά της Ιαπωνίας, οι επιθέσεις τους μπορεί να είχαν αποδειχθεί τόσο δαπανηρές για τους Συμμάχους που είναι πολύ πιθανόν αυτοί να είχαν δεχθεί τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων ειρήνης¹⁰².

Ειδικά κατά την απόβαση στην Οκινάουα οι Ιάπωνες γνώριζαν ότι εφόσον ο αμερικανικός στόλος θα παρέμενε κοντά στην ανοικτή θάλασσα αυτόματα τον έκανε ιδανικό στόχο των καμικάζι που ενεργούσαν από το νησί Κιουσού. Οι απώλειες των αμερικανών από τις επιθέσεις των καμικάζι και της αποβατικής ενέργειας, ανήλθαν

¹⁰² Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 247 -260

σε 49.151, καθιστώντας την Οκινάουα την πιο δαπανηρή επιχείρηση του Ειρηνικού¹⁰³.

Σε γενικές γραμμές η αμερικανική άμυνα έφερε φοβερά πλήγματα στους καμικάζι, όπου κάθε επιδρομή αντιμετωπιζόταν με φοβερό φραγμό αντιαεροπορικών πυρών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι πολλές φορές οι πολυβολητές έβαλλαν κατά των στόχων τους από πολύ μικρή απόσταση. Τα Ιαπωνικά αεροπλάνα έπεφταν τις πιο πολλές φορές στη θάλασσα, όπως πάντα ξέφευγαν μερικά και συντρίβονταν πέφτοντας πάνω στους στόχους τους με τρομακτικά αποτελέσματα. Το κυριότερο και τρομακτικότερο γεγονός είναι ότι, χιλιάδες αμερικανοί που ήθελαν να ζήσουν αντιμετώπιζαν εκατοντάδες Ιάπωνες πιλότους που ήθελαν να πεθάνουν, υπερασπιζόμενοι την οικογενειακή και εθνική τους τιμή¹⁰⁴.

Οι καμικάζι φάνηκαν για ένα διάστημα ότι θα αποτελέσουν σοβαρό κίνδυνο, ιδιαίτερα για τα ακροβολισμένα κατά βάση αντιτορπιλικά σκάφη σε αποστολή έγκαιρης προειδοποίησης. Όμως, το ποσοστό απωλειών των καμικάζι που άγγιζαν σχεδόν το 100% (αν συνυπολογιστούν και οι ελάχιστοι που επέστρεφαν λόγω μηχανικών βλαβών) σήμαινε ότι επρόκειτο για προσωρινό κίνδυνο. Στην πρώτη μαζική επίθεση (6 Απριλίου) πραγματοποιήθηκαν 355 ενώ στην τελευταία επίθεση (22 Ιουνίου) μόλις 45 αποστολές αυτοκτονίας.

Το γεγονός ότι οι επιθέσεις αυτοκτονίας αντικατόπτριζαν την απόγνωση των Ιαπώνων, δεν σημαίνει πως δεν ήταν αποτελεσματικές. Έτσι οι Ιάπωνες θυσιάζοντας μερικές εκατοντάδες ημικηρυκτούς πιλότους, κατάφεραν να προκαλέσουν στο Αμερικανικό Ναυτικό περισσότερες ζημιές από όσες του επέφερε ο ιαπωνικός στόλος επιφανείας, μετά το Περλ Χάρμπορ. Μόνο η συντριπτική υπεροχή των Ηνωμένων Πολιτειών και η συνεχώς φθίνουσα ικανότητα των ιαπωνικών πληρωμάτων, έδωσαν στους αμερικάνους τη δυνατότητα να αντέξουν απώλειες τέτοιου μεγέθους.

Η κακή φήμη των Ιαπώνων, οφείλεται στην επιλογή των στόχων τους. Παρόλο που οι Ιάπωνες σημείωναν αξιόλογες επιτυχίες, αρκούσαν να πέφτουν πάνω στα αντιτορπιλικά που εκτελούσαν καθήκοντα σκοπών. Ήταν πιο εύκολο να πέφτουν πάνω σε αυτά, διότι λειτουργούσαν μοναχικά στους χώρους περιπολίας τους, πολύ

¹⁰³ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 173

¹⁰⁴ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 547 - 548

μακριά από τα αεροπλανοφόρα ή τα οπλιταγωγά. Η βύθιση των αντιτορπιλικών επέφερε κυρίως απώλειες πλοίων που ήταν σχετικά εύκολο να αντικατασταθούν .

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Έκλειψη της Αυτοκρατορίας

3.1 Μανίλα: «Το Στάλινγκραντ της Ασίας»

Τον Οκτώβριο του 1944, δύομιση χρόνια μετά την ταπεινωτική αναχώρησή του, ο Στρατηγός ΜακΆρθουρ επέστρεψε στις Φιλιππίνες, όπου έστησε ένα ολόκληρο σόου με τους φωτογράφους να αποθανατίζουν την καλύτερη στιγμή του, όταν πατούσε το πόδι του στις Φιλιππίνες.

Στις 9 Ιανουαρίου 1945 ο ΜακΆρθουρ αποβιβάστηκε στο μεγαλύτερο νησί των Φιλιππίνων, το Λουζόν. Ο γενικός διοικητής των Ιαπωνικών δυνάμεων στις Φιλιππίνες στρατηγός Τομογιούκι Γιαμασίτα¹⁰⁵ που είχε επιστρέψει από τη Μαντζουρία, αποφάσισε να προβάλει την τελική αντίσταση στα δάση και στις ζούγκλες του βορρά, για να καθυστερήσει την Αμερικανική προέλαση, αφήνοντας την πρωτεύουσα Μανίλα στις αμερικανικές δυνάμεις, καθώς η εμπειρία του Λέιτε είχε δείξει πόσο αποτελεσματική μπορούσε να γίνει η μάχη στα υψώματα. Αλλά ο διοικητής των δυνάμεων της πόλης Ναύαρχος Σάντζι Ιβαμπούτσι, απειθάρχησε στις εντολές και αφού κατέστρεψε ένα μέρος της πόλης, διεξήγαγε άμυνα κατοικημένων τόπων μέσα στους δρόμους τις Μανίλα, προκαλώντας τεράστιες απώλειες σε Φιλιππινέζους πολίτες, χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι ασθενείς των νοσοκομείων αφού δένονταν στα κρεβάτια τους πυρπολούνταν¹⁰⁶.

Οι Ιάπωνες θα μπορούσαν να είχαν κηρύξει τη Μανίλα «ανοχύρωτη πόλη», όπως είχαν κάνει οι αμερικάνοι πριν από τρία χρόνια και να έσωζαν έτσι τον άμαχο πληθυσμό. Ωστόσο προτίμησαν να διεξάγουν αγώνα εντός της πόλης μην αφήνοντας άλλη επιλογή στους Αμερικάνους από το βομβαρδισμό. Η μόνη οδός διαφυγής των Ιαπωνικών δυνάμεων από την πόλη ήταν μέσω θαλάσσης, αλλά εκεί κυριαρχούσε το ναυτικό των ΗΠΑ. Η μόνη επιλογή των Ιαπώνων ήταν να αντισταθούν μέχρι το τέλος¹⁰⁷. Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αν επιθυμούμε τη γρήγορη κατάληψη μιας περιοχής και χωρίς καταστροφές δεν πρέπει να επιδιώκουμε την κύκλωση του εχθρού αλλά να του αφήνουμε δίοδο διαφυγή, ώστε αυτός να υποχωρήσει και να

¹⁰⁵ Ηρωας της κατάκτησης της Μαλαισίας και της Σιγκαπούρης το 1942, αργότερα εκτελέστηκε ως εγκληματίας πολέμου

¹⁰⁶ Boyle, *B' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 516-519

¹⁰⁷ Κομπαγάσι, *Η Ιαπωνία στον πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 198-200

καταλειφθεί άθικτη η περιοχή¹⁰⁸. Επίσης μπορούμε να αναφέρουμε δύο αποφθέγματα του Σουν Τσου τα οποία σε καμία περίπτωση δεν λήφθηκαν υπόψη από τις δυνάμεις των ΗΠΑ, πρώτον «Γενικά στον πόλεμο, η μεγαλύτερη νίκη είναι να κυριεύσεις μια πολιτεία άθικτη. Το να την καταστρέψεις κατά την κατάληψη, κάνει τη νίκη σου μισητή»¹⁰⁹ και δεύτερον «Σ' έναν περικυκλωμένο στρατό, αφήνετε πάντα μια οδό διαφυγής. Μην πιέζετε υπερβολικά έναν απελπισμένο στρατό»¹¹⁰. Στις 17 Φεβρουαρίου οι Ιάπωνες αγνοώντας τις εκκλήσεις των Αμερικανών, για παράδοση πήραν 5.000 αιχμάλωτους Φιλιπινέζους και συνέχισαν τον αγώνα τους. Μέσα σε μία εβδομάδα ήταν όλοι νεκροί. Μέχρι το τέλος του Μαρτίου το νησί είχε περάσει στα χέρια των ΗΠΑ.

Μετά την πτώση της Μανίλα, η οργανωμένη αντίσταση των Ιαπώνων στις Φιλιππίνες ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη. Ο Αμερικανικός στρατός διεξήγαγε μερικές ακόμα εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στα βουνά εναντίων Ιαπώνων φυγάδων, αλλά τώρα οι ΗΠΑ μπορούσαν να σφίξουν πιο πολύ τον κλοιό γύρω από την Ιαπωνία.

Οι νικητές καταμέτρησαν 1.000 νεκρούς αμερικανούς, 16.665 Ιάπωνες και περίπου 100.000 κατοίκους της Μανίλα. Εκείνες τις ημέρες οι Ιάπωνες διέπραξαν σφαγές και σε άλλες πόλεις της Λουζόν, χαρακτηριστικά σύμφωνα με ένα μεταπολεμικό υπολογισμό, για κάθε 6 κατοίκους της Μανίλα που δολοφόνησαν οι Ιάπωνες υπερασπιστές της, άλλοι 4 πέθαναν από τα πυρά των αμερικανών. Ορισμένοι ιστορικοί χαρακτηριστικά αναφέρουν «Όσοι ξέφυγαν από το μίσος των Ιαπώνων, δεν ξέφυγαν από την αγάπη των Αμερικανών»¹¹¹.

3.2 Ιβοζίμα και Οκινάβα - Οι Ιάπωνες Αμύνονται Απεγνωσμένα

Το 1944 αποτέλεσε μία πολύ άσχημη χρονιά για τους Ιάπωνες και ως εκ τούτου η Ιαπωνία είχε χάσει τον πόλεμο του Ειρηνικού και από την άνοιξη του 1945 δεν ήταν πια αυτοκρατορία, αλλά καθώς οι σύμμαχοι πλησίαζαν τα μητροπολιτικά νησιά προέβαλε όλο και πιο σθεναρή αντίσταση αρνούμενη να παραδεχτεί ότι είχε ηττηθεί.

¹⁰⁸ Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, σελ. 91

¹⁰⁹ Sun Tzu, *Η τέχνη του πολέμου*, Εκδόσεις Π. Ανώνυμη Εκδοτική και Εμπορική Εταιρία, Αθήνα, 2003, σελ. 29

¹¹⁰ Sun Tzu, *Η τέχνη του πολέμου*, σελ. 60

¹¹¹ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 345 - 347

Καθώς οι Αμερικάνοι έσφιγγαν ολοένα και περισσότερο τον κλοιό τους, το σκληροπυρηνικό στρατιωτικό κατεστημένο της Ιαπωνίας προετοίμαζε τις Ένοπλες Δυνάμεις, αλλά και ολόκληρο τον πληθυσμό, στη μοναδική διέξοδο που απέμενε, την αντίσταση μέχρι εσχάτων στους εισβολείς, Ένα από τα πρώτα δείγματα αυτής της τακτικής αποτέλεσε η απεγνωσμένη πάλη των ανδρών της Ιβοζίμα απέναντι στον πανίσχυρο αντίπαλό τους, καθώς και η ηρωική τους θυσία.

3.2.1 Ιβοζίμα

Τα τοπωνύμια που μένουν στην ιστορία, συχνά είναι ταυτισμένα με άχρωμες περιοχές, που μόνον ο πόλεμος μπορεί να τις κάνει αξιομνημόνευτες. Όμως ακόμα και μεταξύ αυτών η Ιβοζίμα ξεχωρίζει για την κακομοιριά της. Αυτό το μικρό νησί ηφαιστιογενείς προέλευσης απέχει μόνο 1,056 χιλιόμετρα από το Τόκιο. Έχει μήκος οχτώ χιλιόμετρα και πλάτος τέσσερα. Το όνομά της σημαίνει νησί θεϊκό και το έδαφός της είναι τραχύ, φτιαγμένο από ηφαιστειογενή πετρώματα και σκεπασμένο από ένα παχύ στρώμα μαύρης στάχτης. Από τα πλάγια και κατά το μήκος της μοιάζει με σέλλα. Το νότιο άκρο της είναι ένα μικρό ηφαίστειο ύψους 170 μέτρων, σχεδόν σβησμένο, το όρος Σουραμπάχι. Το βόρειο άκρο της είναι ένα συγκρότημα λόφων σκεπασμένων από αναθυμιάσεις ηφαιστείου και το χώμα τους είναι τόσο καυτερό που είναι αδύνατο σχεδόν να το σκάψει κανείς. Στο κέντρο το έδαφος είναι λιγότερο ανώμαλο. Εκεί οι Ιάπωνες, είχαν κατασκευάσει δυο αεροδρόμια και είχαν αρχίσει την κατασκευή ενός τρίτου¹¹².

Από τις αρχές του πολέμου, οι Αμερικανοί είχαν συνειδητοποιήσει ότι το νησί ήταν ζωτικής σημασίας για την κατασκευή διαδρόμων τροχοδρόμησης αεροσκαφών για τη συνοδεία των B-29. Τους τελευταίους μήνες του 1944 και τις πρώτες εβδομάδες του 1945 τα αμερικανικά αεροσκάφη βομβάρδιζαν την Ιβοζίμα επί 72 μέρες. Μόλις οι ιαπωνικές μοίρες έφτασαν στο νησί, τα αεροπλάνα τους καταστρέφονταν είτε στον αέρα είτε επί του εδάφους. Έτσι, για το Τόκιο, η χρησιμότητα αυτής της βάσης σχεδόν εκμηδενίστηκε. Όμως το Αμερικανικό Ναυτικό εποφθαλμιούσε την Ιβοζίμα, ως ένα από τα λίγα σταθερά προγεφυρώματα μέσα στην απεραντοσύνη του ωκεανού στον κεντρικό άξονα προέλασης προς την Ιαπωνία.

¹¹² Ραιημόν Καρτιέ: *Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ*, Πάπυρος Πρεσς, Αθήνα 1970, σελ., 812

Η Ιαπωνική ηγεσία, αντιλήφθηκε έγκαιρα τις αμερικανικές προθέσεις και εξαιτίας αυτής της εγγύτητας με τα μητροπολιτικά νησιά κατέβαλε σύντονες προσπάθειες για την ενίσχυση της άμυνας της Ιβοζίμα. Λόγω της αμερικανικής τακτικής και αεροπορικής κυριαρχίας, καθώς και της έλλειψης κατάλληλου λιμανιού, η μεταφορά των ενισχύσεων πραγματοποιείτο κυρίως με πλοία με ενδιάμεσο σταθμό την Τσιτσιζίμα. Το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου 1944 αφίχθησαν στο νησί η 2η Ανεξάρτητη Μικτή Ταξιαρχία, δύναμης 5.000 ανδρών, υπό τον υποστράτηγο Κοτάου Οσούγκα και το 145 Σύνταγμα Πεζικού (ΣΠ), δύναμης 2.700 ανδρών, υπό τον συνταγματάρχη Μασούο Ικέντα. Ακολούθησε το 204 Ναυτικό Σύνταγμα κατασκευών (1.233 άνδρες) και το Ναυτικό Κλιμάκιο (2.216 άνδρες) και τα δύο υπό τον υποναύαρχο Τοσινοσούκα Ισιμάρου. μοίρες πυροβολικού και πέντε τάγματα αντιαρματικών. Παρά τις μεγάλες απώλειες στα πλοία που προσπαθούσαν να διασπάσουν τον αμερικανικό κλοιό και να ενισχύσουν τη φρουρά, μέχρι το τέλος του 1944 ο Κουριμπαγιάσι διέθετε εντυπωσιακά υψηλό αριθμό όπλων υποστήριξης. Τον Δεκέμβριο του 1944 έφθασαν 24 άρματα της 26ης Επιλαρχίας. Αρχικά η επιλαρχία, με δύναμη 600 ανδρών και 28 άρματα, επέβαινε στο πλοίο «Nishu Maru» που βυθίστηκε μετά από τορπιλισμό στις 18 Ιουλίου 1944. Μόνο δύο άνδρες της πνίγηκαν, αλλά και τα 28 άρματά της κατέληξαν στα βάθη της θάλασσας¹¹³.

Η συνολική παρατακτή δύναμη των Ιαπώνων ανερχόταν σε 21-23.000 άνδρες, σχεδόν διπλάσιος αριθμός από την αμερικανική εκτίμηση. Το νησί ήταν διαμοιρασμένο σε πέντε αμυντικό τομείς. Τον κάθε τομέα διοικούσε ο αρχαιότερος Αξιωματικός του Στρατού σε αυτόν, ενώ το ναυτικό κλιμάκιο που υπήρχε σε κάθε τομέα διοικούταν από Αξιωματικό του Ναυτικού.

Οι δύο βασικές αρχές του Κουριμπαγιάσι ήταν υπαγορευμένες από την αδήριτη πραγματικότητα της καθολικής αμερικανικής υπεροχής, σύγκρουση στο έδαφος της επιλογής του και μεταφορά του μείζονος μέρους της αμυντικής δραστηριότητας υπό το εκτεταμένο πρόγραμμα υπόγειων οχυρωματικών έργων.

Ο αντιστράτηγος Τανταμίτσι Κουριμπαγιάσι, διοικητής της Ιβοζίμα, δεν έτρεφε αυταπάτες για το πώς θα τελείωνε η μάχη στην οποία λάμβανε μέρος. Κατά τη δεκαετία του 1930 είχε υπηρετήσει στον Καναδά και στις Ηνωμένες Πολιτείες, οπότε

¹¹³ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Ιβοζίμα», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2014, σελ. 11

γνώριζε πολύ καλά ποια ήταν η σχετική αδυναμία του έθνους του. «Η βιομηχανική ισχύς είναι αυτή που θα έκρινε τον πόλεμο». Ο Κουριμπαγιάσι ήταν αντίθετος με τον πόλεμο, διότι πίστευε πως δεν υπήρχε περίπτωση να έχει νικηφόρα έκβαση για τη χώρα του. Εντούτοις, η μοιρολατρία του δεν τον είχε εμποδίσει να προετοιμάσει προσεκτικά την άμυνα της Ιβοζίμα. Πίστευε ότι οι θέσεις στις ακτές ή στα αεροδρόμια δεν μπορούσαν να κρατηθούν. Όμως δεν είχε μπορέσει το απόσπασμα του ναυτικού που δεν υπαγόταν στις διαταγές του να εργαστεί σκληρά για να τις δημιουργήσει. Ο ίδιος επικέντρωνε τις προσπάθειές του στη δημιουργία αμυντικών θέσεων σε βάθος, εκμεταλλευόμενος τα βραχώδη υψώματα, χρησιμοποιώντας ένα μίγμα τσιμέντου και μαύρης ηφαιστειακής τέφρας, οι άνδρες του κατασκεύαζαν χιλιάδες θέσεις ομαδικών όπλων, ολμοβολεία, θέσεις πυροβόλων, παρατηρητήρια, σταθμούς διοίκησης, χώρους διαβίωσης στρατευμάτων, αποθήκες, νοσοκομεία και σήραγγες, δημιουργώντας ένα περίπλοκο σύστημα σηράγγων μήκους είκοσι έξι χιλιομέτρων, που κέντρο τους ήταν τα διοικητήρια του Κουριμπαγιάσι, είκοσι τρία μέτρα κάτω από την επιφάνεια της γης.

Μολονότι όλα αυτά τα υπόγεια αμυντικά έργα ήταν μια πρωτόγονη απάντηση στην τεχνολογική ισχύ των εισβολέων, ήταν φοβερά αποτελεσματικά. Οι περισσότερες ιαπωνικές θέσεις ήταν απρόσβλητες από βόμβες και οβίδες. Τα πυροβόλα ήταν τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο, ώστε οι υπηρέτες τους μπορούσαν να τα σύρουν έξω από τις σπηλιές και στη συνέχεια, μόλις οι πεζοναύτες απαντούσαν, να τα ξανατραβούν μέσα σε αυτές. Πολλές αμερικανικές ιστορικές καταγραφές επικεντρώνονται στο ότι ο ναυτικός βομβαρδισμός πριν από την απόβαση διήρκεσε μόνο τρεις μέρες.

Το ζωτικό έδαφος της ιαπωνικής αμυντικής τοποθεσίας, ήταν το σχετικά επίπεδο υπερυψωμένο τμήμα, στο κέντρο της Ιβοζίμα, γνωστό με την ονομασία οροπέδιο Μοτογιάμα. Ανατολικά και δυτικά του οροπεδίου, το έδαφος ήταν διακεκομμένο και δύσκολα προσπελάσιμο. Αντίθετα, στο οροπέδιο δεν υπήρχαν μεγάλες χαραδρώσεις. Ο Κουριμπαγιάσι είχε σωστά εκτιμήσει ότι η τοποθεσία δεν ήταν εύκολο να παρακαμφθεί και την είχε οχυρώσει με κάθε επιμέλεια. Μια περιγραφή της κατέληγε ως εξής: «Ευρισκόμενοι σε αδυναμία να περιγράψουν με λόγια αυτήν την παιδική χαρά του διαβόλου, οι αξιωματικοί στις αναφορές τους και

οι δημοσιογράφοι στις ανταποκρίσεις τους την παρομοίαζαν με σκίτσο του Γκόγια ή με πίνακα του Ντορέ για την "Κόλαση" του Δάντη»¹¹⁴.

Όταν στις 19 Φεβρουαρίου 1945, έγινε η απόβαση των πρώτων τμημάτων αυτά εμβρόντητα δέχτηκαν αμυντικά πυρά από τη μαυρισμένη ακτή. Μόλις οι εισβολείς ξεκίνησαν για να σκαρφαλώσουν στο απότομο ανάχωμα μετά την ακτή, άρχισαν να πέφτουν ασταμάτητα οβίδες και βλήματα όλμων, σακατεύοντας και σκοτώνοντας σχεδόν σε κάθε βολή τους αρκετούς από τους βαριά φορτωμένους πεζοναύτες. Τα φλεγόμενα οχήματα, οι νεκροί, οι τραυματίες και εκείνοι που δεν είχαν τραυματιστεί κι έμειναν καρφωμένοι στο έδαφος, δημιούργησαν ένα πραγματικό χάος.

Για τις επόμενες τρεις εβδομάδες πραγματοποιήθηκαν μερικές από τις πιο σκληρές μάχες του Ειρηνικού. Ο βομβαρδισμός είχε καταστρέψει όσες ιαπωνικές οχυρώσεις βρίσκονταν κοντά στην ακτή. Οι πεζοναύτες μπόρεσαν να σταθεροποιήσουν γρήγορα τις θέσεις σε βάθος τριακοσίων μέτρων από αυτήν. Όμως ολόκληρη η περίμετρός τους παρέμεινε μέσα στο βεληνεκές του εχθρού. Όταν άρχισαν να αποβιβάζονται τα τεθωρακισμένα, οι ερπύστριες τους αγωνίζονταν να βρουν κάπου για να γραπωθούν μέσα στις στάχτες, και τα περισσότερα από αυτά αχρηστεύτηκαν γρήγορα από αντιαρματικά πυροβόλα. Στις οχυρώσεις της Ιβοζίμα, ήταν τοποθετημένα σε σταθερές θέσεις περίπου 361 ιαπωνικά πυροβόλα, καθώς και πλήθος βαρέων όλμων και πολυβόλων. Άρχισε, έτσι, μια δοκιμασία που συνεχίστηκε τις επόμενες μέρες και νύχτες. Τα πυρά από οβίδες του πυροβολικού, όλμους και μικρά όπλα, προκαλούσαν απώλειες και ασταμάτητη ταλαιπωρία σε όλες τις αμερικανικές μονάδες, από την ακτή έως και τις προκεχωρημένες θέσεις τους.

Το Ιαπωνικό Γενικό Επιτελείο, αναγνωρίζοντας τον τιτάνιο αγώνα των υπερασπιστών του νησιού, απέστειλε σε αυτούς σήμα με το οποίο τους πληροφορούσε για τον θαυμασμό ολόκληρης της Ιαπωνίας προς τους υπερασπιστές της Ιβοζίμα. Το Τόκιο, που και το ίδιο υπέφερε από εντονότατους αεροπορικούς βομβαρδισμούς, μπορούσε να εκφράσει μόνο την πλήρη συμπάθεια όλου του πληθυσμού και να παρακολουθεί ως θεατής το εκτυλισσόμενο δράμα στην απομονωμένη Ιβοζίμα. Ταυτόχρονα το Γενικό Επιτελείο «διερευνούσε κάθε δυνατότητα ανάληψης επιθετικής ενέργειας εναντίον των αμερικανικών δυνάμεων

¹¹⁴ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Ιβοζίμα», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2014, σελ. 25

πέριξ της Ιβοζίμα. Όμως οι διαθέσιμες αεροπορικές δυνάμεις ήταν ανεπαρκείς, ως εκ τούτου δεν ήταν δυνατόν να αναληφθεί ενέργεια μεγάλης κλίμακας.

Ήταν, πλέον, φανερό ότι η έκβαση της μάχης κρίθηκε υπέρ της αριθμητικής ανωτερότητας και της υπεροπλίας σε μέσα των Αμερικανών. Οι Ιάπωνες αν είχαν φθάσει στα όρια της αντοχής τους, πέρα από κάθε στρατηγική, τακτική ή άλλη αναγκαιότητα εξακολουθούσαν να αντιστέκονται σθεναρά. Τα συντρίμια του νησιού, γρήγορα μετατράπηκαν σε οχυρωμένες σήραγγες γεμάτες στρατιώτες που είχαν ορκιστεί να σκοτώσουν τουλάχιστον 10 Αμερικανούς ο καθένας. Από τους 23.000 υπερασπιστές της Ιβοζίμα μόνο 1,038 αιχμαλωτίστηκαν καταδεικνύοντας έτσι το μαχητικό πνεύμα του ιαπωνικού στρατού¹¹⁵, που δημιούργησε ανησυχία στους Αμερικανούς αρχηγούς των Επιτελείων, διότι αν ένα μικρό νησάκι κόστισε τόσες ζωές, ποιες θα ήταν οι συνέπειες για την εισβολή στην Ιαπωνία¹¹⁶;

Στην Ιαπωνία, τα μάτια όλων παρακολουθούσαν με αγωνία την έκβαση της μάχης, με κρυφή ελπίδα ότι, η αριστοτεχνική άμυνα του νησιού από τον Κουριμπαγιάσι θα προβλημάτιζε τους Αμερικανούς, ως προς το κόστος και τις απαιτήσεις μιας εισβολής στο μητροπολιτικό τους έδαφος. Η παράταση της αμυντικής μάχης, πέρα από τα αναμφισβήτητα τακτικά οφέλη, περιείχε για τους Ιάπωνες, ένα εν δυνάμει πολύ μεγαλύτερο στρατηγικό όφελος, την πιθανότητα δημιουργίας προβληματισμού, αμφιβολιών και ανησυχίας ως προς την ίδια την αναγκαιότητα της εξελισσόμενης πολεμικής προσπάθειας των Αμερικάνων.

Η Ιβοζίμα, πιστεύεται ότι είναι η καλύτερη αμυντική επιχείρηση της Ιαπωνίας στον πόλεμο του Ειρηνικού, πολύ πιο εντυπωσιακή από τη μάχη του Γκουανταλκανάλ και της Οκινάουα που ακολούθησε¹¹⁷. Οι ήρωες στην Ιβοζίμα ήταν οι Ιάπωνες, που υπερασπίστηκαν την πατρίδα τους και έπεσαν μέχρι ενός, όπως οι Σπαρτιάτες και οι Θεσπιείς στις Θερμοπύλες. Παρόλα αυτά, είναι ουτοπικό να πιστεύουμε ότι όλοι οι Ιάπωνες θεώρησαν αυτή τη θυσία αποδεκτή. Η Ιβοζίμα είχε συμβάλει ελάχιστα στη μέχρι τότε αεροπορική υπεράσπιση των ιαπωνικών νήσων και

¹¹⁵ Οι τραυματίες Ιάπωνες είτε αυτοκτονούσαν είτε σκοτώνονταν από συναδέλφους είτε, σε ορισμένες περιπτώσεις, από Αμερικανούς

¹¹⁶ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 556-566

¹¹⁷ Χάρτης της Απόβαση στην Ιβο Τζίμα, όπως στο Παράρτημα «Β», σχεδιάγραμμα «6»

οι Αμερικανοί δεν έκαναν σημαντική χρήση των βάσεων της, για τις επιθετικές τους επιχειρήσεις¹¹⁸.

3.2.2 Οκινάουα

Η επιχείρηση Παγόβουνο, όπως ονομάστηκε από τους Αμερικανούς η επιχείρηση για την κατάληψη της Οκινάουα, αποτέλεσε την κορύφωση μιας επιθετικής στρατηγικής που οδηγούσε νομοτελειακά τους Αμερικανούς στην τελική επικράτηση. Πριν ακόμα τελειώσει η μάχη της Ιβοζίμα, ο στόλος και ο στρατός των Αμερικανών επιτίθεται εναντίον του αρχιπελάγους Ριούκιου, προθαλάμου της Ιαπωνίας. Το αρχιπέλαγος αυτό, απλώνεται σε μια αλυσίδα 150 περίπου νησιών από την ανατολική ακτή της Φορμόζας, ως το νότιο άκρο την Κιουσού. Το κυριότερο νησί του, η Οκινάουα μήκους 100 χιλιομέτρων περίπου και πλάτους περίπου 12 χιλιομέτρων, βρίσκεται στο κέντρο, σε απόσταση 800 μιλίων από το Τόκιο. Είναι ορεινή, τροπική, εύφορη, πυκνοκατοικημένη με την προσθήκη της εντατικής ιαπωνικής μεταναστεύσεως στον ιθαγενή πληθυσμό. Ο τότε πληθυσμός έφτανε στους 435,000 κατοίκους με χαμηλό βιοτικό επίπεδο, που καλλιεργούσε ζαχαροκάλαμο, γλυκοπατάτες, ρύζι και σόγια με μικρό όμως κλήρο. Τα Επιτελεία πιστεύουν, πως οι συνθήκες του αγώνα θα είναι παρόμοιες με αυτές που πρέπει να περιμένουν να βρουν στην περίπτωση που θα αποβιβάζονταν στην Ιαπωνία¹¹⁹.

Η Ιαπωνία, θεωρούσε την άμυνα στην Οκινάουα ζωτική, για τη στρατηγική της, προκειμένου να επιτύχει κάποια ειρήνη μέσω διαπραγματεύσεων. Το Αυτοκρατορικό Γενικό Επιτελείο ήταν αποφασισμένο να διατηρήσει με κάθε κόστος τον έλεγχο της Οκινάουα, του τελευταίου αμυντικού προπυργίου των μεγάλων ιαπωνικών νησιών¹²⁰. Σχεδίαζε να αναπτύξει το μείζον τμήμα των εναπομεινάντων αεροσκαφών και του στόλου, σε μια προσπάθεια να πλήξει τις ναυτικές δυνάμεις που θα επιχειρούσαν στα νησιά, και να αποκόψει τη χερσαία αποβατική δύναμη από τις βάσεις υποστήριξής της, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους αμυνομένους να εκδιώξουν τους εισβολείς. Όμως η δραματική μείωση των ναυτικών και αεροπορικών της δυνάμεων κατά τις διαδοχικές συγκρούσεις, με τις αμερικανικές δυνάμεις, το μετέτρεψε σε αδύναμο παρατηρητή, ανίκανο να επηρεάσει ουσιαστικά την έκβαση

¹¹⁸ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 380-382

¹¹⁹ Ραιημόν Καρτιέ: *Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ*, Πάπυρος Πρεσς, Αθήνα 1970, σελ., 814

¹²⁰ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 523

των επιχειρήσεων¹²¹.

Οι Ιάπωνες αποφάσισαν να διεξάγουν σθεναρή αντίσταση εγκαθιστώντας στο νησί 32^η Στρατιά υπό τον Υποστράτηγο Ουσιτζίμα, συνολικής δύναμης περίπου 100.000 άνδρες. Για την άμυνα της νήσου, οι Ιάπωνες είχαν σκάψει χαρακώματα και υπόγεια οχυρά καταφύγια και εξαπέλυαν επιθέσεις κατά των Αμερικανών από απρόσμενα σημεία.

Πριν την ενεργοποίησή της 32^{ης} Στρατιάς στην Οκινάουα υπήρχε μόνο μια ανεπαρκής και ανεκπαιδευτή τοπική φρουρά. Η συγκρότησή της σηματοδότησε τη σημαντική ενίσχυση της ιαπωνικής στρατιωτικής παρουσίας στην Οκινάουα. Πρώτη αφίχθη στο νησί, τον Ιούνιο, η έμπειρη 9^η ΜΠ (17.000 άνδρες), για να ακολουθήσουν τον Ιούλιο η 24^η ΜΠ, και τον Αύγουστο η 62^η ΜΠ. Στις 19 Ιουλίου 1944. Η 32^η Στρατιά όριζε με διαταγή της ότι, η καταστροφή των επιτιθεμένων θα έπρεπε να επιτευχθεί επί των ακτών, κατά τα αρχικά στάδια της απόβασης. Σε περίπτωση αποτυχίας, οι εισβολείς θα αντιμετώπιζονταν με σταθερή άμυνα επί ισχυρά οργανωμένων τοποθεσιών, κλιμακωμένων σε βάθος. Στην ίδια διαταγή, τονιζόταν ότι η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα σοβαρή, και ότι η «Αυτοκρατορία είναι αποφασισμένη να υπερασπιστεί μέχρι εσχάτων το εθνικό έδαφος, αν ο εχθρός προσβάλει το σύμπλεγμα των νήσων Νανσέι Σότο»¹²².

Τον Δεκέμβριο του 1944, η αναχώρηση της εμπειροπόλεμης ιαπωνικής 9^{ης} ΜΠ για τη Φορμόζα, αποτέλεσε σημαντικό πλήγμα στην αμυντική ικανότητα της νήσου, αφού δεν έγινε δυνατή η αναπλήρωσή της με άφιξη ενισχύσεων. Στις αρχές του 1945, οι Ιάπωνες έχοντας πλέον αντιληφθεί την αδυναμία άμεσης αντιπαράθεσης με τη συντριπτική αμερικανική ισχύ, αποφάσισαν να αμυνθούν στο εσωτερικό της νήσου. Η 32^η Στρατιά θα αναπτυσσόταν γύρω από μια κεντρική, ισχυρά οργανωμένη τοποθεσία και εκεί θα αντιμετώπιζε τους εισβολείς, ευελπιστώντας ότι οι επιχειρήσεις των ιαπωνικών μητροπολιτικών δυνάμεων θα της εξασφάλιζαν, κάποια στιγμή, ευνοϊκότερο συσχετισμό ισχύος. Στην πράξη βέβαια, η διοίκηση και το επιτελείο της 32^{ης} Στρατιάς είχαν συνειδητοποιήσει ότι η δυσμενέστατη αναλογία δυνάμεων που επέβαλε τις αεροπορικές επιθέσεις αυτοκτονίας ως την κυρίαρχη επιχειρησιακή επιλογή, καθιστούσε ανέφικτη οποιαδήποτε πιθανότητα ανατροπής του συσχετισμού

¹²¹ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Οκινάουα 1945», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015, σελ,7

¹²² Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Οκινάουα 1945», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015, σελ, 7

δυνάμεων.

Μέχρι το τέλος του πολέμου, τα υπολείμματα του Αυτοκρατορικού Ιαπωνικού Ναυτικού βρίσκονταν σε κατάσταση παράλυσης, λόγω έλλειψης καυσίμων, καταδικασμένα σε ηττοπαθή αδράνεια. Το τελευταίο πλήγμα υπήρξε συμβολικό. Όταν οι Αμερικανοί εισέβαλαν στην Οκινάβα τον Απρίλιο του 1945, μόνο το Γιαμάτο, το μοναδικό υπερθωρηκτό που είχε απομείνει, μπόρεσε να τροφοδοτηθεί με καύσιμα για να καταπλεύσει εκεί μαζί με ένα καταδρομικό και οκτώ αντιτορπιλικά. Έξι αμερικανικά θωρηκτά, επτά καταδρομικά και εικοσιένα αντιτορπιλικά ετοιμάστηκαν να τα αναχαιτίσουν. Τα αμερικανικά αεροσκάφη των αεροπλανοφόρων μπήκαν πρώτα στη μάχη. Τα ιαπωνικά πλοία δεν συμπλήρωσαν ούτε μια μέρα μετά τον απόπλου τους. Το *Γιαμάτο* βυθίστηκε χτυπημένο από πέντε βόμβες και δέκα τορπίλες. Τέσσερα ιαπωνικά αντιτορπιλικά κατάφεραν να επιστρέψουν χτυπημένα. Οι Αμερικανοί χρησιμοποίησαν 386 αεροπλάνα. Έχασαν δώδεκα άνδρες και δέκα αεροπλάνα¹²³.

Οι αμερικανικές επιχειρήσεις εναντίον της Οκινάουα ξεκίνησαν στις 25 Μαρτίου 1945, όπου αρχικά καταλήφθηκαν οι νήσοι Κεράμα και Κείσεσιμα, από τις προερχόμενες από το Λέυτε αμερικανικές Μονάδες, που εξαπέλυσαν την επίθεσή τους κάτω από ιδανικές καιρικές συνθήκες, εξασφαλίζοντας στους Αμερικανούς ασφαλές αγκυροβόλιο που αργότερα εξελίχθηκε σε πλήρη ναυτική βάση. Όμως το σοβαρότερο πλήγμα για τους Ιάπωνες ήταν η ανεύρεση και καταστροφή περισσότερων από 350 λέμβους αυτοκτονίας στις οποίες οι αμυνόμενοι στήριζαν πολλές ελπίδες για την προσβολή του Αμερικανικού στόλου¹²⁴.

Αρχικά μία ναυτική αρμάδα αποτελούμενη από 1.300 πολεμικά σκάφη έβαλε συνεχώς εναντίον της Οκινάουα, με σκοπό να καταστείλει την άμυνά της. Υπολογίζεται ότι μόνο οι κύριες μονάδες επιφανείας του αμερικανικού Ναυτικού έριξαν περίπου 13.000 βλήματα. Οι Ιάπωνες, τις πρώτες ώρες κάθονταν παθητικά μέσα στις σπηλιές τους, ενώ το έδαφος έτρεμε ασταμάτητα. Όμως ο αεροπορικός και ναυτικός βομβαρδισμός είχε ελάχιστη επίδραση στους υπερασπιστές του νησιού, οι οποίοι ήταν προστατευμένοι κάτω από την επιφάνια του εδάφους. Οι πρώτες αποβάσεις ξεκίνησαν την 1^η Απριλίου και συνάντησαν ελάχιστη αντίσταση, εκτός

¹²³ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 204 ηλεκτρονικά

¹²⁴ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Οκινάουα 1945», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015, σελ.16-17

από ελάχιστα πυρά πυροβολικού και έτσι η γραμμή των αποβατικών σκαφών προωθήθηκε υπό συνθήκες άσκησης. Η ακτογραμμή απόβασης απείχε 15- 20 μ. από το ανάχωμα ύψους τριών μέτρων, το οποίο στα περισσότερα σημεία του είχε διαλυθεί από τα πυρά, επιτρέποντας ανεμπόδιστη πρόσβαση στο εσωτερικό. Σε λιγότερο από μία ώρα, τα κλιμάκια εφόδου όλων των μεραρχιών, 16 τάγματα με περισσότερους από 16.000 άνδρες, είχαν αποβιβαστεί χωρίς κανένα πρόβλημα¹²⁵. Σε ελάχιστο χρόνο, συνοδευόμενα και από τις πρώτες ίλες αρμάτων που είχαν στο μεταξύ αποβιβαστεί, τα τμήματα άρχισαν να προελαύνουν προς το εσωτερικό. Τα ανεκπαίδευτα τμήματα του ιαπωνικού 1^{ου} Ειδικού Συντάγματος, που έλεγχαν την περιοχή, μετά από αναιμικές προσπάθειες επιβράδυνσης, τράπηκαν σε φυγή.

Μέσα σε λίγες ημέρες οι επιτιθέμενοι αποκάλυψαν την τοποθεσία των προωθημένων δυνάμεων της 32^{ης} Στρατιάς, οι οποίες άντεξαν την πίεση για μία ολόκληρη εβδομάδα. Οι Ιάπωνες είχαν οχυρώσει με μεγάλη επιμέλεια τα αντιπρανή των υψωμάτων, επειδή εκεί εξασφάλιζαν μεγαλύτερη κάλυψη και απόκρυψη. Έτσι, όταν οι επιτιθέμενοι προσέγγιζαν ή καταλάμβαναν τις κορυφές των υψωμάτων, δέχονταν καταιγισμό πυρών από ουσιαστικά «αόρατους» αντιπάλους και αναγκάζονταν να υποχωρήσουν.

Η 32^η Στρατιά αντιστεκόταν αρκετά αποτελεσματικά, όμως ένα σοβαρό αρνητικό στοιχείο ήταν ο ρυθμός απώλειας των ανδρών της, που σύμφωνα με τις πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις, ισοδύναμος του αντίστοιχου αμερικανικού. Επίσης σημαντική ήταν και η απώλεια υλικού, το οποίο ήταν κυριολεκτικά μη αναπληρώσιμο, λόγω της πλήρους απομόνωσης του νησιού. Ίσως αυτή η αναπότρεπτη κατάληξη, η ήττα σε έναν πόλεμο φθοράς, να ήταν μια από τις σκέψεις που ταλάνιζαν την πλειοψηφία των επιτελών της ιαπωνικής 32^{ης} Στρατιάς, οι οποίοι από τις αρχές Απριλίου ζητούσαν επίμονα μια αποφασιστική επίθεση κατά των αμερικανικών δυνάμεων¹²⁶.

Για να σώσει την Οκινάουα η Ιαπωνία καταβάλλει ηρωική προσπάθεια. Στις 6 Απριλίου μια αεροναυτική αντεπίθεση αρχίζει. 699 αεροπλάνα, από τα οποία 355 καμικάζι, εφορμούν εναντίον του στόλου απόβασης. Το βράδυ ο λογαριασμός των αμερικανικών απωλειών είναι θριαμβευτικός: 60 σκάφη, από τα οποία 2 θωρηκτά, βυθισμένα· 61 σκάφη, από τα οποία πολλά αεροπλανοφόρα, έχουν υποστεί ζημιές·

¹²⁵ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 526-528

¹²⁶ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Οκινάουα 1945», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015, σελ.19-21

κανένα από τα 355 καμικάζι δεν επέστρεψε στη βάση του και από τα 444 πληρώματα που δεν είχαν συνάψει συμφωνία με το θάνατο, 341 ήταν απόντα στο προσκλητήριο. Η ημέρα αυτή στοίχισε στην Αμερική 3 αντιτορπιλικά, 1 αποβατικό σκάφος και δύο μεταγωγικά πυρομαχικών, καθώς και 10 σκάφη που είχαν υποστεί ζημιές, όλα κατηγορίας με δευτερεύουσα σημασία. Το Αυτοκρατορικό Γενικό Επιτελείο είχε ονειρευτεί ότι ο ήλιος θα έδυε πάνω σε ένα αποδεκατισμένο και πανικόβλητο αμερικανικό στόλο. Είχε την ελπίδα ότι η ναυτική δύναμη του ναυάρχου Σεϊτσι Ίτο, ξεπροβάλλοντας μέσα σ' αυτή τη σύγχυση, θα έκανε πραγματική σφαγή. Ο αμερικανικός στόλος όμως είναι ανέπαφος και ο Ίτο εφόρμησε εναντίον τείχους¹²⁷.

Αυτή η επανειλημμένη χρήση της αυτοκτονικής τακτικής «καμικάζι» ιδιαίτερα σε μαζικές επιθέσεις, αποκαλούμενες Κικουσουί (φυλλοροούντα χρυσάνθεμα). Η αρχή είχε γίνει στο Λέιτε, τον Οκτώβριο του 1944. Τώρα, μεταξύ 6 Απριλίου και 22 Ιουνίου 1945, 1.900 Ιάπωνες πιλότοι, οδηγούσαν τα αεροπλάνα τους, κατάφορτα με εκρηκτικά, πάνω στα αμερικανικά και βρετανικά πλοία, βύθισαν έτσι 25 πλοία, κατάφεραν 182 επιτυχή πλήγματα και 97 πτώσεις κοντά στον στόχο, που προκάλεσαν απώλειες. Επιπλέον, πραγματοποίησαν 5.000 συμβατικές εξόδους (οι Ιάπωνες είχαν φυλάξει αεροπλάνα και οριακά εκπαιδευμένους πιλότους γι' αυτή την αποφασιστική μάχη). Συμβατικά αεροσκάφη εξαπέλυαν ένα ακόμη όπλο αυτοκτονίας, μια ιπτάμενη βόμβα-ανεμοπλάνο με πιλότο και με πυραυλική ώθηση, το "Μπάκα", ένα βλήμα οδηγούμενο από μικρή απόσταση στον στόχο από έναν αυτόχειρα¹²⁸.

Στη διάρκεια της αμερικανικής επίθεσης στην Οκινάβα το 1945, μόνο το 20% των πτήσεων αυτοκτονίας έπληξε τον στόχο. Οι αριθμοί του συνόλου των μαχητικών αεροσκαφών πρώτης γραμμής στον Ειρηνικό συνοψίζουν τα αποτελέσματα των αδυναμιών της ιαπωνικής οικονομίας.

Το στρατηγείο της ιαπωνικής 32^{ης} Στρατιάς, παρέμεινε μέχρι τέλους διχασμένο ως προς τη μελλοντική επιχειρησιακή στρατηγική. Η πλειοψηφία, καθοδηγούμενη από τον επιτελάρχη, επιθυμούσε μια αποφασιστική επιθετική ενέργεια, ενώ η μειοψηφία, εκφραζόμενη από τον διευθυντή των επιχειρήσεων, θεωρούσε ότι την ακολουθούμενη αμυντική τακτική ως ενδεδειγμένη για τις

¹²⁷ Ραιμόν Καρτιέ: *Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ*, Πάπυρος Πρεσς, Αθήνα 1970, σελ. 815

¹²⁸ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 324

στρατηγικές επιδιώξεις τους και οποιαδήποτε άλλη θα απέβαινε καταστροφική. Όμως, οι διοικητές και τα στρατηγεία των σχηματισμών της στρατιάς, γαλουχημένοι από με ένα παράφορο επιθετικό πνεύμα, ασφυκτιούσαν στο επιχειρησιακό πλαίσιο του αγώνα φθοράς που τους είχε επιβληθεί. Έτσι στις 2 Μαΐου αποφάσισαν, με συντριπτική πλειοψηφία, τη διενέργεια μιας επιθετικής επιχείρησης, με την οποία φιλοδοξούσαν να καταστούν κυρίαρχοι του πεδίου της μάχης.

Το τελικό σχέδιο ήταν υπερβολικά φιλόδοξο, σχεδιασμένο με εξαιρετική επιμέλεια, στηριγμένο σε ευσεβείς πόθους, χωρίς επαφή με την πραγματικότητα και προέβλεπε αρχικά τη διάρρηξη του εχθρικού μετώπου, τη διεύρυνση των δημιουργουμένων θυλάκων και συντριβή του εχθρού με συνεχείς επιθέσεις ημέρα και νύκτα. Η ενέργεια θα υλοποιούταν σε δύο κατευθύνσεις με δύναμη μίας Μεραρχίας. Προς υποστήριξη της ενέργειας πραγματοποιήθηκε αναδιοργάνωση του πυροβολικού που βγήκε από τις σπηλιές. Η αντεπίθεση ξεκίνησε στις 4 Μαΐου και φαινόταν να ευοδώνεται κατά τις πρώτες ώρες. Όμως, παρά τον ηρωισμό τους, οι Ιάπωνες πουθενά δεν ήταν ισχυροί, ώστε να διασπάσουν το αμερικανικό μέτωπο και σύντομα έγινε φανερό ότι δεν υπήρχε η παραμικρή πιθανότητα ιαπωνικής επιτυχίας. Αυτή η αντεπίθεση είχε τρομακτικές απώλειες για τους Ιάπωνες σε προσωπικό, αλλά και στο ηθικό. Έκτοτε ο κύριος στόχος της Ιαπωνικής Στρατιάς, ήταν η επαρκής επάνδρωση της αμυντικής τοποθεσίας και η διεξαγωγή ενός μακροχρόνιου αγώνα φθοράς¹²⁹.

Οι συγκρούσεις στην Οκινάβα κράτησαν σχεδόν 3 μήνες, από την 1^η Απριλίου ως τις 22 Ιουνίου, σε ένα στενό νησί, περίπου 96 χιλιόμετρα μακρύ και με ακανόνιστο πλάτος, από 5 έως 25 χιλιόμετρα¹³⁰, οι Ιάπωνες τελικά ηττήθηκαν, αλλά η θέληση τους να αντισταθούν μέχρι θανάτου αντικατοπτρίζεται στις τελετουργικές αυτοκτονίες των αξιωματικών τους. Επιπρόσθετα μεγάλες απώλειες υπέστη και ο άμαχος πληθυσμός του νησιού με τις ιαπωνικές αρχές να κάνουν λόγο για 80.000 στρατιώτες και 150.000 άμαχους¹³¹.

Η στρατηγική σημασία της Οκινάουα θεωρούταν δεδομένη. Ήταν αρκετά μεγάλη σε έκταση ώστε να υποστηρίζει σημαντικό αριθμό στρατευμάτων, διέθετε πέντε αεροδρόμια στη μικρότερη απόσταση από τις ιαπωνικές ακτές, καθώς και δύο ασφαλή αγκυροβόλια για τον στόλο. Αποτελούσε συγκοινωνιακό κόμβο της Ιαπωνίας

¹²⁹ Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «Οκινάουα 1945», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015, σελ. 29-33

¹³⁰ Χάρτης των μαχών στην Οκινάβα, όπως στο Παράρτημα «Β», σχεδιάγραμμα «7»

¹³¹ Grant G. R., *Battle*, London, Dorling Kindersley Ltd, 2005, σελ. 329

με τις νοτιοδυτικές κτήσεις της. Η κατάληψή της εξασφάλιζε τον έλεγχο της θάλασσας της Ανατολικής Κίνας και δημιουργούσε βάση για μελλοντική δράση προς την Κίνα ή την Ιαπωνία.

Από τα μέσα του 1944, οι ιαπωνικές τακτικές προσαρμόστηκαν σταδιακά στα νέα δεδομένα, που έθεταν η αριθμητική υπεροχή και η ποιοτική ανωτερότητα, σε μέσα, υλικό και εξοπλισμό των Αμερικανών. Οι αντιλήψεις ότι οι πνευματικές δυνάμεις του πολεμιστή εξουδετερώνουν την υλική ανωτερότητα του αντιπάλου του, σταδιακά τέθηκαν στο περιθώριο. Οι επιθέσεις τύπου «banzai», κατά τις οποίες οι Ιάπωνες στρατιώτες εκτελούσαν έφοδο με συνεχείς κραυγές, κραδαίνοντας ξίφη, εκτοξεύοντας χειροβομβίδες, λογχίζοντας με ξιφολόγχες, πηδώντας πάνω από τα πτώματα των συναδέλφων τους, επιλεγόταν μόνο ως μια τελευταία, απεγνωσμένη αναζήτηση ενός έντιμου θανάτου. Η νέα τακτική, η επιλογή του κατάλληλου εδάφους και η οργάνωση άμυνας σε βάθος, που εφαρμόστηκε στηριζόταν σε ένα σύστημα διαδοχικών, αμοιβαία υποστηριζόμενων θέσεων άμυνας, σε αρκετή απόσταση από τις ακτές. Υποδέχτηκαν την απόβαση προβάλλοντας ελάχιστη αντίσταση, αλλά υποχρέωσαν τον αντίπαλό τους σε σημαντικά παρατεταμένη χρονική διάρκεια των συγκρούσεων και προκάλεσαν πολύ υψηλές απώλειες στους Αμερικανούς.

Οι Ιάπωνες ηγέτες υπολόγιζαν ότι αν οι Ηνωμένες Πολιτείες πλήρωναν ακριβά την κατάκτηση ενός νησιού πέρα από τα χωρικά ύδατα της Ιαπωνίας, θα κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι τα τίμημα της εισβολής στο Κιούσου και στο Χονσού θα ήταν δυσβάστακτο. Η σκέψη των Ιαπώνων ήταν σωστή, αλλά έκαναν λάθος σχετικά με τις συνέπειες που αυτή θα είχε¹³².

Η άμυνα στην Οκινάουα εξέφρασε την αποφασιστικότητα της Ιαπωνίας να αγωνιστεί πιο σκληρά όσο περισσότερο πλησίαζε στην ήττα. Ύστερα και από την πτώση της Οκινάβα, οι ιαπωνικές ένοπλες δυνάμεις ξεκίνησαν να εκπαιδεύουν ακόμα πιο εντατικά περισσότερους πιλότους, που θα έπαιρναν μέρος σε επιθέσεις αυτοκτονίας. Ο λαός της Ιαπωνίας, πιστεύοντας πάντα στον αυτοκράτορα, ήταν έτοιμος να πεθάνει στο σύνολο του, για να προστατεύσει τις αξίες της κοινωνίας του. Σύμφωνα με την αμερικανική επίσημη ιστορία: «Υπήρχε μόνο ένα είδος ιαπωνικών απωλειών οι νεκροί»¹³³.

¹³² Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 523

¹³³ Fuller, *Οι αποφασιστικές μάχες που διαμόρφωσαν τον κόσμο 1792 – 1944*, Β' Τόμος, σελ. 801

3.3 Αποκλεισμός - Ο Υποβρύχιος Πόλεμος

Ήδη από τους πρώτους μήνες του 1945, η Ιαπωνία αντιμετώπιζε σοβαρές δυσχέρειες στην τροφοδοσία της βιομηχανίας της με πρώτες ύλες, αλλά και στη δυνατότητα τροφοδοσίας του πληθυσμού της. Οι εισαγωγές είχαν περιοριστεί σε ένα πολύ μικρό μέρος των αναγκαίων ειδών.

Η αιτία ήταν ένας αόρατος χαλύβδινος κλοιός, που είχε δημιουργήσει το ναυτικό των ΗΠΑ γύρω από τα Ιαπωνικά νησιά με ευρεία χρήση υποβρυχίων. Πριν τον πόλεμο η Αμερική σεβόμενη τις διεθνείς συμφωνίες είχε διαμορφώσει το δόγμα της, ώστε η χρήση των υποβρυχίων να μην κατευθύνεται εναντίων μη στρατιωτικών πλοίων, παρά μόνο στην περίπτωση που αυτά είχαν εγκαταλειφθεί από τα πληρώματά τους. Όμως η Ιαπωνική επίθεση κατά του στόλου των ΗΠΑ στο Περλ Χάρμπορ μετέβαλε αυτή τη θέση και η Αμερική κατέφυγε πλέον στον αεροπορικό και υποβρύχιο πόλεμο άνευ όρων¹³⁴. Η χρήση των υποβρυχίων, με την πάροδο του χρόνου γινόταν ολοένα και πιο αποτελεσματική, έτσι κατά τη διάρκεια του 1944 ένα μεγάλο μέρος του Ιαπωνικού εμπορικού στόλου και κυρίως των δεξαμενόπλοιων κατέληξε, από τον υποβρυχιακό πόλεμο, στο βυθό της θάλασσας. «Κατά την έναρξη του πολέμου, αναφέρει ο Fuller, η Ιαπωνία διέθετε 6.000.000 τόνους εμπορικών πλοίων μικτού βάρους άνω των πεντακοσίων τόνων και κατά τη διάρκεια του πολέμου άλλοι 4.100.000 τόνοι κατασκευάστηκαν ή κατελήφθησαν από τους Ιάπωνες. Από αυτό το σύνολο βυθίστηκαν 8,900.000 τόνοι και το 54,7% αυτών των απωλειών αποδόθηκαν σε υποβρύχια»¹³⁵.

Η απώλεια των νησιών του Ειρηνικού, από την Ιαπωνία προσέφερε λιμάνια για τα υποβρύχια, και βάσεις ανεφοδιασμού για τα αεροπλάνα που βρίσκονταν πλέον πιο κοντά στον στόχο τους. Οι στρατιωτικοί όλων των κρατών ενστικτωδώς έχουν διαμορφώσει την άποψη ότι οι πόλεμοι κερδίζονται με την κατάληψη των εδαφών, μετά από σκληρές μάχες με τις εχθρικές στρατιές, όμως η συντριβή της Ιαπωνίας επετεύχθη μακριά από τα βλέμματα των Στρατηγών και των Ναυάρχων. Η οικονομία της χώρας εξαρτιόταν από το πετρέλαιο και τις πρώτες ύλες που εισήγαγε από την Κίνα, τη Μαλαισία, τη Βιρμανία και τις Ανατολικές Ολλανδικές Ινδίες. Σε αντίθεση με τη Μεγάλη Βρετανία, οι Ιάπωνες δεν μπόρεσαν να δημιουργήσουν μια

¹³⁴ Parker, *Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 209

¹³⁵ Fuller, *Οι αποφασιστικές μάχες που διαμόρφωσαν τον κόσμο 1792 – 1944*, Β' Τόμος, σελ. 800

αξιόπιστη ανθυποβρυχιακή άμυνα, που να προστατεύσει τις θαλάσσιες γραμμές συγκοινωνιών τους και συνεπώς η Ιαπωνική Αυτοκρατορία ήταν ευάλωτη σε ναυτικούς αποκλεισμούς. Αυτό υπήρξε μία από τις κύριες αφορμές της πτώσης της Ιαπωνίας.

Ο ναυτικός αποκλεισμός, σύμφωνα με τον Κορμπέτ, έχει ως στόχο μία ένοπλη δύναμη του εχθρού, η οποία μπορεί να είναι αποκλειστικά ναυτική είτε να συνιστά μία εξολοκλήρου ή εν μέρει στρατιωτική δύναμη. Ο ναυτικός αποκλεισμός διαχωρίζεται σε κλειστό και ανοικτό. Στον πρώτο, σκοπός είναι να αποκλειστεί η ναυτική δύναμη να αποπλεύσει, ενώ στον δεύτερο επιδιώκεται να αποπλεύσει ο αντίπαλος και να υποχρεωθεί να δώσει μάχη πριν επιτύχει τον σκοπό για τον οποίο απέπλευσε. Ο εμπορικός αποκλεισμός στρέφεται ενάντια στο θαλάσσιο εμπόριο του αντιπάλου. Στην τακτική του μορφή συνιστά αποκλεισμό των λιμανιών του αντιπάλου, ενώ στη στρατηγική μορφή του συνίσταται στον αποκλεισμό μεγάλων θαλάσσιων οδών¹³⁶.

Ο αποκλεισμός της Ιαπωνίας αποτελεί μοναδική περίπτωση καταστροφής της οικονομίας του αντιπάλου και πρόκλησης σοβαρής ζημιάς στις στρατιωτικές του δυνάμεις, μέσω του αποκλεισμού. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι, ο αποκλεισμός είχε πρωταγωνιστικά ρόλο στη συντριβή της Ιαπωνικής οικονομίας, αλλά σε αυτό συνετέλεσε και η χερσαία ισχύς, που είχε εξίσου σημαντικό ρόλο στην επίτευξη της νίκης¹³⁷. Η ιαπωνική οικονομία, η οποία ήταν μόλις περίπου το ένα όγδοο του μεγέθους της αμερικανικής οικονομίας κατά την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είχε γίνει συντρίμια κατά την άνοιξη του 1945¹³⁸.

Τα αυτοκρατορικό Ναυτικό, είχε την προσοχή του στραμμένη στην αύξηση της ναυτικής ισχύος και στην «αποφασιστική μάχη» ανάμεσα σε πλοία επιφανείας και ενεργώντας εντελώς κοντόφθαλμα, δεν σκέφτηκε ότι οι αμερικανοί ενδεχομένως θα προχωρούσαν στην εφαρμογή ενός σχεδίου υποβρυχιακών επιθέσεων και δεν προετοιμάστηκαν ανάλογα.

Το πιο αξιοπερίεργο, στον πόλεμο της θάλασσας, είναι ότι οι Ιάπωνες αν και από τη φύση τους είναι γενναίοι, στο θέμα των υποβρυχίων ήταν λιγότερο επιθετικοί

¹³⁶ Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, σελ. 192-193.

¹³⁷ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 197, 202

¹³⁸ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 264

από τους Αμερικάνους. Πολλά από τα υποβρύχια τους, αντί να τα χρησιμοποιήσουν επιθετικά εναντίων των Αμερικανικών πλοίων, τα διέθεταν για τη μεταφορά εφοδίων στις πολιορκημένες φρουρές του Ειρηνικού. Ακόμα και οι όποιες επιθέσεις κατά των πλοίων γίνονταν με μισή καρδιά, σε αντίθεση με τους τολμηρούς κυβερνήτες των αμερικανικών υποβρυχίων.

Μια από τις παράπλευρες απώλειες του συμμαχικού υποβρυχιακού πολέμου είναι ότι, στοίχισε τη ζωή σε περίπου 10.000 συμμάχων αιχμαλώτων, που αντιστοιχεί στο 1/3 όλων όσων χάθηκαν στην αιχμαλωσία. Αυτό συνέβη διότι οι κυβερνήτες των υποβρυχίων, δεν είχαν τη δυνατότητα να γνωρίζουν ποια μεταγωγικά σκάφη μετέφεραν αιχμαλώτους, προκειμένου να δουλέψουν ως σκλάβοι στα Ιαπωνικά νησιά, αν και προς το τέλος του πολέμου οι αποκρυπτογράφηση των σημάτων μπορούσε να εντοπίσει ορισμένες νηοπομπές που μετέφεραν αιχμαλώτους. Πάντως είναι δεδομένο ότι αν οι Ιάπωνες γνώριζαν ότι οι σύμμαχοι από επιλογή δεν κατέστρεφαν τα πλοία μεταφοράς των αιχμαλώτων, θα είχαν αρχίσει να μεταφέρουν το προσωπικό των συμμάχων ως ομήρους, για την προστασία των εισαγόμενων στην Ιαπωνία τροφίμων, πρώτων υλών και καυσίμων.

Οι ναυτικές απώλειες του εμπορικού στόλου της Ιαπωνίας, την έφεραν στα όρια της κατάρρευσης πολύ πριν οι αρμάδες των Αμερικανικών βομβαρδιστικών επιδοθούν στο έργο τους. Η Αμερικανική Επιθεώρηση Στρατηγικών Βομβαρδισμών, παρόλο που ήταν απίθανο να καταλήξει σε συμπεράσματα υπέρ του ναυτικού, δήλωνε το 1946 στην αναφορά της: «Ο πόλεμος κατά της ναυτιλίας ήταν ο πιο αποτελεσματικός παράγοντας για την κατάρρευση της ιαπωνικής οικονομίας, καθώς και για την κατάρρευση της επιμελητειακής υποστήριξης των ιαπωνικών στρατιωτικών και ναυτικών δυνάμεων. Υπεύθυνα για τη βύθιση των περισσότερων σκαφών ήταν τα υποβρύχια».

Συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε ότι καμία άλλη τόσο μικρή δύναμη, όσο τα Αμερικανικά υποβρύχια δεν πέτυχε ανάλογο αποτέλεσμα κατά τον πόλεμο, σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου¹³⁹.

Μόνο τον τελευταίο χρόνο του πολέμου η αμερικανική αεροπορία ξεπέρασε τις επιτυχίες των υποβρυχίων, είτε μέσω επιθέσεων είτε με νάρκες που ποντίζονταν από αεροπλάνα, κι αυτό επειδή σχεδόν όλα τα εναπομείναντα ιαπωνικά πλοία, δεν

¹³⁹ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 403

απομακρύνονταν από τα χωρικά ύδατα, έμεναν κοντά στις ακτές και τη νύχτα ελλιμενίζονταν. Όσα τολμούσαν να ξανοιχτούν, σπανίως γλίτωναν από τα υποβρύχια. Τα ιαπωνικά πολεμικά συνοδείας υστερούσαν αριθμητικά, καθώς και σε ραντάρ και αποκωδικοποιητές σημάτων και δεν μπορούσαν να συγκριθούν με εκείνα των Συμμάχων, με τα πρώτα να έχουν βυθίσει μόλις λίγα περισσότερα από 40 αμερικανικά υποβρύχια (το 18% όσων χρησιμοποιούνταν στον Ειρηνικό)¹⁴⁰.

3.4 Στρατηγικός Βομβαρδισμός

Για να κάμψουν την οικονομία και την αγωνιστική θέληση του αντιπάλου, οι διαμορφωτές της αμερικανικής στρατηγικής χρησιμοποίησαν τον αποκλεισμό. Παράλληλα στα τέλη του 1944 ξεκίνησε η αμερικανική εκστρατεία βομβαρδισμού εναντίον της Ιαπωνίας. Ο αρχικός σκοπός του βομβαρδισμού ήταν να χρησιμοποιηθούν βόμβες με εκρηκτικά υψηλής εντάσεως, για να υποβοηθηθεί η καταστροφή της ιαπωνικής οικονομίας, που προκαλούσε ο αποκλεισμός του ναυτικού των ΗΠΑ, τόσο για να περιορίσουν την πολεμική της παραγωγή όσο και για να προετοιμάσουν μια τελική εισβολή¹⁴¹. Η κατάκτηση των νησιών του Ειρηνικού, πρόσφερε αεροδρόμια που βρίσκονταν εγγύτερα στους στόχους και εντός της εμβέλειας κρούσης των αεροσκαφών. Η κατάκτηση αυτών των νησιών στάθηκε δυνατή χάρη στην αμερικανική υπεροχή στη θάλασσα και στον αέρα. Μετά την κατάληψη της Οκινάουα και την ανάπτυξη στο έδαφος της αεροπλάνων, σε συνδυασμό με τη χρήση των βομβαρδιστικών B-29, που είχαν διπλάσιο εύρος πτήσης από τα προηγούμενα B-17, επέτρεπε στους Αμερικανούς να ξεκινήσουν τους βομβαρδισμούς και από τις βάσεις τους στην Κίνα. Το Αμερικανικό ναυτικό εξαπέλυσε επιτέλους αεροπορικές επιθέσεις από χερσαίες βάσεις εναντίων των κύριων Ιαπωνικών Νήσων, εναντίον επιλεγμένων βιομηχανιών «κλειδιά». Οι πρώτες επιδρομές ήταν διερευνητικές για να διαπιστωθεί η δυνατότητα της Ιαπωνικής αντιαεροπορικής άμυνας, στη συνέχεια όμως έγιναν πιο τολμηρές και με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση εξαιτίας των ανεπαρκών αμυντικών οχυρώσεων¹⁴². Αυτή η τάση της αμερικανής αεροπορίας, να τερματίσει τον πόλεμο όσο το δυνατόν γρηγορότερα, οδήγησε βαθμιαία σε ισχυρότερους και

¹⁴⁰ Parker, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος*, σελ. 209-210

¹⁴¹ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 217

¹⁴² Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 612

λιγότερο διακριτικούς βομβαρδισμούς της Ιαπωνία ¹⁴³. Επιπρόσθετα τα αμερικανικά καταδιωκτικά είχαν κερδίσει την αεροπορική κυριαρχία στους ουρανούς των ιαπωνικών νησιών, κυνηγώντας τα ιαπωνικά ή συνοδεύοντας τα B-29 όταν επιχειρούσαν προσβολές ημέρας ¹⁴⁴.

Ταυτόχρονα με τις αεροπορικές επιχειρήσεις τα αμερικανικά και βρετανικά θωρηκτά, βομβάρδιζαν παράκτιες βιομηχανικές εγκαταστάσεις, όμως τα πυρά των πλοίων ήταν λιγότερο αποτελεσματικά από τα τις εμπρηστικές επιθέσεις που εκτελούσε η αεροπορία ¹⁴⁵.

Αρχικά οι αεροπορικές επιχειρήσεις βασίστηκαν στο δόγμα επίθεσης εναντίον του βιομηχανικού ιστού της Ιαπωνίας. Αλλά οι ισχυροί άνεμοι στην περιοχή των στόχων, σε συνδυασμό με το μεγάλο ύψος πτήσης των αεροσκαφών και τη διασπορά των βιομηχανιών στόχων, κατέστησε αυτή τη στρατηγική ατελέσφορη. Από το Μάρτιο του 1945 η Αμερική αναπροσάρμοσε τη στρατηγική της και εκτελούσε νυκτερινές επιχειρήσεις από μικρό ύψος. Τα αποτελέσματα επί των στόχων υπήρξαν ολέθρια για τους Ιάπωνες ¹⁴⁶.

Από την άλλη οι Ιάπωνες γνώριζαν τις θεωρίες του Douhet και των υπολοίπων θεωρητικών, καθώς και τη δυνατότητα ζημιάς που μπορούσε να κάνει ο στρατηγικός βομβαρδισμός στις δικές τους πόλεις και προσπάθησαν να απαγορεύσουν αυτό το είδος πολέμου με τη συμμετοχή τους σε συσκέψεις περί αφοπλισμών ¹⁴⁷.

Η Ιαπωνία έχασε τον πόλεμο, επειδή δεν είχε δυνατότητα να προστατέψει τα μητροπολιτικά νησιά από τους φονικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Νικήθηκε, καθώς οι δυνάμεις της, οι οποίες ίσως να απαγόρευαν στα βομβαρδιστικά των Αμερικανών να φτάσουν τα ιαπωνικά νησιά, είχαν αναλωθεί στις μάχες του 1942-44 στη ναυμαχία των Κοραλλίων, στο Μίνγκουέι στο Γκουανταλκανάλ και αλλού, βλάπτοντας την ιαπωνική μαχητική ισχύ η οποία

¹⁴³ Biddle D. Tami, *Rhetoric and Reality in Air Warfare, The Evolution of British and American Ideas About Strategic Bombing 1914-1945*, New Jersey: Princeton University Press, 2002. σελ. 9

¹⁴⁴ <http://www.istoria.gr/may03/bomb.htm>

¹⁴⁵ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 612-613

¹⁴⁶ Forrest E. Morgan, *The Concept of Airpower: Its Emergence, Evolution, and Future*, USA, Ekd;oseiw Penny Hill Press, 2013, σελ. 11.

¹⁴⁷ http://airforceapp.forces.gc.ca/cfawc/eLibrary/Journal/Vol2-2009/Iss2-Spring/Sections/04-Different_Shades_of_Blue-Interwar_Air_Power_Doctrine_Development-Part2_e.pdf

ούτος ή άλλως δεν είχε βάθος. Συνεπώς το αεροπορικό δυναμικό της Ιαπωνίας αφομοιώθηκε σε ένα πόλεμο φθοράς στα επί μέρους θέατρα του πολέμου¹⁴⁸.

Η κατάληψη αεροδρομίων στην Ιβοζήμα και Οκινάβα, μείωσαν την απόσταση από τις ακτές του νοτιότερου νησιού του ιαπωνικού συμπλέγματος, του Κιουσού. Τα αμερικανικά βομβαρδιστικά έγιναν η νέμεση που έσπασε τη ραχοκοκαλιά της ιαπωνικής αεροπορίας στρατού, κερδίζοντας την απόλυτη κυριαρχία των αιθέρων πάνω από τη μητροπολιτική Ιαπωνία¹⁴⁹.

Η αμερικανική αεροπορία δήλωνε ότι, μπορούσε να κερδίσει μόνη τον πόλεμο μέχρι τον Οκτώβριο του 1945, με τη μαζική χρήση των B-29, αλλά ο αμερικανικός στρατός και το ναυτικό διατηρούσαν αμφιβολίες. Όμως οι στρατηγικοί βομβαρδισμοί δεν κατάφεραν να επιτύχουν τα γρήγορα και αποφασιστικά αποτελέσματα, τα οποία είχαν οραματιστεί πολλοί από τους εισηγητές τους. Οι άμαχοι πληθυσμοί, δεν εξεγέρθηκαν ενάντια στην ηγεσία τους για να σταματήσει η καταστροφή, στην πραγματικότητα μερικές φορές οι βομβαρδισμοί εξύψωναν το ηθικό. Η εμπειρία κατέστησε αντιληπτό, ότι η αεροπορία ήταν ένα φοβερό όπλο, που επέφερε φθορά στον αντίπαλο, αλλά δεν μπορούσε να επιτύχει τη νίκη από μόνο του, καθώς δεν είχε την απόλυτη αποτελεσματικότητα¹⁵⁰.

Στις περισσότερες πόλεις της Ιαπωνίας τα κτίσματα ήταν ξύλινα, γεγονός που καθιστούσε τις βομβιστικές επιθέσεις ιδιαίτερας αποτελεσματικές. Καθώς η καταστροφή των πόλεων διαδέχονταν η μια την άλλη, οι άνθρωποι έβρισκαν καταφύγιο στην ύπαιθρο, με αποτέλεσμα η βιομηχανική παραγωγή να μειώνεται συνεχώς. Οι Ιάπωνες για να ξεπεράσουν αυτό τον κίνδυνο, κατασκεύασαν αντιπυρικές ζώνες εντός των πόλεων, γκρεμίζοντας σειρές από κτήρια και υποχρεώνοντας τον πληθυσμό να μεταβεί στην ύπαιθρο. Η «άνευ όρων παράδοση» άσκησε τη θλιβερή επίδρασή της παρατείνοντας τον πόλεμο. Καθώς οι Ιάπωνες είχαν στερηθεί την ευκαιρία να διαπραγματευθούν ειρήνη, συνέχισαν να πολεμούν με άγρια αποφασιστικότητα¹⁵¹.

¹⁴⁸ Gray S. Colin, *Airpower for Strategic Effect*, London, Ekd;oseiw Frank Cass Publishers, 2002, σελ. 145-146

¹⁴⁹ <http://www.istoria.gr/may03/bomb.htm>

¹⁵⁰ Mueller P Karl., *Air Power RAND Corporation* reprint series. Reprinted from Robert A. Denemark, ed., *The International Studies Encyclopedia*, Vol. I, 2010: σελ.. 3-4

¹⁵¹ Fuller, *Οι αποφασιστικές μάχες που διαμόρφωσαν τον κόσμο 1792 – 1944*, Β΄ Τόμος, σελ. 801

Η Ιαπωνική στρατηγική εξακολουθούσε να βασίζεται σε δύο υποθέσεις: πρώτον, ότι οι αμερικάνοι για να μπορούν να ισχυριστούν πως επικράτησαν θα έπρεπε να αποβιβαστούν και να καταλάβουν τα ιαπωνικά νησιά και δεύτερον, ότι σε μία τέτοια περίπτωση θα μπορούσαν να αποκρουστούν, με τη χρήση σε πολλαπλάσιο βαθμό τα μέσα που είχαν χρησιμοποιηθεί στην Οκινάουα - σταθερά αμυντικά έργα, αεροπλάνα καμικάζι, πλοiάρια, αυτοπροωθούμενες βόμβες και αντιαρματικές μονάδες αυτοκτονίας. Η εισβολή στα μητροπολιτικά ιαπωνικά νησιά, θα παρόξυνε ακόμη περισσότερο την αυτοκτονική απόγνωση των αμυνομένων¹⁵².

3.5 Οι Ατομικές Βόμβες - Η Συνθηκολόγηση

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1940, υπήρχε αυξημένη ανησυχία στο στρατόπεδο των Συμμάχων σχετικά με την πιθανότητα κατασκευής ατομικής βόμβας από τη ναζιστική Γερμανία. Ο πρόεδρος Ρούζβελτ είχε εγκρίνει ένα γιγάντιο ερευνητικό πρόγραμμα, που αργότερα επρόκειτο να εξελιχτεί σε μια αγγλοαμερικανική συνεργασία, το περίφημο «Σχέδιο Μανχάταν», για τη δημιουργία της ατομικής βόμβας. Χαρακτηριστικό της μυστικότητας του προγράμματος είναι ότι ο αντιπρόεδρος Χάρι Τρούμαν ενημερώθηκε για το πρόγραμμα στις 25 Απριλίου, δύο βδομάδες μετά την ανάληψη της προεδρίας ύστερα από τον ξαφνικό θάνατο του Ρούσβελτ¹⁵³. Η Ιαπωνία, αν και κατεστραμμένη από τους βομβαρδισμούς και με το λαό της εξαθλιωμένο από τις στερήσεις, συνέχιζε την παραγωγή όπλων αυτοκτονίας για την τελική αναμέτρηση με τους εχθρούς της.

Όμως από το χειμώνα του 1944, η Ιαπωνική κυβέρνηση ζητούσε κάποιο τρόπο τερματισμού του πολέμου και την ακύρωση της απόφασης που είχε πάρει ο στρατός για αγώνα μέχρις εσχάτων. Καθώς όμως ο αποκλεισμός, οι συνεχείς βομβαρδισμοί και η κατασκευή των ατομικών βομβών και την είσοδο της Σοβιετικής ένωσης στον πόλεμο του Ειρηνικού, μείωναν των ανάγκη για αμερικανική απόβαση, η Ιαπωνία δεν είχε πλέον κανένα ατού. Οι Ιάπωνες μη έχοντας επίγνωση της δυσχερής θέσης τους, ζήτησαν από τη Σοβιετική Ένωση τις

¹⁵² Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 617

¹⁵³ Παπασωτηρίου, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*, σελ. 48

καλές της υπηρεσίες για διαμεσολάβηση. Στην πραγματικότητα όμως το υπουργικό συμβούλιο ήταν διχασμένο ακόμα και την 20 Ιουνίου, όταν ο αυτοκράτορας Χιροχίτο στο Συμβούλιο Διεύθυνσης Πολέμου είπε, «Να αναλογιστείτε την υπόθεση για τερματισμό του πολέμου το συντομότερο δυνατό».¹⁵⁴

Ο Τρούμαν και ο Τσόρτσιλ σχεδίαζαν να προειδοποιήσουν τον Στάλιν να μην ανακατευτεί στην Άπω Ανατολή, μόλις θα μάθαιναν τα αποτελέσματα της ατομικής δοκιμής στο Αλαμογκόρντο του Νέου Μεξικού. Έτσι τον Ιούλιο του 1945, στη συνδιάσκεψη του Πότσταμ, ο Τρούμαν είπε στο Στάλιν για το νέο του όπλο, που είχε τεράστια καταστρεπτική δύναμη. Ο Στάλιν ήξερε ήδη για αυτό από τους κατασκόπους του, έτσι χαμογέλασε και ήλπιζε ότι η Αμερική θα «έκανε σωστή χρήση του κατά των Ιαπώνων». Η διακήρυξη του Πότσταμ, απαιτούσε την άνευ όρων παράδοση, αλλά και πάλι δεν έκανε λόγο για τα προνόμια του αυτοκράτορα. Οι Ιάπωνες εξακολουθούσαν να αυταπατώνται και να πιστεύουν πως είχαν χρόνο να συζητούν, να διερευνούν τις προθέσεις και να παζαρεύουν μεταξύ τους και με τους συμμάχους. Πίστευαν ότι η ικανότητά τους να αναγκάσουν τον εχθρό να καταβάλει μεγάλο φόρο αίματος, πριν υποκύψουν, αποτελούσε ένα ισχυρό διαπραγματευτικό όπλο¹⁵⁵. Από την άλλη μεριά, οι Αμερικανοί επιθυμούσαν πολύ να αποφύγουν μια αμφίβια έφοδο ενάντια στην ίδια την Ιαπωνία επειδή φοβούνταν μεγάλο αριθμό απωλειών¹⁵⁶ ως εκ τούτου η πιθανότητα χρήσης της ατομικής βόμβας φαινόταν όλο και πιο δελεαστική, επιπρόσθετα η αμερικανική κοινή γνώμη ήταν εξαιρετικά ελαστική στους ενόχους του Περλ Χάρμπορ¹⁵⁷.

Αποφασίστηκε η αεροπορία, μετά τις 3 Αυγούστου μόλις οι καιρικές συνθήκες το επέτρεπαν, να ρίξει την πρώτη ατομική βόμβα σε ένα από τους τέσσερις προκαθορισθέντες στόχους: Χιροσίμα, Κοκούρα, Νιγκάτα και Ναγκασάκι. Περαιτέρω βόμβες, θα ρίχνονταν στους ανωτέρω στόχους αμέσως μόλις κατασκευάζονταν από το προσωπικό του προγράμματος. Με άλλα λόγια δεν υπήρξε πρόβλεψη για πολιτική παύση μεταξύ της ρίψης της πρώτης και

¹⁵⁴ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 624-628

¹⁵⁵ Hastings, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, σελ. 640

¹⁵⁶ Υπολογίζονταν στο ένα εκατομμύριο ανθρώπινες ζωές

¹⁵⁷ Keegan John, *Η Ιστορία του Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Νέα σύνορα, 1997, σελ. 626

δεύτερης ατομικής βόμβας, έτσι ώστε να δοθεί χρόνος στους Ιάπωνες να αναλογιστούν τη δυσχερή θέση στην οποία είχαν περιέλθει. Επιλέχθηκε η Χιροσίμα που ήταν λιμάνι στρατηγικής σημασίας, δεν είχε πληγεί από τους προγενέστερους βομβαρδισμούς και αποτελούσε λοιπόν μια ιδανική τοποθεσία για την πυρηνική δοκιμή, σε έναν από τους τέσσερεις πιθανούς στόχους. Την 6^η Αυγούστου του 1945 και ώρα 05:23.15Z ένα αεροπλάνο βομβάρδισε τη Χιροσίμα οπτικά με έξοχα αποτελέσματα, σκοτώνοντας αστραπιαία 70.000 άντρες, γυναίκες και παιδιά¹⁵⁸, επιπρόσθετα από τα 76.000 κτήρια της πόλης μόλις τα 6.000 δεν καταστράφηκαν από το ωστικό κύμα και την πυρκαγιά. Στις 9 Αυγούστου και ώρα Ιαπωνίας 11:01 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη επίθεση στο Ναγκασάκι που προκάλεσε το θάνατο 30.000 ανθρώπων.

Το κυριότερο ζήτημα που αντιμετώπιζε η Ιαπωνία ήταν η αποφυγή της άνευ όρου παράδοσης. Η ήττα ήταν αναπόφευκτη επειδή η ισορροπία της χερσαίας ισχύος είχε μεταβληθεί αποφασιστικά κατά της Ιαπωνίας, τα τρία χρόνια που προηγήθηκαν. Ο στρατός της Ιαπωνίας, καθώς και οι αεροπορικές και ναυτικές δυνάμεις που τον υποστήριζαν, βρισκόταν στα πρόθυρα κατάρρευσης λόγω του καταστρεπτικού αποκλεισμού. Μεγάλο μέρος των ιαπωνικών χερσαίων στρατιωτών δυνάμεων είχαν καθηλωθεί σε ένα δαπανηρό πόλεμο με την Κίνα και στο ανατολικό μέτωπο οι αμερικανικές δυνάμεις έχοντας κατακτήσει τα περισσότερα νησιά του Ειρηνικού ετοιμάζονταν να εισβάλουν στην Ιαπωνία¹⁵⁹. Αλλά αυτό που παραμένει εκπληκτικό είναι ότι ακόμη και μετά τη ρίψη των δύο ατομικών βομβών και τη Σοβιετική εισβολή στη Ματζουρία το πολιτικό αδιέξοδο στην Ιαπωνία φαινόταν καταρχάς να παραμένει ανεπίλυτο. Το στρατιωτικό κόμμα ισχυριζόταν ότι, τίποτα δεν είχε αλλάξει και η αντίσταση μέχρις εσχάτων ήταν προτιμότερη από την αποδοχή της διακήρυξης του Πότσνταμ, καθόσον η Ιαπωνία ήταν ακόμα σε θέση να αποκρούσει επιτυχώς μια εισβολή στα νησιά της. Υπήρχαν και μη στρατιωτικοί πολιτικοί που ήταν πρόθυμοι να δεχτούν την ανωτέρω διακήρυξη, αλλά με τους γνωστούς όρους ότι, δεν έπρεπε να υπάρξει κατοχή της Ιαπωνίας, να δικάσουν οι ίδιοι οι Ιάπωνες τους υποτιθέμενους εγκληματίες πολέμου και να διατηρηθεί η θέση του Αυτοκράτορα. Τελικά ο Αυτοκράτορας κλήθηκε και πάλι να έχει τον τελευταίο λόγο που θα έκλεινε και

¹⁵⁸ Αργότερα οι Ιάπωνες ισχυρίστηκαν ότι πέθαναν αμέσως 20.000 στρατιώτες και 110.000 πολίτες

¹⁵⁹ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 198

αυτό το μελανό κεφάλαιο της ιστορίας. Τα μέλη του συμβουλίου του, αφού εξέθεσαν τις θέσεις τους, επέλεξαν να αφήσουν την τελική απόφαση στον Αυτοκράτορα, ο οποίος υιοθέτησε τη θέση του Υπουργού Εξωτερικών, ότι η Ιαπωνία δεν μπορούσε να συνεχίσει τον πόλεμο, οι όροι των συμμάχων θα έπρεπε να γίνουν δεκτοί και ζήτησε από όλους να σεβαστούν την απόφασή του. Ανήγγειλε επίσης την πρόθεση του να απευθυνθεί από ραδιοφώνου στον Ιαπωνικό λαό, ώστε να τον βοηθήσει να υποστεί το πλήγμα και ζήτησε από την Κυβέρνηση να του ετοιμάσει το αυτοκρατορικό διάγγελμα, με το οποίο θα κηρυσσόταν η λήξη του πολέμου.

Στις 14 Αυγούστου ανακοινώθηκε στους συμμάχους η παράδοση της Ιαπωνίας με μοναδικό όρο να διατηρηθεί η θέση του Αυτοκράτορα. Το πρωί της επόμενης ημέρας όλα τα ραδιόφωνα της Ιαπωνίας μετά την ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου μετέδωσαν ηχογραφημένο διάγγελμα του Χιροχίτο, σε αρχαία Ιαπωνικά, σχεδόν ακατάληπτα για τους περισσότερους υπηκόους του. Τα λόγια του θύμιζαν την προπαγάνδα των προηγούμενων ετών. Αποφάσισε την παράδοση της Ιαπωνίας, για να «στρώσει το δρόμο για τη μεγάλη ειρήνη για όλες τις γενεές που θα έρθουν, με το να αντέξουν αυτό που δεν μπορεί να αντεχθεί, και με το υποφέρουν αυτό που δεν μπορεί να υποφερθεί¹⁶⁰». Ο επίλογος γράφτηκε στο κατάστρωμα του θωρηκτού Μισούρι στις 2 Σεπτεμβρίου 1945, με την επίσημη παράδοση της Ιαπωνίας στον Στρατηγό ΜακΆρθουρ. Όλοι οι Ιάπωνες αρχηγοί συνελήφθηκαν, όμως στο Χιροχίτο επιτράπη να παραμείνει στο θρόνο του, ο οποίος δεν ήταν πλέον «θεός», αλλά υποσχέθηκε στην Ιαπωνία μια νέα εποχή «φωτισμένης ειρήνης»¹⁶¹.

¹⁶⁰ Buruma Ian, *Inventing Japan*, London, Εκδόσεις Phoenix, 2005, σελ.105

¹⁶¹ Boyle, *Β' Παγκόσμιος Πόλεμος*, σελ. 590-591

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Αξιολόγηση Στρατηγικής

4.1 Αξιολόγηση Στρατιωτικής Στρατηγικής της Ιαπωνίας

Η Ιαπωνία δεν κατανόησε την πολυεπίπεδη φύση του πολέμου που ξεκίνησε. Αυτή η λανθασμένη ερμηνεία αφορούσε σε δύο φυσικά συνδεδεμένα μεταξύ τους ζητήματα: στην αδυναμία κατανόησης του γεγονότος ότι οι όροι αναφοράς του πολέμου δεν ήταν να καθορίσουν την Ιαπωνία και στην αδυναμία κατανόησης του εχθρού. Η Ιαπωνία είδε τον πόλεμο που ξεκίνησε στο Δυτικό Ειρηνικό και τη Νοτιοανατολική Ασία το Δεκέμβριο του 1941, ως περιορισμένο πόλεμο και προέβη στο θεμελιώδες λάθος της υποτίμησης του εχθρού¹⁶². Ο Carl von Clausewitz στο βιβλίο «Περί Πολέμου», εξήγησε την ήττα της Ιαπωνίας με τη φράση:¹⁶³

«Η πρώτη, η σημαντικότερη, η αποφασιστικότερη πράξη κρίσης, που ασκεί ένας πολιτικός ή ένας γενικός διοικητής, συνίσταται συνεπώς στην ακριβή εκτίμηση του είδους του πολέμου που αναλαμβάνει, ώστε να μην τον εκλάβει σαν κάτι που δεν είναι, και να μην θέλει να τον κάνει ότι η φύση των περιστάσεων του υπαγορεύει να είναι».

Η Ιαπωνία, δεν διέθετε ανεξάρτητη πολεμική αεροπορία. Τόσο ο στρατός ξηράς όσο και το ναυτικό είχαν τη δικιά τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αεροπορία του Ιαπωνικού Ναυτικού ήταν μεγαλύτερη σε μέγεθος από αυτή του στρατού ξηράς και καλύτερα εξοπλισμένα¹⁶⁴. Ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο οι Ιάπωνες δεν ανέπτυξαν μια ενιαία θεωρία για την αεροπορική ισχύ, ήταν η διαίρεση του αεροπορικού τους όπλου στον στρατό και στο ναυτικό και στην εχθρότητα μεταξύ των δυο υπηρεσιών, η οποία συνεχίστηκε μέχρι την τελευταία μέρα του πολέμου και απέκλειε τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης αεροπορίας με στρατηγική αποστολή. Έτσι, τόσο η αεροπορία του στρατού όσο και αυτή του ναυτικού, λειτούργησαν υποστηρικτικά μόνο για τον κλάδο στον οποίο άνηκαν¹⁶⁵.

¹⁶² Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 179

¹⁶³ Clausewitz, *Περί του πολέμου*, σελ. 55

¹⁶⁴ Harvey D. A., *Army Air Force and Navy Air Force: Japanese Aviation and the Opening Phase of the War in the Far East*, *War In History*, 6: (2), 1999, pp 174-204, σελ 17

¹⁶⁵ Walter J. Boyne, *The Influence of Air Power upon History*, Gretna, Pelican Publishing Company, 2003, σελ. 165-166

Το κυριότερο κατακτητικό εργαλείο της Ιαπωνίας ήταν ο στρατός της¹⁶⁶, οι Ιάπωνες θεωρούσαν το στρατό το πρωταρχικό όπλο για να επιτύχουν την ηπειρωτική ηγεμονία, ενώ το ναυτικό προοριζόταν απλώς να μεταφέρει, να εφοδιάζει, να υποστηρίζει και να προστατεύει το στρατό και ταυτόχρονα να εγγυάται την ασφάλεια της κυριότερης βάσης των επιχειρήσεων, δηλαδή των ιαπωνικών νησιών¹⁶⁷. Με λίγα λόγια, η χερσαία ισχύς ήταν το κλειδί των στρατιωτικών επιτυχιών της Ιαπωνίας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο¹⁶⁸. Έχοντας καταστρώσει τα επί μέρους σχέδιά τους στο πλαίσιο μιας ηπειρωτικής στρατηγικής, οι Ιάπωνες άργησαν να καταλάβουν πως αυτός ο νέος πόλεμος με τη Δύση θα διαμορφωνόταν κυρίως από τη ναυτική στρατηγική¹⁶⁹.

Παρά το γεγονός ότι στον πόλεμο του Ειρηνικού το ιαπωνικό ναυτικό είχε ηγετική θέση στις εξελίξεις που σχετιζόταν με τη ναυτική αεροπορία, τα αεροπλανοφόρα συνέχιζαν να θεωρούνται όπλα υποστήριξης στις ενέργειες του στρατού και όχι εργαλεία επιθετικής δράσης. Ακόμα και μετά το Περλ Χάρμπορ, οι επιτιθέμενες μονάδες του ναυτικού θα χρησιμοποιούνταν για την υποστήριξη των επιχειρήσεων του στρατού ξηράς στη νότιο ανατολική Ασία.¹⁷⁰

Αντίθετα με τους οπαδούς των θωρηκτών, ο ναύαρχος Ιζορόκου Γιαμαμότο πίστευε ότι τα Αμερικανικά αεροπλανοφόρα και η συνοδεία τους ήταν το επιχειρησιακό κέντρο βάρους των ΗΠΑ στον Ειρηνικό, η καταστροφή του οποίου θα επέτρεπε στους Ιάπωνες να αποκτήσουν τον έλεγχο της θάλασσας και να διατηρήσουν την πρωτοβουλία¹⁷¹.

Οι αναμετρήσεις με αμερικανικά και βρετανικά πολεμικά πλοία άρχισαν να πείθουν τους Ιάπωνες ότι, το αεροπλανοφόρο θα είχε κεντρικό ρόλο για την επίτευξη μελλοντικών επιτυχιών.¹⁷² Ωστόσο, χρειάζονταν μια νέα ναυτική στρατηγική για να οργανωθεί ο στόλος, έτσι ώστε να μπορούν τα κατά παράδοση κύρια πλοία (θωρηκτά, καταδρομικά) να υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις των αεροπλανοφόρων.

¹⁶⁶ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 237

¹⁶⁷ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 835

¹⁶⁸ Mearsheimer, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, σελ. 238

¹⁶⁹ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 846

¹⁷⁰ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 834 -866

¹⁷¹ Michael R. Matheny, *Midway: A Case Study the Role of Major Operations in Maritime Campaigns*, Newport, Naval War College, Department of Joint Military Operations, 1995, σελ. 7

¹⁷² Gross J.Jonathan, *Imperial Japanese Navy Campaign Planning and Design of the Aleutian – Midway Campaign*, Kansas: USA Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, 2013, σελ.1

Ένα αεροπλανοφόρο δεν μπορούσε να πάρει απλά τη θέση ενός θωρηκτού στη μάχη¹⁷³. Με τη χρήση των αεροπλανοφόρων σύμφωνα με την ιδέα της αποφασιστικής μάχης, για κάλυψη αναγκών σε τακτικό επίπεδο, εξανεμίζονταν η στρατηγική αξία του αεροπλανοφόρου για την άμυνα της αυτοκρατορίας.¹⁷⁴

Οι Ιάπωνες σταδιακά συνειδητοποίησαν ότι, ο αποτελεσματικότερος τρόπος άμυνας κατά των αμερικανικών αποβατικών επιχειρήσεων που υποστηρίζονταν από υπέρτερη αεροπορική και ναυτική ισχύ πυρός, δεν ήταν η ανάπτυξη των δυνάμεων κατά μήκος των ακτών αλλά η δημιουργία θυλάκων. Όταν όμως ξεκίνησαν να εφαρμόζουν αυτή την αμυντική τακτική, ήταν πλέον αργά για να μπορέσουν να εκτρέψουν την πορεία του πολέμου.

Κατά την περίοδο 1942-1945, οι ιαπωνικές χερσαίες και αεροπορικές δυνάμεις, οι οποίες βρίσκονταν στο κινεζικό μέτωπο ήταν πολύ πιο ισχυρές από όσο απαιτούνταν για να διατηρήσουν τις στοιχειώδεις επιχειρήσεις που διεξάγονταν εκεί, με εξαίρεση τις επιχειρήσεις που διεξήχθησαν στη Νότια Κίνα το 1944. Οι Ιάπωνες στρατηγικοί σχεδιαστές, όχι μόνο άργησαν να θέσουν ως υψηλότερη προτεραιότητα τον Ειρηνικό, αλλά έκριναν και λανθασμένα, ποια από τις αμερικανικές διεισδύσεις ήταν η πιο απειλητική. Συγκεντρώσουν την προσοχή τους σε αμυντικά μέτρα εναντίον της προέλασής του ΜακΆρθουρ στον Νοτιο-δυτικό Ειρηνικό, παρά στις κινήσεις των δυνάμεων του ναυάρχου Νίμιτς στον Κεντρικό Ειρηνικό.

Τα πλεονεκτήματα που θα μπορούσε να είχε αντλήσει η Ιαπωνία διεξάγοντας επιχειρήσεις επί των εσωτερικών γραμμών, για την υπεράσπιση της Νότιας Περιοχής Πρώτων Υλών, μικρότερη απόσταση των βάσεων των επιχειρήσεων από τους τομείς του μετώπου και αυξημένη κινητικότητα κατά τη μετακίνηση των μονάδων στις διάφορες περιοχές, χωρίς να εκτίθενται σε κίνδυνο οι κύριες γραμμές επικοινωνιών, ακυρώθηκαν από την εισαγωγή των αμερικανικών υποβρυχίων μεγάλης ακτίνας δράσεως, το ιδιοφυές σύστημα του θαλάσσιου ανεφοδιασμού που εφήρμοσε ο Τρίτος Στόλος, καθώς και από τα ταχύπλοα αεροπλανοφόρα, τα οποία μπορούσαν να εξαπολύσουν πάνω από 100 βομβαρδιστικά τα οποία και δρούσαν υπό τις διαταγές του Νίμιτς και όχι του ΜακΆρθουρ.

¹⁷³ Gross, *Imperial Japanese Navy Campaign Planning and Design of the Aleutian – Midway Campaign*, σελ. 8

¹⁷⁴ Gross, *Imperial Japanese Navy Campaign Planning and Design of the Aleutian – Midway Campaign*, σελ. 33

Το Ιαπωνικό ναυτικό, από το 1923, είχε προσδιορίσει το ναυτικό των ΗΠΑ ως ενδεχόμενο εχθρό τον οποίο έπρεπε να αντιμετωπίσει. Η στρατηγική του ήταν προσαρμοσμένη στο πώς θα νικήσει έναν πολυπληθέστερο αντίπαλο. Σχεδίαζε να περιορίσει τον αριθμό των αμερικανικών πλοίων με επιθέσεις μακρινής ακτίνας, με υποβρύχια και καταδρομικά, όταν οι Αμερικανοί θα διέσχίζαν τον Ειρηνικό. Ο μειωμένος αυτός στόλος, θα κατανακιδόνταν από τον ιαπωνικό. Αυτό θα γίνονταν εφικτό μέσα από την ανώτερη τεχνολογία και την πίστη στο Ιαπωνικό μαχητικό πνεύμα, τα οποία θα αντιστάθμιζαν την οποιαδήποτε ποσοτική υπεροχή.

Στο στρατιωτικό δόγμα των Ιαπώνων και ιδιαίτερα σε αυτό του ναυτικού, η έννοια της αποφασιστικής μάχης ήταν ζωντανή¹⁷⁵. Οι επιτυχίες κατά τους πρώτους μήνες του πολέμου, οδήγησαν τους Ιάπωνες να πιστεύουν ότι ήταν δυνατό να επιτύχουν μια στρατηγική νίκη, η οποία θα μπορούσε να τερματίσει τον πόλεμο μέσω διαπραγματεύσεων για ειρήνη.

Τέλος ένα έθνος χωρίς την πείρα της ήττας και το πιο σημαντικό, ένα έθνος που δημιουργήθηκε από τους θεούς και κυβερνούσε ένας θεός, δεν μπορούσε να προβλέψει την ήττα. Αυτή η θρησκευτική διάσταση παρείχε τη βάση για την πίστη στην υπεροχή της ιαπωνικής στρατιωτικής δέσμευσης, που ήταν η εγγύηση για την εθνική ήττα¹⁷⁶.

4.2 Γιατί η Ιαπωνία Έχασε τον Πόλεμο

Η Ιαπωνία είχε εμπλακεί σε έναν πόλεμο, που δεν μπορούσε να κερδίσει. Ακόμα και αν οι στρατιωτικοί, που ουσιαστικά κυβερνούσαν τη χώρα ήταν ιδιοφυή άτομα και δεν έκαναν τα λάθη που έκαναν, η Αμερική θα ήταν και πάλι σε πλεονεκτική θέση, αφού μπορούσε να παράγει περισσότερα αεροπλάνα, πλοία και όλα τα απαραίτητα υλικά πιο γρήγορα και πιο αποτελεσματικά από τους Ιάπωνες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι οι σύμμαχοι πρώτα στράφηκαν κατά της Γερμανίας, που τη θεωρούσαν μεγαλύτερη απειλή, και μετά ασχολήθηκαν με την Ιαπωνία.

Ο πόλεμος φθοράς σε όλο τον πόλεμο είχε το κόστος του. Οι Ιαπωνία απλά

¹⁷⁵ Matheny, *Midway: A Case Study the Role of Major Operations in Maritime Campaigns*, σελ. 2

¹⁷⁶ Marston, *The Pacific War Companion - From Pearl Harbor to Hiroshima*, σελ. 179

δεν μπορούσε να συναγωνιστεί τις ΗΠΑ στους ρυθμούς κατασκευής αεροσκαφών και εκπαίδευσης των πιλότων. Με την έναρξη του πολέμου οι Ιάπωνες πιλότοι είχαν αποκτήσει πολύτιμη πολεμική εμπειρία κατά τον πόλεμο της Κίνας. Όμως κατά τις ναυμαχίες του 1941-42 πολλοί έχασαν τη ζωή τους και οι αντικαταστάτες τους ήταν άπειροι και υστερούσαν κατά πολύ από τους πιλότους των ΗΠΑ, σε ώρες πτήσεων και μαχητικής εμπειρίας. Με την εξέλιξη των επιχειρήσεων τα πράγματα χειροτέρευαν, επειδή σκοτώνονταν πριν αποκτήσουν πολεμική εμπειρία. Αυτό εξηγεί γιατί αποφάσισαν, στη ναυμαχία του Λάιτε, να χρησιμοποιήσουν τα αεροπλανοφόρα ως δόλωμα και τα θωρηκτά ως κύρια επιθετική δύναμη και όχι το αντίστροφο.

Το να διατηρεί τις δυνάμεις της στην Κίνα ήταν ήδη πολύ δύσκολο για την Ιαπωνία, πράγμα που έκανε αδύνατη την προσπάθεια να υπερασπίσουν τις θέσεις τους στη νοτιοδυτική Ασία και στον Ειρηνικό. Η Ιαπωνία είχε ανοίξει περισσότερα μέτωπα από όσα θα μπορούσε να υπερασπίσει. Οι αρχικές επιτυχίες του 1941-'42 έδωσαν στους στρατιωτικούς την εντύπωση ότι θα μπορούσαν να συνεχίσουν να κατακτούν, και έτσι συνεχώς να ισχυροποιούν τις θέσεις τους. Όμως αυτό που δεν μπόρεσαν να δουν ήταν το μέγεθος του μετώπου που είχαν ανοίξει, και η ποιότητα των αντιπάλων τους. Στη χώρα είχαν εξαντληθεί τα καύσιμα, τα πολεμικά αεροσκάφη, και το φαγητό. Το μόνο που έμενε ήταν ο λαός, αλλά και αυτός ύστερα από τους βομβαρδισμούς, άρχισε να μειώνεται. Η Ιαπωνία είχε κινητοποιήσει και σχεδόν εξαντλήσει το σύνολο των πόρων της.

Η κατοχή και διατήρηση της Μαντζουρίας έγινε αποτελεσματικά, χωρίς να προκληθούν σοβαρές αντιδράσεις από τον υπόλοιπο κόσμο. Ωστόσο η συνέχεια της επεκτατικής της πολιτικής, και ιδίως η εμπλοκή στην Κίνα ήταν τα γεγονότα εκείνα που οδήγησαν στην τελική ήττα της χώρας το 1945. Η Κίνα ήταν μια περιοχή από την οποία η Ιαπωνία δεν μπορούσε να υποχωρήσει, τόσο λόγω του στρατιωτικού καθεστώτος της χώρας, όσο και για οικονομικούς και λόγους κύρους. Αυτό ανάγκασε την Ιαπωνία να εμπλακεί και με τις ΗΠΑ. Ωστόσο η κίνηση της να συμμαχήσει με τις δυνάμεις του Άξονα δεν βασιζόταν στην προσδοκία ότι έτσι θα μπορούσε να νικήσει την Αμερική, αλλά ήλπιζε να την πείσει να μην μπει στον πόλεμο. Οι ΗΠΑ από την πλευρά τους αναγκάστηκαν να σκληρύνουν τη θέση τους, για να κάνουν την Ιαπωνία να υποχωρήσει .

Ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η ήττα της Ιαπωνίας οφείλεται αποκλειστικά στα δικά της λάθη. Μια υψηλή στρατηγική δεν

αναπτύσσεται στο κενό και η υψηλή στρατηγική της Ιαπωνίας ήρθε σε αντίθεση με αυτή των ΗΠΑ. Η Ιαπωνία έκανε το λάθος να προκαλέσει έναν αντίπαλο, τον οποίο δεν μπορούσε να νικήσει, αναγκάζοντας έτσι την Αμερική να μπει στον πόλεμο. Έχοντας σχεδόν όλους τους πόρους που χρειαζόταν για τη διεξαγωγή του πολέμου στα εδάφη της και με έναν προσεκτικό στρατηγικό σχεδιασμό που προέβλεπε την σταδιακή προσέγγιση της Ιαπωνίας, οι ΗΠΑ ήταν σε ιδιαιτέρως πλεονεκτική θέση. Επιπλέον χρησιμοποίησαν με επιτυχία κάθε δυνατότητα που τους έδωσε η τεχνολογία, από τη χρήση των υποβρυχίων έως την ατομική βόμβα. Η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ σε αυτή την περίπτωση ήταν πιο αποτελεσματική από αυτή της Ιαπωνίας.

Η ικανότητα της αμερικανικής βιομηχανίας να ξεπεράσει την ιαπωνική παραγωγή πολεμικών σκαφών και αεροπλάνων απέδωσε στο μέτωπο. Στη συνέχεια, τα γεγονότα στην Ιβοζήμα και στην Οκινάουα έπεισαν την αμερικανική διοίκηση ότι μια επίθεση στα κυρίως ιαπωνικά νησιά θα είχε πολύ μεγάλο κόστος, τουλάχιστον ένα εκατομμύριο απώλειες, για να επιχειρηθεί και επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν άλλα μέσα.

Η πολιτική κατάσταση στην Ιαπωνία ήταν επίσης ένας από τους κύριους λόγους που οδήγησαν στην ήττα. Οι ηγέτες της Ιαπωνίας είχαν αρχίσει να μπερδεύουν τους εθνικούς στρατιωτικούς στρατηγικούς σκοπούς με τις οικονομικές και ηθικές προεκτάσεις τους. Η κατάργηση των πολιτικών κομμάτων το 1940, και η αποσιώπηση κάθε φωνής που μιλούσε για απεμπλοκή, επιδείνωσαν την κατάσταση. Οι ΗΠΑ αποτελούσαν ανοησία, κατά την άποψη νηφάλιων στρατηγικών ιθυνόντων, όπως ο ναύαρχος Γιαμαμότο, ιδιαίτερα όταν κατέστη σαφές ότι το μεγαλύτερο μέρος του ιαπωνικού στρατού θα παρέμενε στην Κίνα, αλλά και η μη σύγκρουση με τις ΗΠΑ μετά τον Ιούλιο του 1941, θα άφηνε την Ιαπωνία εκτεθειμένη στο δυτικό οικονομικό εκβιασμό, που αποτελούσε μια εξίσου ανυπόφορη σκέψη.

Ένα πρόβλημα που παρουσίασε η στρατιωτική στρατηγική της Ιαπωνίας ήταν η έλλειψη σωστού συντονισμού ανάμεσα στο στρατό και το ναυτικό. Έτσι, ενώ το ναυτικό προσανατολιζόταν σε έναν μελλοντικό πόλεμο, είτε με τη Μ Βρετανία, είτε με τις ΗΠΑ, τα μάτια του στρατού ήταν προσηλωμένα στην Ασιατική ήπειρο και στην απειλή από τη Σοβιετική Ένωση. Από τη στιγμή που ο στρατός είχε πολύ μεγαλύτερη επιρροή στην ιαπωνική πολιτική και κυριαρχούσε επίσης, στο αυτοκρατορικό γενικό επιτελείο, συνήθως οι απόψεις του επικρατούσαν.

Ύστερα από την εμπλοκή με την Κίνα, κανένας Ιάπωνας ηγέτης δεν περίμενε έναν τόσο εκτεταμένο σε διάρκεια πόλεμο, οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων έλπιζαν σε μια νίκη που θα ερχόταν γρήγορα, όπως στη Μαντζουρία. Η επίθεση στις ΗΠΑ έβαλε την Ιαπωνία σε μια κατάσταση, που μόνο η νίκη θα μπορούσε να ικανοποιήσει την εθνική τιμή, έτσι οι Ιάπωνες αφιερώθηκαν σε έναν σκοπό στον οποίο μια στρατιωτική νίκη ήταν αδύνατη.

Αν θα θέλαμε να συνοψίσουμε με μια φράση του λόγους, που οδήγησαν στην τελική ήττα της Ιαπωνίας, θα πρέπει να επιστρέψουμε περίπου 2500 χιλιάδες χρόνια πίσω και να εξετάσουμε το έργο του Θουκυδίδη. Ο «πατέρας» του κλάδου των διεθνών σχέσεων, μέσα από την εξιστόρηση των γεγονότων του πελοποννησιακού πολέμου, είχε καταφέρει να αναλύσει και την περίπτωση της Ιαπωνίας. Η Ιαπωνία δεν είχε κάνει τίποτα διαφορετικό, από το λάθος που έκαναν οι Αθηναίοι με την εκστρατεία τους στη Σικελία. Το λάθος της είναι ότι η υψηλή στρατηγική, που ακολούθησε δεν κατάφερε να προσαρμόσει τους πολιτικούς της σκοπούς στα μέσα που διέθετε. Οι επιτυχίες της στη Μαντζουρία, στην Κίνα και στον Ειρηνικό, δημιούργησαν ένα αίσθημα ασφαλείας, και ταυτόχρονα μια επιθυμία περαιτέρω εξάπλωσης. Όμως οι διαθέσιμοι πόροι δεν ήταν αρκετοί για προώθηση αυτών σκοπών.

Επίσης, σύμφωνα με τον Σουν Τσου, η Ιαπωνία δεν γνώριζε ούτε τον εαυτό της, ούτε τον αντίπαλο της, έτσι το αποτέλεσμα της μάχης ήταν προδιαγεγραμμένο, καθώς σύμφωνα με τον κινέζο αναλυτή, μόνο η εις βάθος γνώση όλων των εμπλεκομένων παραγόντων, καθώς και η δυνατότητα άμεσης προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη σωστή εκπόνηση μιας αποτελεσματικής υψηλής στρατηγικής.

Σε όλη τη διάρκεια του πολέμου η ιαπωνική ανώτατη διοίκηση επέδειξε έλλειψη ευελιξίας και αδυναμία να προσαρμοστεί στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του πολέμου. Έδωσε ελάχιστη προσοχή στην αρχή που είχε διατυπώσει πριν από έναν και παραπάνω αιώνα ο Κλάουζεβιτς, όταν έλεγε «η πρώτη, η μέγιστη, η πιο ευρείας επίπτωσης επιλογή στην οποία πρέπει να προβούν οι πολιτικοί και οι ανώτατοι αξιωματικοί είναι ο καθορισμός του είδους του πολέμου τον οποίον αρχίζουν και δεν πρέπει να κάνουν το λάθος να τον μετατρέψουν ή να προσπαθήσουν να τον μετατρέψουν σε κάτι ξένο προς τη φύση του»

Ύστερα από τις πρώτες ήττες, η κατάσταση έγινε μη αναστρέψιμη. Ο αντίπαλος της Ιαπωνίας ήταν πολύ πιο ισχυρός, πολύ πιο οργανωμένος και αποφασισμένος να επιβληθεί. Στη συνέχεια η Ιαπωνία ωθούμενη περισσότερο από τα συναισθήματα της, παρά από την προσπάθεια διάγνωσης του περιβάλλοντος και των συνθηκών, συνέχιζε να εθελουφλεί μπροστά στην επερχόμενη ήττα, οδηγώντας τον λαό της σε όλο και χειρότερη θέση. Το μέγεθος αυτής της τραγωδίας αποδεικνύεται από το γεγονός ότι χρειάστηκε τελικά να γίνει χρήση ατομικών όπλων, για να καμφθεί η θέληση της. Τελικά η Ιαπωνία ηττήθηκε επειδή δεν μπόρεσε να συσχετίσει τα μέσα με τους σκοπούς και να αναπτύξει μια κατάλληλη υψηλή στρατηγική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο:

Συμπεράσματα - Διδάγματα

5.1 Συμπεράσματα

Παρόλο που η Ιαπωνία και η Γερμανία δεν συνεργάστηκαν ποτέ ουσιαστικά, η κατάρρευση του καθεστώτος του Χίτλερ επιτάχυνε σαφώς την ήττα της Ιαπωνίας, διότι έδωσε τη δυνατότητα στους συμμάχους να μεταφέρουν σημαντικούς πόρους στον Ειρηνικό, ώστε να ολοκληρώσουν την καταστροφή της συρρικνούμενης αυτοκρατορίας του Χιροχίτο.

Ο ιαπωνικός στόλος, ενώ διέθετε πολλά θωρηκτά με την τακτική που ακολούθησε δεν τα ενέπλεξε σχεδόν σε καμιά επιχείρηση. Στον τομέα του πολέμου του Ειρηνικού, το αμερικανικό ναυτικό εισήλθε στον πόλεμο με την πεποίθηση ότι θα αποκτήσει το θαλάσσιο έλεγχο, πετυχαίνονται ολοκληρωτική καταστροφή του αντίπαλου στόλου, εφαρμόζοντας στρατηγική της εκμηδένισης χρησιμοποιώντας τα θωρηκτά. Μετά από μικρό αριθμό μαχών αυτού του είδους, οι αμερικανοί είναι αυτοί που απέκτησαν το θαλάσσιο έλεγχο με την αεροπορία που έδρευε σε αεροπλανοφόρα, τις επιτυχής αμφίβιες επιχειρήσεις, την ανώτερη επιμελητεία και τον υποβρύχιο πόλεμο¹⁷⁷.

Το μόνο στρατιωτικό συμπέρασμα ήταν, ότι η μοίρα της Ιαπωνίας εξαρτιόταν από τις εξελίξεις στο Ευρωπαϊκό μέτωπο. Η Γερμανική νίκη θα ήταν το μόνο γεγονός που θα μπορούσε να αποτρέψει την αμερικανική επίθεση στον Ειρηνικό και η Ιαπωνία να μην υποχρεωθεί να αντιμετωπίσει μία επίθεση από ανώτερες της δυνάμεις, τόσο στρατιωτικά, όσο και βιομηχανικά. Ακόμα και μέχρι το 1945 πολλοί από τους Ιάπωνες ηγέτες δεν παραδέχονταν ότι η ημέρα του Περλ Χάρμπορ ήταν αυτή που θα έκρινε την τύχη του πολέμου. Το Ιαπωνικό έθνος, επιλέγοντας τον ολοκληρωτικό πόλεμο, ταυτόχρονα εξέθεσε τον εαυτό του σε ολοκληρωτική ήττα.

Η Ιαπωνία κινητοποίησε το σύνολο των ενόπλων δυνάμεων της, σε ολόκληρη την εξεταζόμενη περίοδο. Η παραγωγή όπλων και πολεμοφοδίων ήταν μια από τις πρώτες προτεραιότητες και εντάθηκε κυρίως από το 1942 και μετά, σε βάρος των αναγκών του πληθυσμού. Ωστόσο η σύζευξη πολιτικού στόχου και μέσων δεν ήταν

¹⁷⁷ Lawrence Sondhaus, *Strategic Culture and Ways of War*, Routledge Abingdon Oxon, 2006, σελ. 57

επιτυχημένη. Η Ιαπωνία υπερεκτίμησε τις δυνάμεις της και προχώρησε σε κινήσεις οι οποίες αναπόφευκτα την οδήγησαν τελικά στην ήττα.

Ο ιαπωνικός στρατηγικός σχεδιασμός δεν είχε λάβει υπόψη του και δεν έδωσε υψηλή προτεραιότητα στις επιμελητειακές απαιτήσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, με τις κατακτήσεις στη Νότια Ασία και στον Ειρηνικό, η Ιαπωνία να υπερεξαπλωθεί και τελικά οδηγήθηκε σε αναπόφευκτη ήττα, καθόσον η παρούσα και μελλοντική παραγωγική της ικανότητα δεν μπορούσε να παράγει και διακινεί εξοπλισμό και εφόδια, ώστε να μπορεί να εφοδιάζει ικανοποιητικά τις δυνάμεις της στα ηπειρωτικά και νησιωτικά μέτωπα. Η περίμετρος της ιαπωνικής επέκτασης στην περίοδο της ακμής της είχε μήκος 14.200 μίλια, ήταν περίπου η μισή της περιμέτρου της γης. Για τον έλεγχο αυτής της περιμέτρου χρειαζόνταν τεράστιος σε αριθμό μονάδων στόλος, καθώς και μακράς ακτίνας δράσεως αεροσκάφη, όμως από το 1943 και μετά ο ρυθμός βυθίσεως των ιαπωνικών πλοίων ήταν πολύ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο ναυπήγησης νέων και η Ιαπωνία δεν είχε στο δυναμικό της αεροπλάνα μακράς ακτίνας δράσης, ικανά να συγκριθούν ποσοτικά και ποιοτικά με αυτά που διέθεταν οι ΗΠΑ¹⁷⁸.

Η Ιαπωνία ξεκίνησε την έκδοση σχεδίων κινητοποίησης των πόρων, ώστε να αντλήσει από τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας και να προάγει τον στρατιωτικό τομέα. Ωστόσο οι παραγωγή δεν μπορεί να παραμείνει σταθερή, από τη στιγμή που οι συναλλαγές με το εξωτερικό, οπότε και η ροή των πρώτων υλών, σταματάνε. Τέλος το εμπάργκο του πετρελαίου οδήγησε την Ιαπωνία να επιτεθεί στην Αμερική. Κατά τη διάρκεια του πολέμου του Ειρηνικού, η Ιαπωνία αντλούσε τους πόρους που της χρειάζονται από τον πληθυσμό της.

Η Ιαπωνία, φάνηκε να αδιαφορεί για τη διεθνή νομιμοποίηση των πράξεων της. Φρόντισε να δημιουργεί μια συλλογιστική πίσω από τις ενέργειες της, που αφορούν την ένωση της ανατολής κάτω από τη δική της ηγεμονία και την αποκοπή της από την επιρροή των δυτικών δυνάμεων. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι μεγάλες αποικιακές δυνάμεις, κυρίως η Βρετανία, η Γαλλία και η Ολλανδία ανησύχησαν για την τύχη των κτήσεων τους, όμως σύντομα ενεπλάκησαν στον πόλεμο στην Ευρώπη, πράγμα που τους στερούσε την ευχέρεια των κινήσεων. Οι ΗΠΑ στην αρχή δεν έδωσαν μεγάλη σημασία και ταλαντεύτηκαν ανάμεσα στον απομονωτισμό και την

¹⁷⁸ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ. 847, 848

εμπλοκή, ωστόσο η επίθεση των Ιαπώνων στο Περλ Χάρμπορ, εξάλειψε κάθε ενδοιασμό τους.

Η Ιστορία έχει καταδείξει ότι, εκτός από περιπτώσεις επίθεσης ενός εναντίον πολύ κατώτερου σε ισχύ εχθρού, δεν είναι δυνατόν να επιτευχτεί πλήγμα εναντίον του αντιπάλου, τόσο αποτελεσματικό, που να παραλύει την ικανότητα του για αντίσταση ή αποφυγή.

Είναι φανερό ότι το καλοκαίρι του 1945, ο Τρούμαν δεν έβλεπε το Στάλιν ως ένα σύμμαχο στρατευμένο σε ένα κοινό σκοπό, που ήταν η ήττα της Ιαπωνίας, αλλά ως ένα ανταγωνιστή στον αγώνα δρόμου για το ποιος θα ανάγκαζε την Ιαπωνία να παραδοθεί. Ο ισχυρισμός του προέδρου των ΗΠΑ, πως χρησιμοποίησε την ατομική βόμβα για αναγκάσει την Ιαπωνία να παραδοθεί, στην ουσία αποτέλεσε την πρώτη στρατιωτική ενέργεια του Ψυχρού Πολέμου, καθόσον είχε σκοπό να προκαλέσει δέος στη Σοβιετική Ένωση, τον μελλοντικό αντίπαλο της Αμερικής.

Μέχρι το 1942, η υψηλή στρατηγική της Ιαπωνίας προέβλεπε τη δημιουργία μιας αμυντικής περιμέτρου και την προσπάθεια εκβιασμού των ΗΠΑ ώστε να με την απειλή ενός παρατεταμένου πολέμου φθοράς, να υποχωρήσουν και να μην εμπλακούν στις υποθέσεις της Άπω Ανατολής. Αυτή η υψηλή στρατηγική λειτουργούσε αποτελεσματικά μέχρι το 1942 ,στη συνέχεια όμως εγκαταλείφθηκε για μια καινούρια, που αναζητούσε την παραπέρα επέκταση με κάθε τρόπο. Η Ιαπωνία εξαπλώθηκε περισσότερο από τις δυνατότητές της, με καθοριστικό παράγοντα στην τελική ήττα της την απόφαση των στρατιωτικών να προβούν και σε άλλες καταλήψεις νησιών, ώστε να πλησιάσουν την Αυστραλία. Συμπερασματικά η υψηλή στρατηγική της Ιαπωνίας στην αρχή της ήταν επιτυχής, όμως η Ιαπωνία απέκτησε απεριορίστους στόχους, που δεν μπορούσε να τους επιτύχει με τα περιορισμένα μέσα που διαθέτει. Η κατάσταση αυτή οδηγεί τελικά τη χώρα στην ήττα.

Σε ότι αφορά στον τομείς της οικονομίας και της εσωτερικής νομιμοποίησης, οι Ιάπωνες ξεπέρασαν τις δυνατότητές τους επιτελώντας ένα τεράστιο άθλο για την αντιμετώπιση των συνεχώς επιτακτικών υπαρχουσών δυσχερειών έφτασαν στο έπακρο των δυνατοτήτων τους. Για αυτό το λόγο χρησιμοποιούσαν διαρκώς νέους τρόπους εξοικονόμησης και εξεύρεσης πόρων, ακόμα και όταν το σύνολο σχεδόν των εισαγωγών σε πρώτες ύλες ήταν σχεδόν μηδαμινό. Με δεδομένο ότι, οι Ιάπωνες

ήλπιζαν ότι η Αμερική δεν θα εμπλεκόταν σε ένα πόλεμο φθοράς στον Ειρηνικό, δεν σχεδίασαν την οικονομική τους πολιτική σε βάθος χρόνου, για ένα παρατεμένο πόλεμο, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις προέβησαν σε αισιόδοξους υπολογισμούς. Επιπρόσθετα, ο ιαπωνικός λαός είχε πεισθεί για το σκοπό του πολέμου και υπέμενε, ιδίως κατά το 1945, τις επιπτώσεις που προέρχονταν από τους συνεχείς βομβαρδισμούς εναντίων των πόλεων και την έλλειψη βασικών ειδών, χωρίς αντιδρά. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ακόμα και με αυτές τις δύσκολες συνθήκες, οι κάτοικοι της χώρας έκαναν προσπάθειες να αυξήσουν την στρατιωτική παραγωγή και δέχονταν ακόμα και να πεθάνουν στο σύνολο τους, αν η πατρίδα τους ζητούσε κάτι τέτοιο. Η αυτοθυσία είχε γίνει πλέον εθνικό καθήκον, και η ατίμωση που ερχόταν με την παράδοση, πρόσταζε τη μέχρι θανάτου μάχη ή την αυτοκτονία.

Έχει επικρατήσει η άποψη, ότι η ήττα της Ιαπωνίας επετεύχθη από τη χρησιμοποίηση των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι. Όμως αυτή η άποψη θεωρείται λανθασμένη. Τα ατομικά όπλα, απλώς επιτάχυναν την ήδη θεωρούμενη ως βέβαιη παράδοση της Ιαπωνίας, λειτουργώντας ως καταλύτης. Η Ιαπωνία έχοντας εξαντλήσει το σύνολο των πόρων της, κατά τα προηγούμενα χρόνια, στις επιχειρήσεις εναντίων του αμερικανικού στρατού, χωρίς τον ισχυρό στόλο του παρελθόντος, με κατεστραμμένες τις υποδομές της, δεν μπορούσε να συνεχίσει επ' άπειρον τις επιχειρήσεις και ουσιαστικά βρισκόνταν στο έλεος των αμερικανικών δυνάμεων. Εξάλλου, οι ίδιοι η Ιάπωνες γνώριζαν ότι η νίκη της Αμερικής ήταν προδιαγεγραμμένη, όμως η ψυχοσύνθεση τους απαγόρευε την παράδοση και μια απόβαση στην Ιαπωνία θα είχε μεγάλο κόστος σε αμερικανούς στρατιώτες. Έτσι λοιπόν τα ατομικά όπλα χρησιμοποιήθηκαν για να αποτρέψουν αυτή την πιθανότητα.

Οι Ιάπωνες κατηγορούσαν τον ιμπεριαλισμό των δυτικών δυνάμεων και με τη δικαιολογία της απελευθέρωσης των ασιατικών λαών από την αποικιοκρατία της δύσης, επιχείρησαν να εγκαταστήσουν την δική τους ηγεμονία και εκμεταλλεύονταν στο έπακρο τους ενεργειακούς πόρους, τις πρώτες ύλες και το ανθρώπινο δυναμικό των κατεκτημένων περιοχών.

Η διαφορά ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς φαίνεται και στις στρατιωτικές τακτικές που ακολουθήθηκαν. Πολύ πιο ορθολογιστές Αμερικανοί, ως γνήσιοι εκπρόσωποι της Δύσης, βασίζονταν στη συντριπτική υπεροχή της βιομηχανίας τους, στην τεχνοκρατική οργάνωση και εκπαίδευση των στρατευμάτων τους και

στην αφθονία των πρώτων υλών που τους προσέφερε η πατρίδα τους. Αντίθετα οι Ιάπωνες, φανατικά πιστοί στη στρατιωτική τους παράδοση, στην ιερότητα της μορφής του αυτοκράτορα και στη λατρεία της γενέθλιας γης, πολεμούσαν με λιγοστά μέσα, έχοντας πάντα το βλέμμα στραμμένο στο ένδοξο παρελθόν. Η τελική τους συντριβή ήλθε σχεδόν φυσιολογικά, αφού παρέβησαν τον θεμελιώδη κανόνα που θα ακολουθούσε ένας γνήσιος σαμουράι: την αποφυγή της σύγκρουσης. Οι όροι του "παιγνιδιού" τον 20^ο αιώνα είχαν πια μεταβληθεί και το ξίφος είχε δώσει τη θέση του στη βαριά βιομηχανία και στην υψηλή τεχνολογία.

5.2 Διδάγματα για το Σήμερα

Ίσως, η πιο σημαντική προσφορά του πολέμου στον Ειρηνικό στην ιστορία της στρατιωτικής στρατηγικής είναι το αμερικανικό σύστημα αμφιβίου πολέμου. Στα τέλη του 1944 η Ιαπωνία αποφάσισε τη μεταφορά στρατευμάτων στις Φιλιππίνες, όμως στον αέρα του Ειρηνικού κυριαρχούσε η αμερικανική αεροπορία, η οποία επέφερε ολέθρια χτυπήματα στις δια θαλάσσης μεταφερόμενες δυνάμεις. Η εντυπωσιακή αυτή επίδοση οφειλόταν εν μέρει στην αμερικανική αεροπορική υπεροχή. Σύμφωνα με την Αμερικανική Επιθεώρηση Στρατηγικού Βομβαρδισμού: «Οι αποβατικές μας επιχειρήσεις ήταν πάντοτε επιτυχείς επειδή πάντοτε εξασφαλιζόταν αεροπορική κυριαρχία στην περιοχή του αντικειμενικού σκοπού προτού γίνει απόπειρα απόβασης»¹⁷⁹.

Επίσης οι Ιάπωνες έχοντας απολέσει τον έλεγχο του αέρα, δεν μπορούσαν να αποτρέψουν τη συγκέντρωση αμερικανικών δυνάμεων σε συγκεκριμένα νησιά στην περιφέρεια της ιαπωνικής αυτοκρατορίας στον Ειρηνικό, αλλά ούτε και να εξασφαλίσουν τη ροή εφοδίων και ενισχύσεων σε αυτά καταδικάζοντας αυτές τις απομονωμένες φρουρές σε καταστροφή ή μια μετά την άλλη. Σήμερα στον ιδιαίτερο χώρο του Αρχιπελάγους του Αιγαίου το συντριπτικό πλεονέκτημα θα το αποκτήσει αυτός που θα αποκτήσει τον αεροπορικό έλεγχο που θα του δώσει τη δυνατότητα, εκτέλεσης αμφίβιων επιχειρήσεων για εκτέλεση απόβασης ή ενίσχυσης μίας νήσου, ανάλογα με τον ενεργούντα,.

Οι Ένοπλες Δυνάμεις της Ιαπωνίας διεξήγαγαν ένα διμέτωπο αγώνα με τον κύριο όγκο του στρατού ξηράς στην ηπειρωτική Ασία και στην ίδια την Ιαπωνία, ενώ

¹⁷⁹ Mearsheimer, Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων, σελ. 250, 263

ένα μικρό μέρος στα νησιά του Ειρηνικού, Ο αγώνας της Ιαπωνίας εναντίων των αμερικανικών δυνάμεων παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες, με τον αγώνα που θα κλιθεί να δώσει η Ελλάδα, σε ένα υποτιθέμενο πόλεμο με την Τουρκία, όπου το ένα μεγάλο μέρος του Ελληνικού Στρατού θα επανδρώσει το Θέατρο Επιχειρήσεων του Έβρου και το υπόλοιπο τον νησιώτικο χώρο. Πολλά ελληνικά νησιά είναι αδύνατον να επανδρωθούν ή να τοποθετηθούν σε αυτά επαρκείς για την άμυνά τους δυνάμεις. Επιπρόσθετα το μέγεθος πολλών νησιών δεν επιτρέπει να μετατραπούν σε ισχυρές θέσεις με διαδοχικές γραμμές άμυνας ώστε να αντιτάξουν παρατεταμένη αντίσταση, ώστε να μην τεθούν εκτός μάχης, προτού προφτάσουν να λάβουν βοήθεια.

Η ιαπωνική στρατηγική για την αντιμετώπιση των αμερικανικών αποβατικών δυνάμεων, κατά την έναρξη των αμυντικών επιχειρήσεων στον Ειρηνικό, επέβαλε τη γραμμική σχεδόν διάταξη στις πιθανές ακτές αποβάσεως, όμως στη συνέχεια αυτή η πρακτική εγκαταλείφθηκε διότι κρίθηκε αναποτελεσματική. Ανάλογο δόγμα άμυνας μπορεί να υιοθετηθεί για την άμυνα των ελληνικών νήσων με την τοποθέτηση μιας δύναμης στο κέντρο του νησιού ή την παράκτια περιοχή, και εφαρμογή τακτικής επιτήρησης από ελαφρές μονάδες αναγνώρισης του Στρατού ξηράς και τις ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις. Τέλος απαιτείται η δυνατότητα μετακίνησης των δυνάμεων από το κεντρικό σημείο στην απειλούμενη περιοχή, που δύναται να εξασφαλιστεί με την πλήρη μηχανοκίνηση των μονάδων.

Παράλληλα πρέπει να εξασφαλιστεί η δυνατότητα μεταφοράς δυνάμεων από κεντρικά σημεία σε ακτές ή από ακτή σε άλλη ακτή ή από το ένα νησί στο άλλο ή από τον ηπειρωτικό χώρο στο απειλούμενο νησί, με τα κατάλληλα μέσα, όπως αερόστρωμα, ελικόπτερα μεταφοράς, ταχύπλοα ή ακόμη και με την κατασκευή βοηθητικών λιμένων ή δρομολογίων εγκάρσιων, τα οποία θα δώσουν τη δυνατότητα ταχείας μεταφοράς στην απειλούμενη περιοχή. Με την εφαρμογή των ανωτέρω εξασφαλίζεται η συγκέντρωση υπέρτερης στρατιωτικής ισχύος από τον αμυνόμενο στην απειλούμενη περιοχή. Αν αυτή η άμυνα επί της νήσου πλαισιωθεί από την «εξωτερική ασπίδα» που θα αποτελείται από ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις, μπορεί ακόμη και να αποτρέψει την προσέγγιση των εχθρικών δυνάμεων.

Οι αμερικανικές δυνάμεις πριν τη έναρξη απόβασης σε κάθε νησί πραγματοποιούσαν Ναυτικό και Αεροπορικό βομβαρδισμό του νησιού με σκοπό την αποδυνάμωση ή καταστροφή του δικτύου οχυρωματικών έργων και των αμυνομένων δυνάμεων. Όμως, η απόβαση στην Ιβοτζίμα που αποτέλεσε την πρώτη επίθεση των

Αμερικανών στα Ιαπωνικά νησιά, κατέληξε σε μια από τις μεγαλύτερες και φονικότερες μάχες του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου. Παρά το γεγονός ότι η επίθεση ήταν από την αρχή καταδικασμένη για τους Ιάπωνες, οι Αμερικανοί συνάντησαν σημαντική αντίσταση και δέχθηκαν σημαντικές απώλειες, λόγω του δικτύου ιαπωνικών οχυρωματικών έργων. Οι Ιάπωνες είχαν κατασκευάσει ένα δίκτυο αλληλοϋποστηριζόμενων πολυβολείων και οχυρωματικών έργων. Τα αμυντικά έργα ήταν τοποθετημένα με τρόπο τέτοιο ώστε ουσιαστικά κάθε τετραγωνικό μέτρο της νήσου να μπορούσε να πυροβοληθεί από την κορυφή. Εκτός από τα οχυρωματικά έργα επιφανείας, οι αμυνόμενοι κατασκεύασαν ένα περίτεχνο δίκτυο από σπηλιές, σήραγγες και υπόγεια καταφύγια που μπορούσαν να στεγάσουν τα στρατεύματα μαζί με τα αποθέματα πυρομαχικών και εφοδίων. Σκοπός αυτού του δικτύου ήταν να επιτρέψει στους Ιάπωνες να πολεμήσουν μια μάχη φθοράς, κατά την οποία θα μπορούσαν να καταφέρουν βαριές απώλειες στους εισβολείς και τελικά να ματαιώσουν τις προσπάθειές τους να κατακτήσουν τη νήσο.

Με άλλα λόγια, η ύπαρξη οχυρωματικών έργων, στα νησιά εξακολουθεί να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα, αφού τα στρατεύματα που τα υπερασπίζονται έχουν την δυνατότητα να παραμένουν σε ασφαλείς θέσεις κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών και ως εκ τούτου να μην αποδυναμώνεται η άμυνα της απειλούμενης νήσου. Συνεπώς για την επιβίωση των αμυνομένων δυνάμεων πρέπει να γίνει προσεκτική και πλήρη οχυρωματική οργάνωση των νησιών και της τοποθεσίας του Έβρου. Πρωταρχικός σκοπός των οχυρωματικών έργων πρέπει να αποτελέσει η προστασία των τεθωρακισμένων και μηχανοκίνητων μέσων των εφεδρειών. Η χρησιμοποίηση μετροπόντικα ανάλογου με αυτόν που χρησιμοποιήθηκε για τη διάνοιξη των στοών του Αθηναϊκού μετρό θα εξασφάλιζε την επιβίωση των εφεδρειών από οποιοδήποτε βομβαρδισμό.

Οι Ιάπωνες αν και γνώριζαν ότι η νίκη της Αμερικής ήταν αναπόφευκτη πολύ πριν τη ρήξη των δύο ατομικό βομβών, δεν είχαν τη δυνατότητα της παράδοσης, διότι οι άνευ όρων συνθηκολόγηση, που ήθελαν να τους επιβάλουν οι ΗΠΑ και συνέχιζαν τον πόλεμο μέχρι εσχάτων. Έτσι σε κάθε περίπτωση πρέπει να έχουμε ως φάρο το απόφευγμα του Σουν Τσου,μ το οποίο έχει υιοθετηθεί πολλές φορές διαμέσου των αιώνων: «Μην εμποδίζετε έναν εχθρό που επιστρέφει στην πατρίδα του. Αφήστε μια δίοδο διαφυγής στον περικυκλωμένο εχθρό. Μην πιέζετε πάρα πολύ έναν απελπισμένο εχθρό», γιατί ο απελπισμένος εχθρός θα προβάλει λυσσώδη αντίσταση,

άρα αφήνοντάς του περιθώρια για συνθηκολόγηση πριν την αποφασιστική μάχη επιτυγχάνουμε τη μείωση του κόστους τόσο σε οικονομικούς όσο και σε ανθρώπινους πόρους.

Τα αμερικανικά υποβρύχια είναι αυτά που προκάλεσαν τις σοβαρότερες απώλειες στον εμπορικό στόλο της Ιαπωνίας και τελικά μέσω αυτών αποκτήθηκε ο θαλάσσιος έλεγχος απαγορεύοντας τον πλου των εναπομεινάντων πλοίων από και προς τις περιοχές πρώτων υλών και πετρελαίου. Επιπλέον, τα υποβρύχια καθιστούν μικρές ναυτικές δυνάμεις αξιόπιστες και δυσκολεύουν της μεγάλες ναυτικές μονάδες στο έργο τους, ιδιαίτερα σε περιβάλλον παράκτιων περιοχών ή σε περιβάλλον κλειστών θαλασσών όπως το Αιγαίο. Στην κλειστή θάλασσα του Αιγαίου δύναται να συμπληρώνουν τις μονάδες επιφανείας, αλλά μπορούν και να αναλάβουν ανεξάρτητες αποστολές. Η νέα τεχνολογία που έχει ενσωματωθεί στα σύγχρονα ελληνικά υποβρύχια, τα έχει καταστήσει αποτελεσματικοί και ένα πολύ δύσκολα αντιμετωπίσιμο αντίπαλο. Η ελληνική υποβρύχια ισχύς, μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην αμυντική ικανότητα του κράτους, και να επαυξήσει τις δυνατότητες των μεγάλων σκαφών επιφανείας, επιφέροντας θανάσιμα πλήγματα σε ένα κορεσμένο περιβάλλον, όπως το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου. Η προστιθέμενη αξία του υποβρυχίου έγκειται στην καταστροφικότητα των όπλων του, όπου μια τορπίλη αρκεί για να βυθιστεί μια φρεγάτα. Αντίθετα το υποβρύχιο είναι δυσκολότερος στόχος. Από τα παραπάνω, καθίσταται αντιληπτό ότι το υποβρύχιο μπορεί να αναδεχθεί σε κυρίαρχο όπλο, για την επίτευξη του νικηφόρου κρίσιμου του Πολεμικού μας Ναυτικού. Ο Φούλερ αναφέρει ότι, ηγετικό όπλο (master weapon), είναι το όπλο που μονοπωλεί τη μαχητική δύναμη¹⁸⁰.

Στον πόλεμο του Ειρηνικού συνυπάρχουν και οι δύο πηγές, κατά τον Κλάουζεβιτς, του πολέμου¹⁸¹: Το εχθρικό συναίσθημα και η εχθρική πρόθεση. Οι δύο αυτές πηγές συναντώνται και στους δύο κύριους αντιπάλους. Παρατηρώντας το εγγύς περιβάλλον της χώρας μας, βλέπουμε ότι αυτές οι πηγές εμφανίζονται στο επίπεδο της πολιτικής κυρίως ηγεσίας όμορων κρατών, γεγονός που καταδεικνύει τη

¹⁸⁰ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος. Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα μέχρι Σήμερα. Εκδόσεις Ποιότητα, 2008, σελ. 215

¹⁸¹ Clausewitz, *Περί του πολέμου*, σελ.35,135

σοβαρότητα και ετοιμότητα που πρέπει να διατηρούμε ως έθνος, καθώς και την τήρηση σε αρμονία της τριάδας του Κλάουζεβιτς¹⁸².

Ο πόλεμος του Ειρηνικού φαίνεται να βρίσκεται μακριά από την Ελληνική πραγματικότητα και τις σύγχρονες νέες προκλήσεις. Όμως, τα σημερινά διακυβεύματα είναι διαφορετικά για μια χώρα με το μορφωτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό προφίλ της Ελλάδος. Αυτό καθιστά την επιτακτική και διαρκή ανάγκη παρουσίας της χώρας της διεθνείς οργανισμούς, αλλά και τη συμμετοχή στις εξελίξεις σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Η ευρεία γειτονία μας αποτελεί ένα προνομιακό χώρο δράσεως της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, ενώ η παραμονή στον πυρήνα των ευρωπαϊκών πολιτικών και οικονομικών θεσμών παραμένει προϋπόθεση της επιτυχίας των ελληνικών πρωτοβουλιών.

¹⁸² Clausewitz, *Περί του πολέμου*, σελ.55-56.

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Βιβλιογραφία

BIBLIA

- **Boyle David**, *B' Παγκόσμιος Πόλεμος*, Αθήνα, Εκδόσεις Καρακώστογλου, 2005
- **Buruma Ian**, *Inventing Japan*, London, Εκδόσεις Phoenix, 2005
- **Fernard Braudel**, *Η Γραμματική των Πολιτισμών*, Αθήνα, Εκδόσεις Μορφωτικό Ίδρυμα Τράπεζας Ελλάδος, 2010, σελ. 389
- **Forrest E. Morgan**, *The Concept of Airpower: Its Emergence, Evolution, and Future*, USA, Εκδόσεις Penny Hill Press, 2013
- **Fuller J.F.C.**, *Οι αποφασιστικές μάχες που διαμόρφωσαν τον κόσμο 1792 – 1944*, Β' Τόμος, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2008
- **Gray S. Colin**, *Airpower for Strategic Effect*, London, Εκδόσεις Frank Cass Publishers, 2002
- **Hart Liddel.**, *Η Έμμεσος Στρατηγική*, Αθήνα Εκδόσεις ΓΕΣ, Ανατύπωση 2000
- **Hastings Max**, *Νέμεσις - Η μάχη για την Ιαπωνία, 1944-1945*, Αθήνα, Εκδόσεις Ψυχογιός, Πρώτη ανατύπωση 2009
- **Keegan John**, *Η Ιστορία του Πολέμου*, Αθήνα, Εκδόσεις Νέα σύνορα, 1997
- **Klauswitz Carl**, *Περί του πολέμου, Θεσσαλονίκη*, Εκδόσεις Βάνιας, 1999
- **Corbett S. Julian**, *Αρχές Ναυτικής Στρατηγικής*, Αθήνα, Εκδόσεις ΤΥΣ, 2015
- **Lanning Lee Michael**, *Οι 100 μεγαλύτερες μάχες όλων των εποχών*, Αθήνα, Εκδόσεις Ενάλιος, 2004
- **Lawrence Sondhaus**, *Strategic Culture and Ways of War*, Routledge Abingdon Oxon, 2006
- **MacDonald John**, *B' παγκόσμιος πόλεμος - Οι μεγάλες μάχες*, Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλας, 2005

- **Marston Daniel**, *The Pacific War Companion - From Perl Harbor to Hiroshima* (ηλεκτρονικό βιβλίο), Osprey Publishing LTD, 2005
- **Mearsheimer J. John**, *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, 2007
- **Mueller P Karl.**, *Air Power RAND Corporation* reprint series. Reprinted from Robert A. Denemark, ed., *The International Studies Encyclopedia*, Vol. I, 2010
- **Parker Alastair**, *Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, Θεσσαλονίκη*, Εκδόσεις Θύραθεν, 2007
- **Sun Tzu**, *Η τέχνη του πολέμου*, Εκδόσεις Π. Ανώνυμη Εκδοτική και Εμπορική Εταιρία, Αθήνα, 2003
- **Totman Conrad**, *A Hisotry o f Japan*, Oxford, Blackwell Publishing, 2005
- **Walter J. Boyne**, *The Influence of Air Power upon History*, Gretna, Pelican Publishing Company, 2003
- **Weinberg L. Gerhard**, *A world at arms*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994
- **Κολιόπουλος Κωνσταντίνος**, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2008
- **Κομπαγιάσι Αυγουστίνος**, *Η Ιαπωνία στον πόλεμο του Ειρηνικού*, Αθήνα, Εκδόσεις Historical Quest, 2016
- **Κουσκουβέλης Ηλίας**, *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2010
- **Μαυρόπουλος Παναγιώτης**, *Εισαγωγή στη θεωρία του πολέμου και της στρατηγικής*, Αθήνα, 2012
- **Παπασωτηρίου Χαράλαμπος**, *Η Κίνα από την ουράνια αυτοκρατορία στην ανερχόμενη υπερδύναμη του 21ου αιώνα*, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2013
- **Πλατιάς Αθανάσιος**, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα, Εκδόσεις Εστία, 2010
- Ραιημόν Καρτιέ: *Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ*, Πάπυρος Πρεσς, Αθήναι, 1970, ηλεκτρονική έκδοση

- **Τζέιμς Κλέϊτον**, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, στο Βιβλίο οι δημιουργοί της σύγχρονης στρατηγικής από τον Μακκιαβέλι στην Πυρηνική Εποχή, επιμέλεια. Peter Paret, Αθήνα Εκδόσεις Τουρίκη, 2004

ΑΡΘΡΑ ΜΕΛΕΤΕΣ

- **Biddle D, Tami**, *Rhetoric and Reality in Air Warfare, The Evolution of British and American Ideas About Strategic Bombing 1914-1945*, New Jersey: Princeton University Press, 2002
- **Gross J. Jonathan**, *Imperial Japanese Navy Campaign Planning and Design of the Aleutian – Midway Campaign*, Kansas: USA Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, 2013
- **Hall Whitney John**, *Japan from Prehistory to Modern Times*, Tokyo, Charles E. Tuttle Company, 1987
- **Harvey D. A.**, *Army Air Force and Navy Air Force: Japanese Aviation and the Opening Phase of the War in the Far East*, *War In History*, 6: (2), 1999, pp 174-204
- **Michael R. Matheny**, *Midway: A Case Study the Role of Major Operations in Maritime Campaigns*, Newport, Naval War College, Department of Joint Military Operations, 1995

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

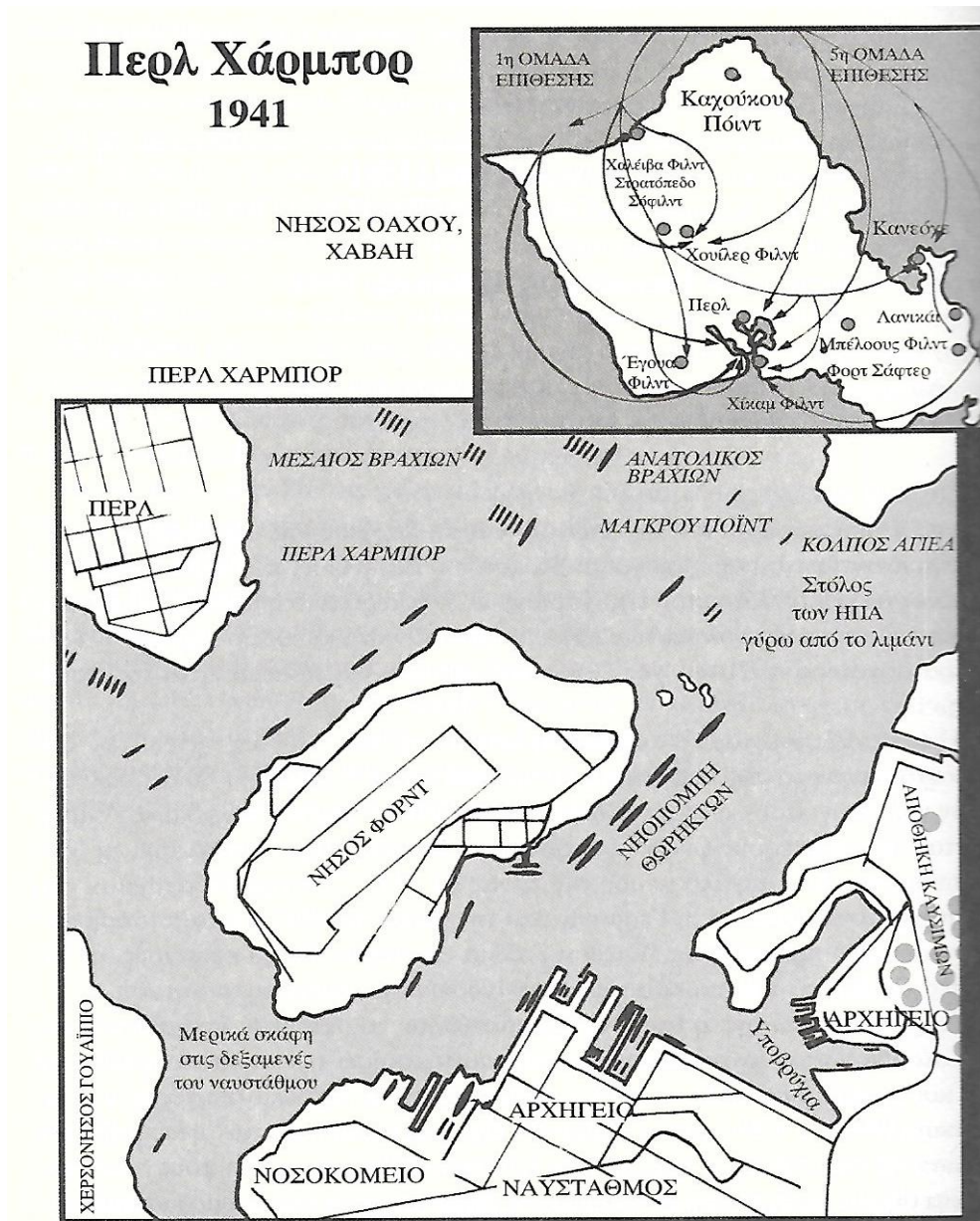
- Περιοδικό «*Η Ιβοζίμα και Οκινάβα*», Αθήνα Εκδόσεις Καθημερινή, 2010
- Περιοδικό «*Η Ιαπωνία Κυριαρχεί στον Ειρηνικό – Θρίαμβος του Ανατέλλοντος Ηλίου*», Αθήνα Εκδόσεις Καθημερινή, 2009
- Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «*Ιβοζίμα*», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2014
- Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία – *Τεύχος 80 Απρίλιος 2003*, Αθήνα Εκδότης Σταύρος Πανέλης, 2003
- Περιοδικό Στρατιωτική Ιστορία - Μεγάλες Μάχες «*Οκινάουα 1945*», Αθήνα Εκδόσεις ΓΝΩΜΩΝ Εκδοτική, 2015σελ,

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 7 Δεκεμβρίου 1941: Η Ιαπωνική επίθεση στο Περλ Χάρμπορ. Θέση στο διαδίκτυο: <https://www.protothema.gr/stories/article/741732/7-dekemvriou-1941-i-iaponiki-epithesi-sto-perl-harbor/>
- Στρατηγικοί Βομβαρδισμοί. Θέση στο διαδίκτυο: <http://www.istoria.gr/may03/bomb.htm>
- Different Shades of Blue: Interwar Air Power Doctrine Development Part 2 GERMANY GERMANY AND JAPAN AND JAPAN. Θέση στο διαδίκτυο: http://airforceapp.forces.gc.ca/cfawc/eLibrary/Journal/Vol2-2009/Iss2-Spring/Sections/04-Different_Shades_of_Blue-Interwar_Air_Power_Doctrine_Development-Part2_e.pdf
- Σχεδιάγραμμα της Μάχης των Κοραλλίων. Θέση στο διαδίκτυο: http://imansolas.freeservers.com/Angelos/Coral_Sea.html
- Σχεδιάγραμμα της ναυμαχίας στο Μίντγουεϊ. Θέση στο διαδίκτυο: http://www.historia.ro/sites/default/files/Battle_of_Midway_Map_from_dean.usma.edu_2015_0.png
- Σχεδιάγραμμα της ναυμαχίας στον κόπλο του Λέιτε. Θέση στο διαδίκτυο: <http://www.pietrodangelo.com/E-earning/All%20Courses/Military/Operational%20Art%20Site/images/Historical%20Maps/images/image/AirSeaRoutes2.jpg>
- Σχεδιάγραμμα της απόβασης στην Ιβοζίμα. Θέση στο διαδίκτυο: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/18/Two_jima_location_map.png

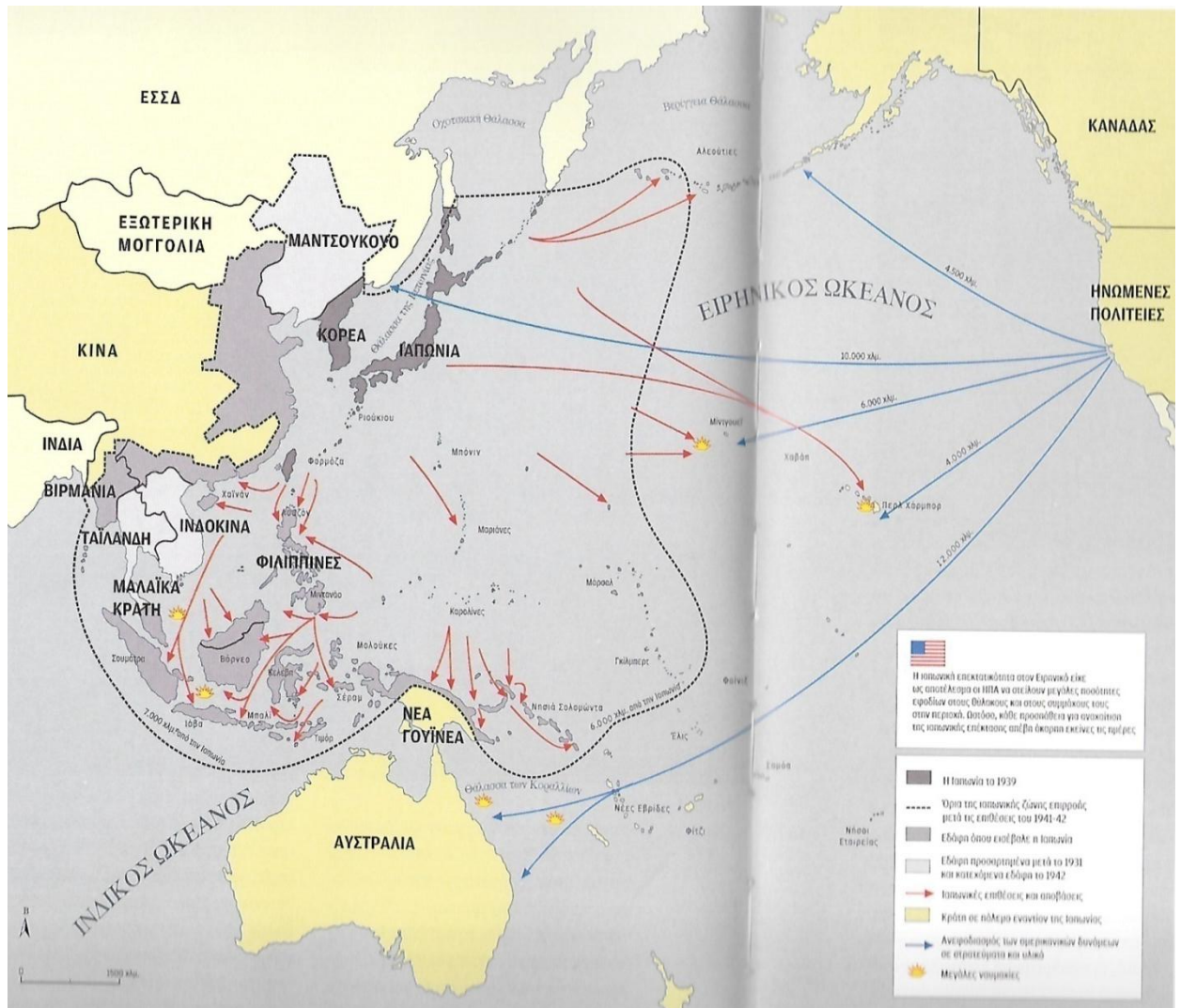
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

Σχεδιαγράμματα Κυριοτέρων Μαχών

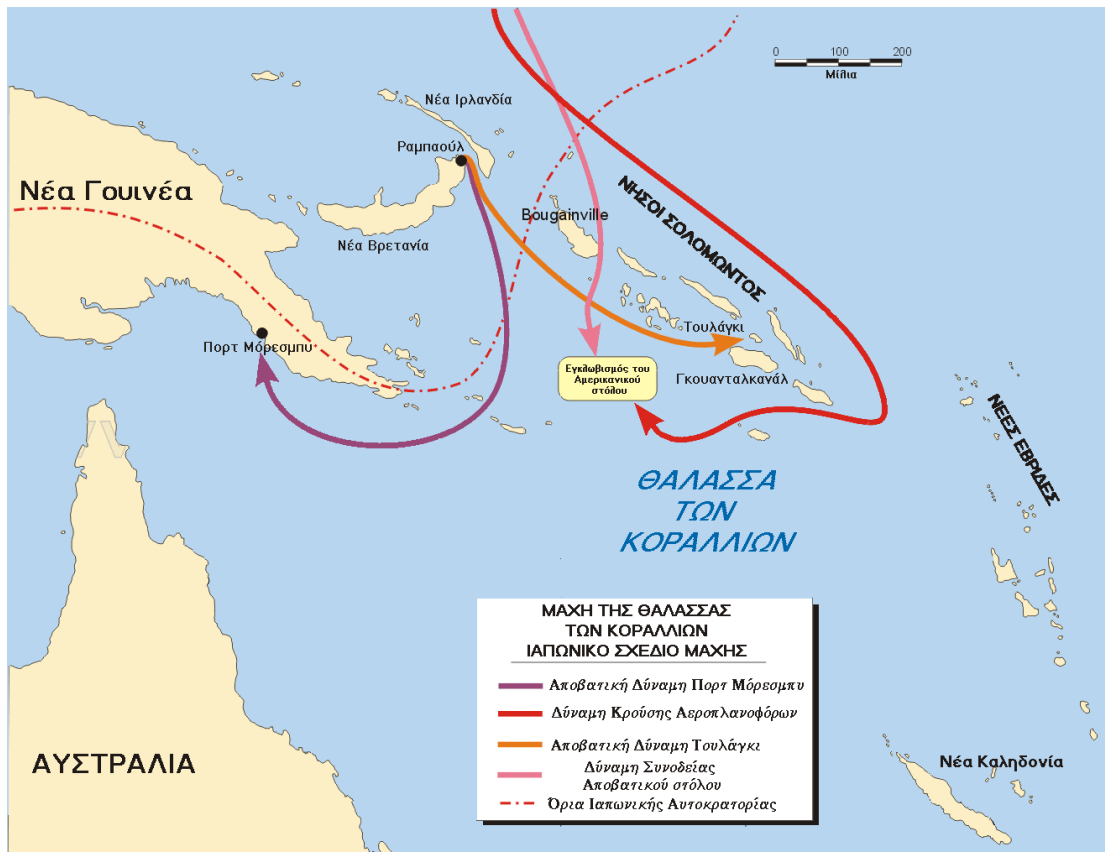
Σχεδιάγραμμα «1» : Η Επίθεση στο Πέρλα Χάρμπορ

Πηγή: Lanning Lee Michael, *Οι 100 Μεγαλύτερες Μάχες Όλων των Εποχών*, Αθήνα, Εκδόσεις Ενάλιος, 2004

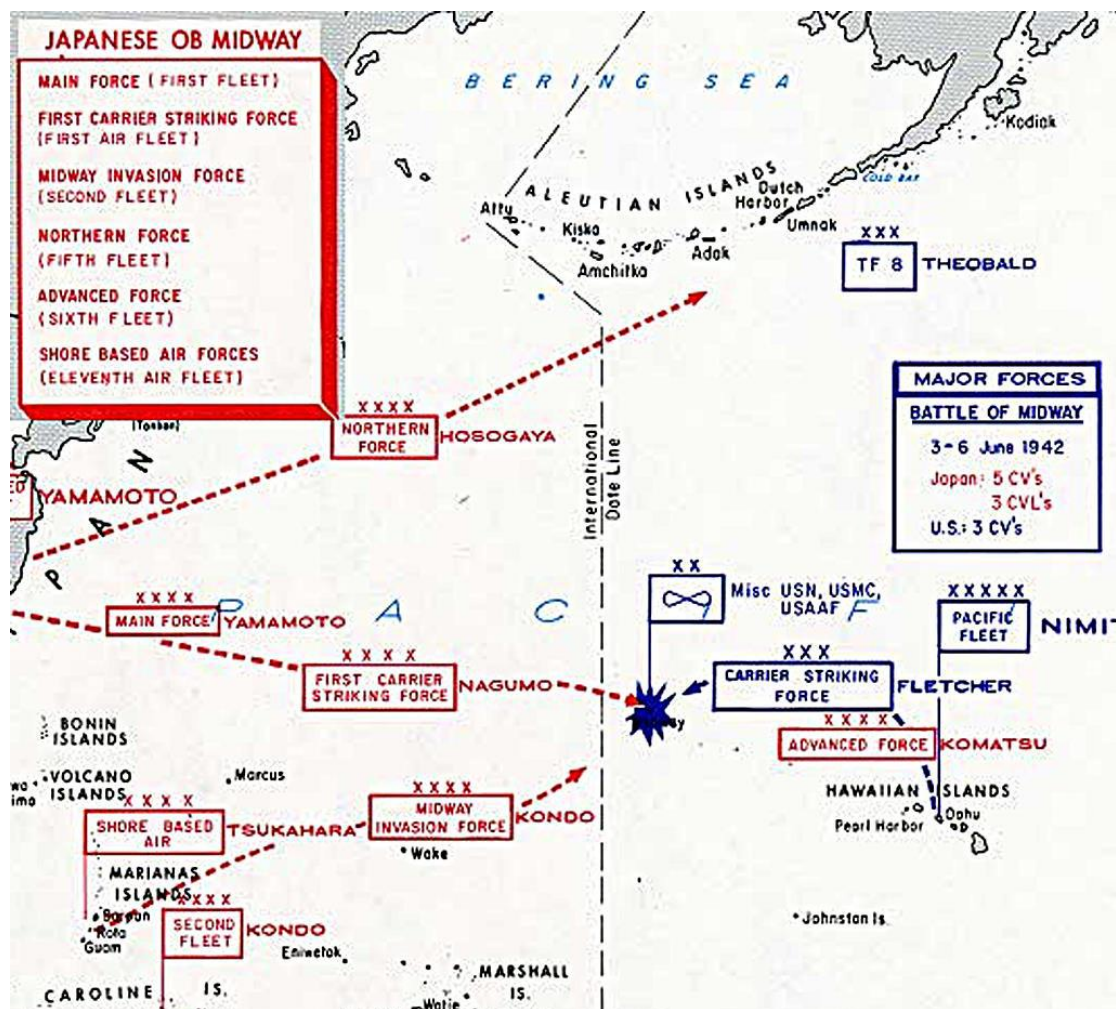
Σχεδιάγραμμα «2»: Η Ιαπωνική επέκταση στον Ειρηνικό

Πηγή: Περιοδικό «Η Ιαπωνία Κυριαρχεί στον Ειρηνικό – Θρίαμβος του Ανατέλλοντος Ηλίου», Αθήνα Εκδόσεις Καθημερινή, 2009

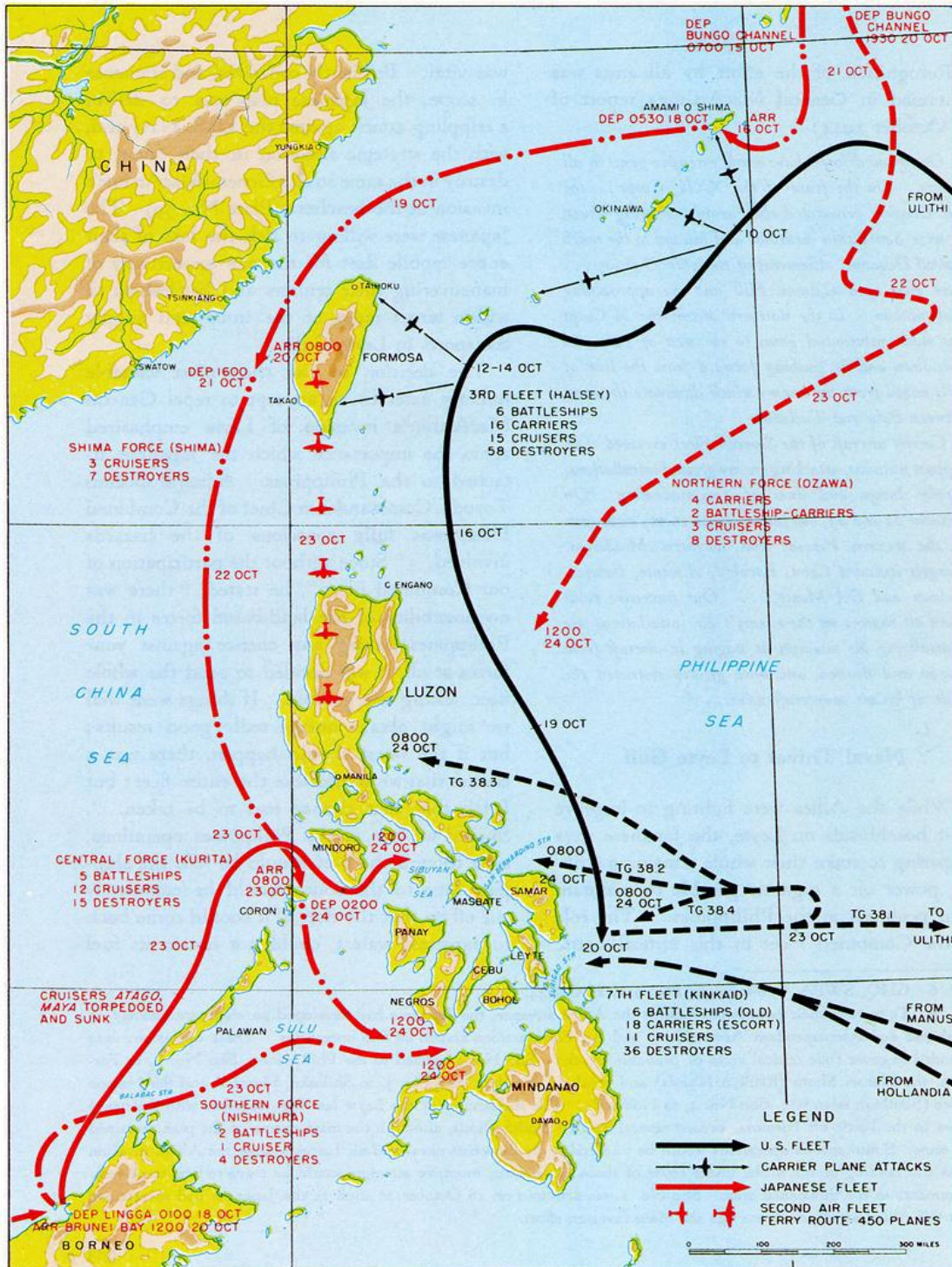
Σχεδιάγραμμα «3»: Η Μάχη της Θάλασσας των Κοραλλίων

Πηγή: http://imansolas.freesevers.com/Angelos/Coral_Sea.html

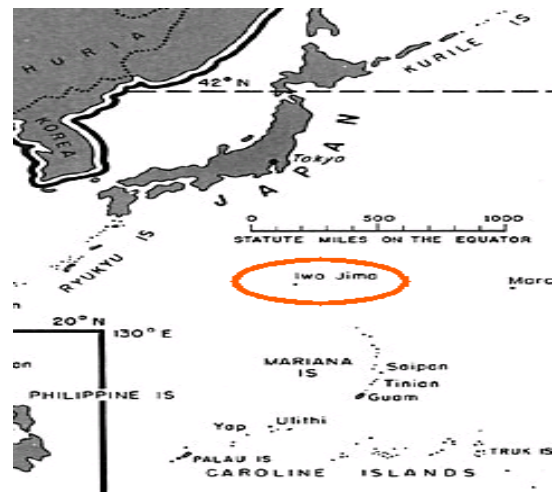
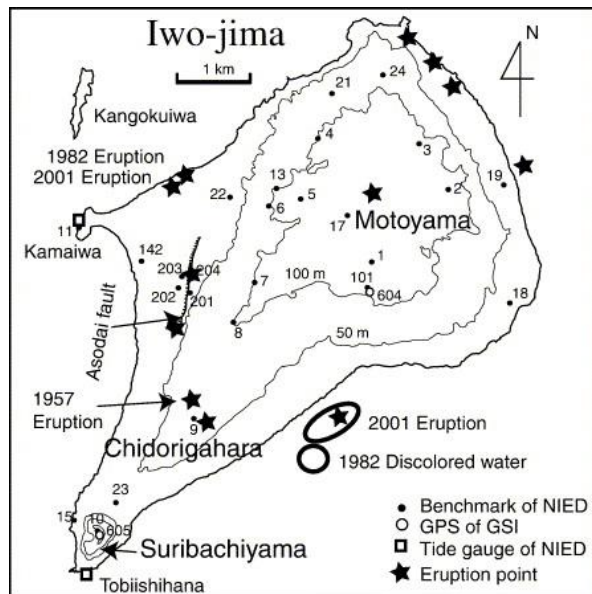
Σχεδιάγραμμα «4»: Η Ναυμαχία του Μίντγουεϊ

Πηγή: http://www.historia.ro/sites/default/files/Battle_of_Midway_Map_from_dean.usma.edu_2015_0.png

Σχεδιάγραμμα «5»: Η Ναυμαχία του Κόλπου του Λέιτε

Πηγή: <http://www.pietrodangelo.com/E-earning/All%20Courses/Military/Operational%20Art%20Site/images/Historical%20Maps/images/image/AirSeaRoutes2.jpg>

Σχεδιάγραμμα «6»: Η Απόβαση στην Ιβοζίμα

Πηγή: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/18/Iwo_jima_location_map.png

Σελίδα Σκόπιμα Κενή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»

Ορολογία - Όροι

Αεροπορικός Έλεγχος: Ο αεροπορικός έλεγχος, είναι όρος δανεικός από τη θεωρία ναυτικής στρατηγικής του Κόρμπετ και ορίζεται ως η δυνατότητα να εμποδίζεις τον εχθρό να πετάξει, ενώ εσύ έχεις τη δυνατότητα να πετάς· με άλλα λόγια, το να έχεις τη δυνατότητα να του προξενείς ζημιά από τον αέρα, ενώ αυτός δεν είναι σε θέση να κάνει το ίδιο σε σένα¹⁸³.

Αντικειμενικός Σκοπός: Είναι ένα καθαρά προσδιορισμένος, αποφασιστικός και πραγματοποιήσιμος σκοπός στον οποίο πρέπει να κατευθύνεται κάθε στρατιωτική επιχείρηση. Ανάλογα με το εκάστοτε επίπεδο διοίκησης διακρίνεται σε στρατηγικό, επιχειρησιακό, και τακτικό. Ο Στρατιωτικός αντικειμενικός σκοπός πηγάζει από τον πολιτικό αντικειμενικό σκοπό του πολέμου¹⁸⁴.

Αποκλεισμός: Είναι μέσο για την εξασφάλιση του θαλασσιού ελέγχου και αποσκοπεί στο να κρατήσει τον εχθρικό στόλο μέσα στο λιμάνι του και ταυτόχρονα να διακόψει το εμπόριο του εχθρού δια θαλάσσης. Το είδος του αποκλεισμού μπορεί να είναι στενός ή ανοικτός, η δε επιλογή του εξαρτάται από το τι ακριβώς επιδιώκεται με αυτόν. Διακρίνεται σε ναυτικό και εμπορικό¹⁸⁵.

Αποτροπή: Αποτροπή (deterrence) είναι η δυνατότητα ενός κράτους να αποκλείει τη μη επιθυμητή γι' αυτό δράση ενός άλλου κράτους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την πειθώ, αλλά είναι το αποτέλεσμα συνάρτησης των παραγόντων: απειλής ή της χρήσης της βίας που διαθέτει το κράτος που αποτρέπει και αφετέρου των φόβων του κράτους που αποτρέπεται για τις συνέπειες της εναντίον του χρήσης βίας. Είναι το αποτέλεσμα της ύπαρξης των όπλων. Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz: *«Η απειλή ενός κράτους να χρησιμοποιήσει τη στρατιωτική ισχύ, πυρηνική ή συμβατική, είναι κυρίως ένα μέσο, για να επηρεάσει την εξωτερική συμπεριφορά ενός άλλου κράτους, για να αποτραπεί ένα άλλο κράτος από το να*

¹⁸³ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 228

¹⁸⁴ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 27

¹⁸⁵ Corbett S. Julian, *Αρχές Ναυτικής Στρατηγικής*, Αθήνα, Εκδόσεις ΤΥΣ, 2015, σελ. X, 169

υιοθετήσει μία επιθετική συμπεριφορά ή να αντιμετωπισθεί η απειλή, αν η αποτροπή αποτυχει»¹⁸⁶.

Ηγετικό Όπλο: Είναι το όπλο που μονοπωλεί τη μαχητική δύναμη. Όπλα που σε κάποιες περιόδους έφτασαν ή πλησίασαν σε αυτό το επίπεδο ήταν το υγρό πυρ, το κανόνι, το τυφέκιο και το σιδερένιο πλοίο, ενώ στη σημερινή εποχή κλασική περίπτωση ηγετικού όπλου αποτελούν τα πυρηνικά όπλα¹⁸⁷.

Θαλάσσιος Έλεγχος: Είναι ο έλεγχος των θαλασσιών συγκοινωνιών είτε για εμπορικούς είτε για στρατιωτικούς σκοπούς. Με το θαλάσσιο έλεγχο αποκτάται η δυνατότητα ελέγχου της δημόσιας και της ιδιωτικής περιουσίας που διακινείται μέσω θαλάσσης και κατά συνέπεια του στραγγαλισμού της οικονομικής ζωής του αντιπάλου. Ο έλεγχος μπορεί να είναι απόλυτος (κυριαρχία) μόνο στην περίπτωση που ο ένας εκ των αντιπάλων ηττηθεί ολοκληρωτικά. Η συνήθης περίπτωση είναι ο έλεγχος να είναι τοπικός. Επίσης, ο έλεγχος μπορεί να είναι μόνιμος ή να κατέχεται για περιορισμένο χρονικό διάστημα¹⁸⁸.

Κορυφαίο Σημείο: Είναι το σημείο στο οποίο ο αμυνόμενος βρίσκεται σε ισορροπία με τον επιτιθέμενο.¹⁸⁹

Ολοκληρωτικός Πόλεμος: Είναι η σύγκρουση μεταξύ δύο κρατικών ή μη κρατικών οντοτήτων στην οποία διακυβεύονται τα ζωτικά τους συμφέροντα, ακόμα και η ίδια η ύπαρξή τους. Ο πολιτικός ΑΝΣΚ του ολοκληρωτικού πολέμου είναι η άνευ όρων παράδοση του αντιπάλου με την επιδίωξη ολοκληρωτικής νίκης, την αλλαγή ηγεσίας και την κατάκτηση ενδεχομένως της χώρας του¹⁹⁰.

Περιορισμένος Πόλεμος: Χαρακτηρίζεται κάθε πόλεμος που δεν είναι ολοκληρωτικός. Αναλαμβάνεται για την επίλυση μίας διένεξης χωρίς την επιδίωξη της πλήρους υποταγής του αντίπαλου και χωρίς να θέσει σε κίνδυνο την επιβίωσή του¹⁹¹.

¹⁸⁶ Κουσκουβέλης Ηλίας, Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2010, σελ. 421

¹⁸⁷ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 215

¹⁸⁸ Corbett S. Julian, *Αρχές Ναυτικής Στρατηγικής*, Αθήνα, Εκδόσεις ΤΥΣ, 2015, σελ. VII, 82

¹⁸⁹ Clausewitz, *Περί του πολέμου*, σελ.310

¹⁹⁰ Μαυρόπουλος Παναγιώτης, Εισαγωγή στη θεωρία του πολέμου και της στρατηγικής, Αθήνα, 2012, σελ. 70

¹⁹¹ Μαυρόπουλος, Εισαγωγή στη θεωρία του πολέμου και της στρατηγικής, σελ. 72

Πόλεμος Ελιγμού (maneuver warfare): Είναι ο πόλεμος, στον οποίο ο εχθρός αντιμετωπίζεται ως σύστημα, εδώ ο τελικός σκοπός δεν είναι η φυσική καταστροφή του εχθρού αλλά η συστημική του αποδιάρθρωση, πλήττοντας κάποια καίρια αδυναμία του, κάποιο νευραλγικό σημείο του¹⁹².

Πόλεμος Φθοράς (attrition warfare): Είναι ο πόλεμος στον οποίο ο αντίπαλος αντιμετωπίζεται ως μια σειρά στόχων, που θα καταστραφούν από τη σωρευτική εφαρμογή υλικής ισχύος και υπέρτερης δύναμης πυρός. Ο τελικός σκοπός είναι η καταστροφή του συνόλου των εχθρικών στόχων¹⁹³.

Στρατηγική Εκμηδένισης: Η στρατηγική της εκμηδένισης αποσκοπεί στην καταστροφή των ενόπλων δυνάμεων του αντιπάλου μέσω αποφασιστικής μάχης. Η στρατηγική της εκμηδένισης έχει παραδοσιακά συνδεθεί με τον Κλάουζεβιτς¹⁹⁴.

Στρατηγική Εξουθένωσης: Η στρατηγική εξουθένωσης χρησιμοποιεί τη μάχη ως ένα από τα πολλά διαθέσιμα μέσα, όπως είναι η κατοχή εδάφους, η καταστροφή καλλιεργείων, ο ναυτικός αποκλεισμός, ο οικονομικός πόλεμος, κ.λπ. Η στρατηγική της εξουθένωσης δεν αποτελεί παραλλαγή της στρατηγικής της εκμηδένισης ούτε είναι υποδεέστερη αυτής. Τουναντίον, μια τέτοια στρατηγική μπορεί να αποτελεί συχνά τον μοναδικό τρόπο με τον οποίο ένα κράτος είναι σε θέση να επιτύχει τους πολιτικούς του στόχους¹⁹⁵.

Στρατιωτική Στρατηγική: Η στρατιωτική στρατηγική είναι η εφαρμογή της Υψηλής Στρατηγικής σε χαμηλότερο επίπεδο. Ειδικότερα, «η τέχνη της κατανομής της χρησιμοποιήσεως στρατιωτικών μέσων για την επιτυχία των σκοπών της πολιτικής»¹⁹⁶. Παραπλήσιος ορισμός είναι ότι, η στρατιωτική στρατηγική αφορά τη χρήση των ενόπλων δυνάμεων έτσι ώστε να επιτευχθούν, είτε με τη χρήση βίας είτε με την απειλή αυτής, οι στοχεύσεις της εθνικής πολιτικής.¹⁹⁷ Η στρατηγική μπορεί να οριστεί και ως, η χρήση που γίνεται της δύναμης ή της απειλής της δύναμης, για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής. Ο ορισμός που δίνει ο Κλάουζεβιτς για τη στρατηγική είναι πιο περιοριστικός αφού την προσδιορίζει ως την τέχνη της

¹⁹² Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 49

¹⁹³ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 49

¹⁹⁴ Πλατιάς, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, σελ. 69

¹⁹⁵ Πλατιάς, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, σελ. 70

¹⁹⁶ Hart Liddel., *Η Έμμεσος Στρατηγική*, Αθήνα Εκδόσεις ΓΕΣ, Ανατύπωση 2000, σελ. 360.

¹⁹⁷ Κλέϊτον, *Η Στρατηγική της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ στον Πόλεμο του Ειρηνικού*, σελ.831.

χρησιμοποίησης των μαχών για τη νίκη στον πόλεμο.¹⁹⁸ Η Στρατιωτική Στρατηγική μπορεί να οριστεί και ως χρήση όλων των στρατιωτικών μέσων ενός κράτους για την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών του ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης.¹⁹⁹

Υπερεξάπλωση: Υπερεξάπλωση έχουμε όταν οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής υπερβαίνουν τα διαθέσιμα μέσα και το στρατηγικό οικοδόμημα κινδυνεύει να καταρρεύσει²⁰⁰.

Υψηλή Στρατηγική: Η υψηλή στρατηγική θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια πολιτικο-στρατιωτική αλυσίδα μέσων-σκοπών, στην οποία οι στρατιωτικές δυνατότητες συσχετίζονται με πολιτικούς σκοπούς. Βασικός στόχος της υψηλής στρατηγικής είναι η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων που διαθέτει το κράτος και ο περιορισμός των πλεονεκτημάτων του αντιπάλου²⁰¹. Η έννοια της υψηλής στρατηγικής σε μια ένοπλη σύρραξη, δεν περιλαμβάνει μόνο τη χρήση στρατιωτικών μέσων, αλλά το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούν οι αντίπαλες πλευρές για την προώθηση των πολεμικών τους στόχων²⁰². Ο Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, ορίζει τη στρατηγική ως τη «σύζευξη μεσών και σκοπών υπό το πρίσμα πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης», θεωρεί ότι η Υψηλή Στρατηγική προκύπτει όταν, για την κατάκτηση των πολιτικών στοχεύσεων, το κράτος χρησιμοποιεί όλα τα μέσα που διαθέτει²⁰³.

¹⁹⁸ Clausewitz Carl, *Περί του πολέμου*, σελ. 201

¹⁹⁹ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 44

²⁰⁰ Πλατιάς, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, σελ. 85

²⁰¹ Πλατιάς, *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*, σελ. 82

²⁰² Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινή υψηλή στρατηγική- 6^{ος} – 1^{ος} αιώνας*, Βάρη Αττικής, Εκδόσεις Ποιότητα, 2000, σελ. 17

²⁰³ Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως Σήμερα*, σελ. 44